

Jaarverslag 2022

Protestantse Kerk in Nederland

Protestantse
Kerk

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
1. Bestuursverslag	5
1.1 Onze visie en missie	6
1.2 Onze organisatie	7
1.3 Onze activiteiten in 2022	11
1.4 Onze plannen voor 2023	24
1.5 Personeel	26
1.6 Risicobeheer	30
1.7 Duurzaamheid	32
1.8 Beleggingsbeleid	34
1.9 Goed bestuur	36
1.10 Financiën	41
1.11 Consolidatiekring	47
2. Jaarrekening	52
2.1 Balans (na resultaatbestemming)	53
2.2 Staat van baten en lasten	54
2.3 Resultaatbestemming	55
2.4 Kasstroomoverzicht	57
2.5 Toelichting behorende tot de jaarrekening 2022	58
2.6 Toelichting op de balans	63
2.7 Toelichting op de baten	76
2.8 Toelichting op de lasten	80
3. Geconsolideerde jaarrekening 2022	82
3.1 Geconsolideerde balans (na resultaatbestemming)	83
3.2 Geconsolideerde staat van baten en lasten	84
3.3 Geconsolideerd kasstroomoverzicht	85
3.4 Toelichting behorende tot de jaarrekening 2022	86
3.5 Toelichting op de geconsolideerde balans	87
3.6 Toelichting op de geconsolideerde staat van baten en lasten	97
4. Overige gegevens	101
Controleverklaring	102
Statutaire bepalingen inzake resultaatbestemming	102

Foto cover: De beweging rond kliederkerk groeit gestaag. In deze succesvolle missionaire kerkvorm gaan jong en oud op een creatieve manier aan de slag met bijbelverhalen.

Leeswijzer

In dit jaarverslag leest u wat de dienstenorganisatie in 2022 heeft gedaan. Het verslag bestaat uit twee onderdelen:

» **Het bestuursverslag | hoofdstuk 1**

Dit verslag schetst hoe we onze missie in 2022 vertaald hebben naar concrete activiteiten. We laten ook zien hoe we onze organisatie op zo'n manier inrichten dat we integer, efficiënt en duurzaam kunnen werken.

» **De jaarrekening | hoofdstuk 2 en 3**

In dit verslag zijn de financiële cijfers van 2022 in kaart gebracht, met een uitgebreide toelichting.

De toekomst open tegemoet

De Protestantse Kerk in Nederland heeft zich de afgelopen jaren ontwikkeld tot een veelkleurig mozaïek van kerkplekken. Als dienstenorganisatie trekken we samen op met deze kerkplekken. Met elkaar geven we vorm aan toekomstgericht kerk-zijn.

Onze missie

Het fundament onder onze koers is de visienota *Van U is de toekomst*. Uit de nota spreekt het besef dat we in de kerk leven van wat we ontvangen. Vanuit deze visienota is het beleidskader *De toekomst open tegemoet* opgesteld. Dat geeft richting aan ons werk in 2021-2024. Onze missie voor deze jaren is om bij te dragen aan toekomstgericht kerk-zijn: betrokken op God, elkaar en de wereld.

Onze organisatie

In de afgelopen jaren is onze organisatie sterk veranderd. De structuur is eenvoudiger geworden, de focus scherper, en we werken steeds actiever samen met partners van buiten. Samen met lokale gemeenten, classes, partnerorganisaties, en opleiders en onderzoekers vormen we een kerkbrede beweging die wegen zoekt voor de kerk van morgen.

Onze kernthema's

We hebben onze missie vertaald naar drie kernthema's. Ze lopen als rode draden door al ons werk:

1. Versterken van de kern van kerk-zijn
2. Verbinden van geloof en leven, kerk en wereld
3. Keuzes maken voor de langere termijn

Voorwoord

Op een werkbezoek van de Protestantse Kerk aan Moldavië hoorden we het lied tussen de eeuwenoude kerkmuren weerklinken: 'U geeft ons leven.' Moldavië is het armste land van Europa. Mensen trekken er massaal weg omdat er geen werk te vinden is. Toch zingen kerkgangers hier over licht en leven. Te mooi om waar te zijn?

*Lieve, zoete lente,
mooi paradijs,
U bent in ons leven,
U geeft ons licht,
U geeft ons leven
(Moldavisch lied)*

Na de coronaperiode hadden we de hoop dat onze wereld in rustiger vaarwater zou komen. Maar in februari brak de oorlog in Oekraïne uit, met wereldwijde gevolgen: stijgende prijzen, tekorten aan voedsel, mensen

op drift. We zagen ook hoe klimaatverandering leidde tot grote droogte en verwoestende overstromingen. En in Nederland was sprake van groeiende polarisatie, toenemende armoede en de humanitaire crisis bij de vluchtelingenopvang in Ter Apel.

Juist in zulke omstandigheden zie je beter waar het licht schijnt. Hoe bijzonder was het om te ervaren wat kerken konden betekenen. Met steun van vele donateurs kon Kerk in Actie hulp bieden in Oekraïne en Moldavië. Nederlandse kerkplekken vingen statushouders op via het project De Thuisgevers. Diaconieën keken om naar mensen die in geldnood raakten. En het verhaal van 'The Passion', met als thema 'Alles komt goed', werd door meer dan 2 miljoen mensen gevolgd.

Het is hartverwarmend om te zien hoe kerkplekken met liefde en creativiteit inspringen op wat er speelt. Tegelijk realiseren we ons hoeveel moeite veel lokale gemeenten hebben om overeind te blijven. Door de krimp van de kerk staat het water hun aan de lippen. We zijn in 2022 veelvuldig met elkaar in gesprek geweest – als dienstenorganisatie, classes, colleges, kerkplekken en andere partners – over de uitdagingen waar de kerk mee te maken heeft. Samen zoeken we wat er nodig is op weg naar de toekomst.

▲ Jongeren kijken om naar ouderen in Moldavië. Moldavië is een van de focuslanden van Kerk in Actie.

Die weg is lang niet altijd duidelijk. In dit jaarverslag leest u hoe we samen stappen zetten: soms grote, soms aarzelende, soms een stap terug. Toch zijn we in vertrouwen op pad, wetend: 'Van U is de toekomst', zoals onze visienota zegt. Het is diezelfde hoop waarmee onze geloofsgenoten in Moldavië kunnen zingen over een zoete lente.

Mr. drs. G.H. (Greetje) van der Waaij
voorzitter bestuur

Ing. G.J. (Jurjen) de Groot MBA
algemeen directeur

1. Bestuursverslag

Ondersteunen van kerken die worstelen met krimp en gebrek aan menskracht. Bouwen aan pioniersplekken die buitenkerkelijke doelgroepen bereiken. Hart en handen openen voor mensen in nood. In 2022 heeft de dienstenorganisatie samen met kerkplekken mooie stappen mogen zetten. In dit verslag schetsen we onze missie en laten we zien hoe die vorm kreeg in het afgelopen jaar.

▲ *De Alde Wite, zo noemen de inwoners van het Friese Dronrijp de middeleeuwse Salviuskerk. De protestantse kerk wordt ook ingezet voor culturele activiteiten.*

1.1 Onze visie en missie

In de beleidsperiode 2021-2024 werkt de dienstenorganisatie aan toekomstgericht kerk-zijn. We doen dat vanuit het besef dat de kerk leeft van de verbondenheid met Jezus Christus. Bij de start van dit verslag kijken we allereerst naar onze visie en missie. We schetsen ook kort welke ontwikkeling we hebben doorgemaakt in de afgelopen jaren.

Visie

Op 19 juni 2020 stelde de generale synode een nieuwe visienota vast: *Van U is de toekomst*. Die nota startte met een blik in het rond: hoe staan kerk en samenleving ervoor? Ook al is Nederland een van de welvarendste landen ter wereld, toch worstelen veel inwoners met stress en steeds vaker ook met geldproblemen. Mensen zijn onzeker over de nabije toekomst, door grote crises zoals de klimaatverandering, oorlogen en vluchtelingenstromen.

We staan voor grote vragen: wat is onze basis, hoe kunnen we van betekenis zijn, hoe maken we keuzes voor de toekomst?

Kijkend naar de kerk verwoordde de visienota dat het krimpende ledenaantal voor verkramping zorgt. Mensen vragen zich af: is er nog wel toekomst voor de kerk, en hoe dan? Tegelijk zien we een groeiende veelkleurigheid: een mozaïek van kerkplekken, elk met hun eigen karakter. Lokale gemeenten – soms groot, soms klein – die kleur geven aan het kerk-zijn in deze tijd. Pioniersplekken met een diaconaal en missionair elan die in gesprek gaan met nieuwe doelgroepen. En monastieke initiatieven waar mensen los kunnen komen van de drukte van alledag.

Tegen deze achtergrond wijst de visienota een weg van ontvankelijkheid. De titel is niet voor niets *Van U is de toekomst*. Juist als het kerk-zijn onder druk staat, realiseren we ons dat we het van God hebben te verwachten. We mogen volgen in het spoor dat de Geest trekt. Deze [animatie](#) laat zien wat de kern is van de visienota. En deze [korte film](#) gaat dieper in op de inhoud.

Missie

Vanuit de visie van de kerk is het beleidskader *De toekomst open tegemoet* opgesteld: de 'handleiding' voor ons werk in de periode van 2021-2024. Hét kernpunt in deze jaren is het werk aan de toekomst van de kerk. We beschrijven dit kernachtig in onze missie:

De dienstenorganisatie draagt bij aan een toekomstgerichte kerk: betrokken op God, elkaar en de wereld. Zij ondersteunt lokale gemeenten, andere kerkplekken, classes en het geheel van de Protestantse Kerk als vindplaats van geloof, hoop en liefde.

Kernthema's

Bij het uitvoeren van deze missie richten we ons op drie grote vragen waar de kerk voor staat: wat is onze basis, hoe kunnen we van betekenis zijn, en hoe kunnen we keuzes maken voor de toekomst? We hebben dat uitgewerkt in drie kernthema's die deze beleidsperiode extra aandacht krijgen:

>> Versterken van de kern van kerk-zijn

Wat is ons fundament? Dan denken we aan: leven uit genade, Woord en sacrament, de geloofsgemeenschap, geestelijke vorming en identiteit, gebed en (kerk)muziek.

>> Verbinden van geloof en leven, kerk en wereld

Hoe kunnen we van betekenis zijn? Dan denken we aan: getuigen en in de samenleving staan met vormen van missionaire, diaconale en pastorale presentie.

>> Keuzes maken voor de langere termijn

Waar zetten we op in? Dan denken we aan: diverser en lichter kerk-zijn, meer samenwerken, prioriteit geven aan jongere generaties, duurzaam inzetten van mensen en middelen.

Missio Dei

Het uitgangspunt in ons werk als dienstenorganisatie is de 'Missio Dei'. We richten onze blik nadrukkelijk op wat God aan het doen is in deze wereld. In deze tijd zinkt de moed je soms in de schoenen door de vele uitdagingen in kerk en samenleving. Dan helpt het om te beseffen dat de kerk en haar werkers deel uitmaken van Gods missie. Dat vraagt om oefening in een 'spiritualiteit van alertheid', zoals de visienota zegt. Om open, waakzaam en verwachtingsvol te werken aan de kerk.

1.2 Onze organisatie

De dienstenorganisatie werkt hand in hand met kerkplekken, classes en andere partners. Samen vormen we een beweging die zich inzet voor een bloeiende, toekomstgerichte kerk. We hebben onze organisatie zo ingericht dat ze makkelijk kan meebewegen met de ontwikkelingen in kerk en samenleving.

Medio 2021 ging de dienstenorganisatie van vijf naar twee clusters: Begeleiding & Ontwikkeling en Ondersteuning & Beheer. Met de aanpassing van onze structuur hebben we ook onze manier van dienstverlening veranderd. We zoeken actiever hoe we kunnen aansluiten op de noden en behoeften van onze doelgroepen. We werken steeds vaker samen, zowel binnen als buiten onze organisatie. En we kiezen gericht wat we wel en niet doen. Daarin staat onze missie voorop: het bijdragen aan een kerk die in vertrouwen de toekomst tegemoet gaat.

Begeleiding & Ontwikkeling

Het cluster Begeleiding & Ontwikkeling ondersteunt het mozaïek van kerkplekken en de diverse kerkelijke professionals die daar werken. Via Kerk in Actie zijn we bovendien betrokken op de wereldkerk. De

taken van dit cluster variëren van de training van ambtsdragers tot het bijdragen aan online kerk-zijn, van het opstarten van pioniersplekken tot het coachen van krimpende gemeenten.

Begeleiding & Ontwikkeling bestaat uit de volgende programmalijnen:

- **Lokaal kerk-zijn** ondersteunt lokale gemeenten bij het vormgeven van vitaal kerk-zijn.
- **Bovenlokaal kerk-zijn** richt zich op bovenlokale activiteiten rond geloof en zingeving.
- **Kerk in Actie** bevordert wereldwijd kerk-zijn met missionaire en diaconale partners.
- **Vitale roeping** zorgt voor professionele begeleiding van werkers in de kerk.

De vier programmalijnen krijgen hulp van vijf expertiseteams:

- **Begeleiding & training** ontwikkelt nieuwe vormen van leren voor lokale gemeenten en het vrijwillig kader.
- **Innovatie** creëert een innovatieve cultuur in de kerk zodat er ruimte komt voor nieuwe wegen.
- **Fondsenwerving** werft fondsen onder gemeenten en particulieren om ons werk te dragen.
- **Communicatie & events** deelt het verhaal van de kerk als vindplaats van geloof, hoop en liefde.
- **Onderzoek** ondersteunt de kerk met gegevens over kerk en samenleving en versterkt de onderzoekscultuur in de dienstenorganisatie.

▲ De dienstenorganisatie is gevestigd aan de Joseph Haydnlaan in Utrecht.

Ondersteuning & Beheer

Voor een toekomstgerichte kerk is ook veel praktisch werk nodig. Denk alleen al aan het uitbetalen van salarissen en traktementen en de ondersteuning van colleges en synode. Het cluster Ondersteuning & Beheer neemt deze zaken voor zijn rekening, zodat de 'randvoorwaarden' voor het kerk-zijn op orde zijn.

Ondersteuning & Beheer bestaat uit de volgende teams:

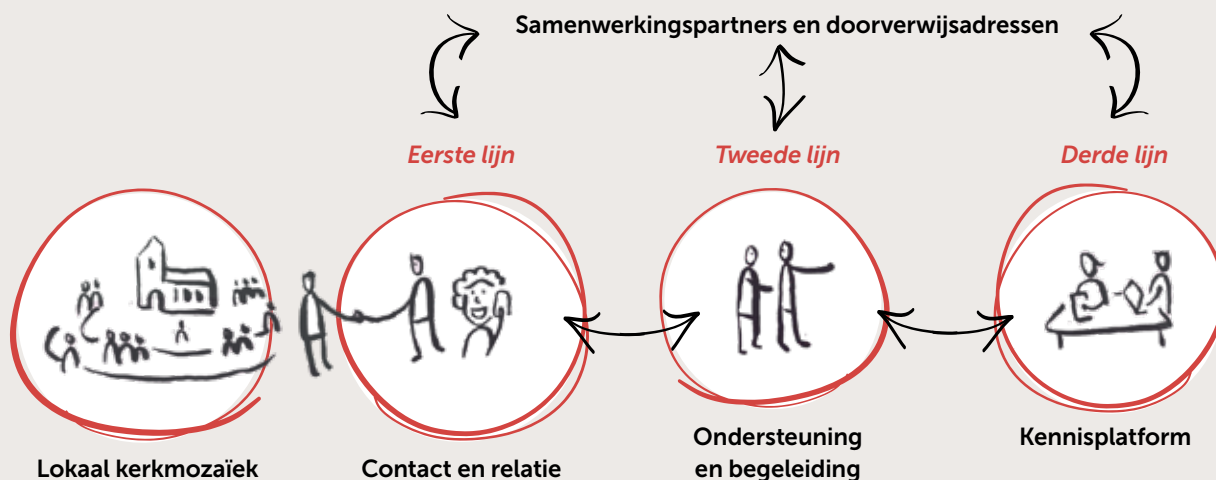
- Het **Contactcentrum** beantwoordt alle vragen die we ontvangen van onze doelgroepen.
- **Institutionele ondersteuning** regelt juridische zaken, beheert de maatwerksoftware en geeft steun en financieel advies aan de ambtelijke organisatie.
- **HR & traktementen** verzorgt beleid en arbeidsvoorwaarden van werkers in de kerk en de dienstenorganisatie.
- **Informatiemanagement & automatisering** bouwt en beheert de digitale werkomgeving.

▲ Synodevergadering in De Werelt, Lunteren.

- **Facilitaire zaken** beheert de gebouwen, werkruimtes en inkoop van de dienstenorganisatie.
- **Finance & control** waakt over het financieel beheer van de dienstenorganisatie.

Naast deze teams is er het Projectbureau, dat mensen inzet bij tijdelijke projecten binnen de dienstenorganisatie en de kerk.

Onze dienstverlening

Sinds de invoering van onze nieuwe organisatiestructuur werken we met een nieuw dienstverleningsmodel. Via drie lijnen ondersteunen we onze doelgroepen in het toekomstgericht kerk-zijn (zie illustratie). De vier kernwaarden van onze organisatie zetten de toon voor de manier waarop we samenwerken met de lokale gemeenten:

Dichtbij | We houden actief contact met onze doelgroepen en zijn goed benaderbaar.

Dienstbaar | We sluiten aan op hun behoeften en bewegen mee met de veranderende kerk.

Doelgericht | We kiezen gericht wat we doen, passend bij onze missie, mensen en middelen.

Duurzaam | We zetten mensen en middelen zó in dat het ten goede komt aan kerk en wereld.

In deze **animatie** krijgt u nog even kort uitgelegd hoe onze organisatie werkt.

Kerkbrede beweging

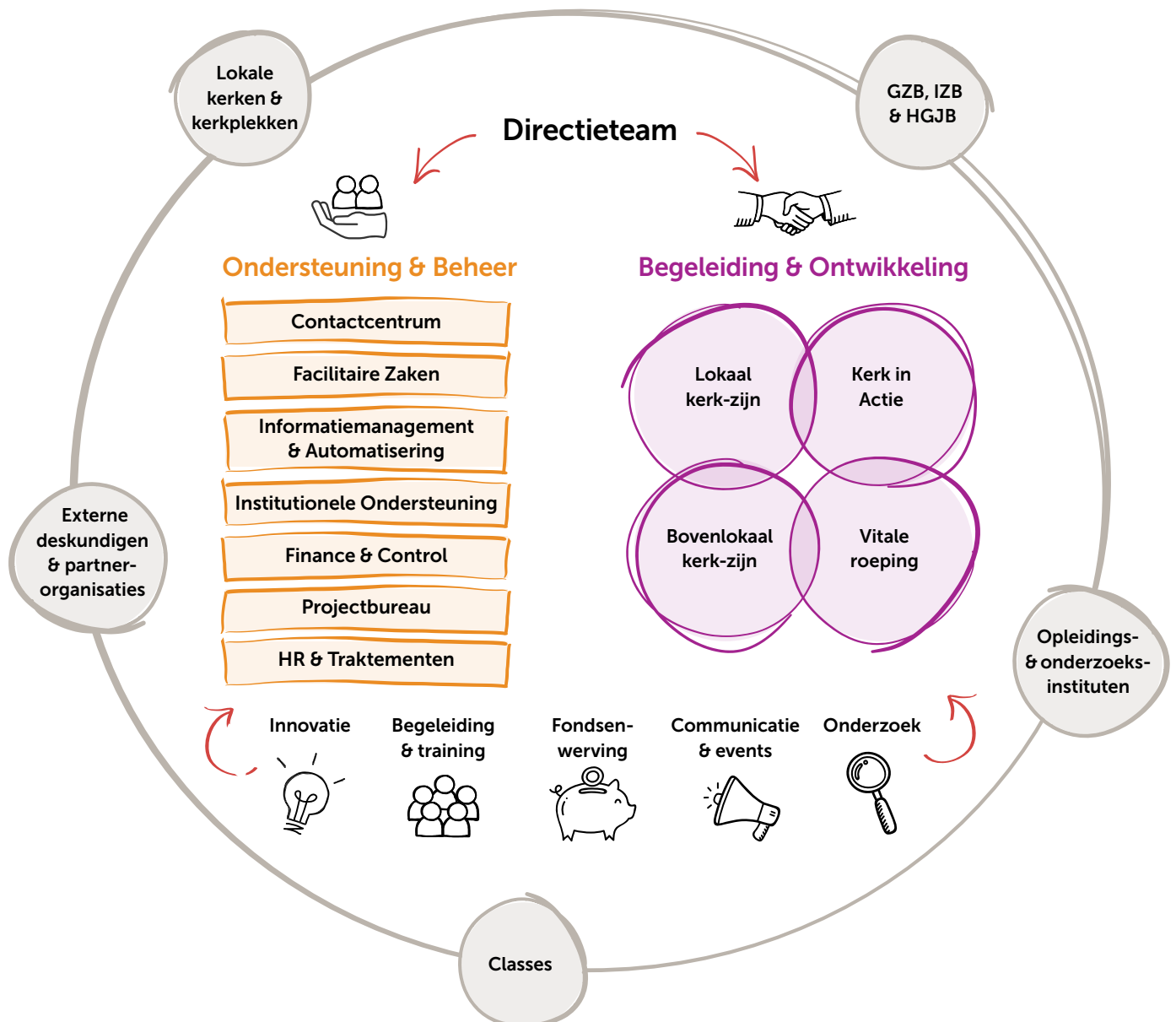
De dienstenorganisatie is maar een van de bouwstenen voor een levende kerk. Daarom werken we actief samen met partners buiten onze organisatie. Samen met de ambtelijke lijn, lokale gemeenten en andere kerkplekken, extern deskundigen, opleidingsinstituten en andere organisaties vormen we steeds meer een beweging die de toekomst van de kerk voor ogen heeft.

We zien al mooie voorbeelden van deze kerkbrede beweging ontstaan. Typerend is de gezamenlijke ontwikkeling van Nieuw Kerkelijk Peil: een diagnose-instrument om te onderzoeken waar de lokale gemeente staat. Hierbij hebben we een

ondersteuningsaanbod ontwikkeld dat lokale gemeenten kan helpen bij het nadenken over toekomstgericht kerk-zijn. Als onderdeel van het aanbod kunnen gemeenten de hulp inroepen

We werken actief samen met partners buiten onze organisatie.

van interne of externe trainers/begeleiders. Het project is een samenwerking van onze teams Lokaal kerk-zijn en Begeleiding & training samen met de Protestantse Theologische Universiteit (PThU) en enkele classes.

▲ *De Young Board denkt mee over toekomstgericht kerk-zijn voor jonge generaties.*

Verder hebben we in 2022, op initiatief van het besturenoverleg, stappen gezet om te komen tot een betere afstemming en samenwerking tussen de landelijke kerk en de classes. Een projectgroep heeft een voorstel gedaan dat in 2023 verder uitgewerkt wordt. Het doel is een goede onderlinge afstemming van lijnen die er lopen en van beleid dat gemaakt wordt op zowel landelijk als classicaal niveau. Daarmee borgen we steeds beter dat we samen optrekken en elkaar wederzijds informeren.

Bijzonder waardevol is onze samenwerking met de zogeheten modalitaire uitvoeringsorganisaties (MUO's): de GZB, IZB en HGJB. In 2017 tekenden synode, dienstenorganisatie en de MUO's hiervoor een overeenkomst. Kerk in Actie werkt bijvoorbeeld nauw samen met de GZB, in de aanpak van de migratieproblematiek in zuidelijk Afrika en het Midden-Oosten. Met IZB Impact werken we onder meer aan een nieuwe manier om de pioniersplekken te ondersteunen. En samen met de HGJB hebben we geanalyseerd welk aanbod elk van ons heeft voor lokale gemeenten. De bedoeling is om meer met elkaar op te trekken en keuzes te maken: wat de een al goed doet, hoeft de ander niet ook te doen.

Young Board & Visiegroep

Twee groepen binnen de dienstenorganisatie verdienen extra aandacht: de Young Board en de Visiegroep. Zij helpen onze organisatie om scherp te blijven: waar gaat het nu echt om bij toekomstgericht kerk-zijn?

De **Young Board** werd eind 2021 opgericht om mee te denken over toekomstgericht kerk-zijn voor en met jonge generaties. De groep bestaat uit vier jonge medewerkers van onze organisatie. De Board heeft een strategische agenda opgesteld voor 2022-2024. Daarin ligt de focus op (1) het zoeken naar ontmoeting en samenwerking in en rond onze organisatie, (2) de werving en ontwikkeling van jonge medewerkers, en (3) het vergroten van de inspraak en impact van jonge generaties in de kerk.

Begin 2022 is de **Visiegroep voor toekomstgericht kerk-zijn** van start gegaan. Deze groep is bedoeld om de inhoud van de visienota te verdiepen en actueel te houden. De kerngroep bestaat uit de scriba, medewerkers van de dienstenorganisatie en een hoogleraar van de PThU, met daaromheen een flexibele schil van experts. De groep is een plek voor reflectie op toekomstgericht kerk-zijn en advies rond het spreken van de Protestantse Kerk in deze tijd (zie ook pag. 12).

1.3 Onze activiteiten in 2022

Na het 'transitiejaar' 2021 konden we in 2022 werken aan de doorontwikkeling van onze dienstverlening aan kerkplekken. In dit hoofdstuk kijken we eerst terug op belangrijke organisatiebrede ontwikkelingen. Daarna zoomen we in op een aantal specifieke activiteiten. We doen dat langs de lijnen van de drie kernthema's van onze missie.

De transitie van onze organisatie (per 1 juni 2021) had de nodige voeten in de aarde. Het kostte medewerkers tijd om hun weg te vinden binnen de nieuw gevormde teams. Niet alleen in 2021, ook in 2022 was de werkdruk hoog omdat er veel openstaande vacatures waren en de organisatie volop in ontwikkeling was. Tegelijkertijd maakten we in en na de coronajaren ook de omslag naar hybride werken.

Gelukkig konden we in dit jaar veel tijd steken in het contact met onze doelgroepen en partners. We organiseerden bijvoorbeeld gespreksbijeenkomsten met leden van de generale synode en leden van de classes. Ook op andere manieren gingen we de dialoog met elkaar aan. Samen zoeken we wat er nodig is voor de ondersteuning en begeleiding van kerkplekken in deze tijd. Dit proces kost meer tijd dan verwacht, reden waarom niet alle doelen uit het jaarplan behaald zijn. Maar het is onze overtuiging dat de toekomstgerichte kerk alleen vorm kan krijgen als we samen optrekken.

Intussen kijken we toch vooral terug op een jaar van opbouw en ontwikkeling, een jaar waarin we veel wél konden bereiken. We gingen van start met het opstellen van een dienstencatalogus, waardoor we ons dienstenaanbod nu bijna compleet in kaart hebben gebracht. Dat helpt bij het vernieuwen, verbeteren en aanscherpen van onze ondersteuning.

We kijken terug op een jaar van opbouw en ontwikkeling.

Sinds dit jaar staat er een breed aanbod van basis-trainingen voor ambts- en taakdragers, dat goed gebruikt wordt. We zijn ook hard bezig met de ontwikkeling van een kennisplatform. Hier brengen we kennis en kunde vanuit onze organisatie samen. Dat helpt ons bij het ontwikkelen van een passend aanbod voor onze doelgroepen. Ook bij allerlei andere projecten zien we ontwikkeling: de ondersteuning van werkers in de kerk, het aanbod van jeugdwerk, de kliederkerken en de pioniersbeweging.

Verder konden we lokale gemeenten en andere kerkplekken meehelpen om er te zijn voor de mensen om hen heen. Exemplarisch is het project De Thuisgevers, waarmee kerken onderdak bieden aan statushouders. Op de komende pagina's gaan we dieper in op deze en andere activiteiten.

▲ Kerken bieden statushouders onderdak via het project De Thuisgevers.

Organisatiebrede doelen

In 2022 hebben we veel aandacht gegeven aan de ontwikkeling van leiderschap, visie en strategie. In het jaarplan hadden we drie doelstellingen voor de organisatie als geheel. We lopen ze kort langs:

1 Creëren van ruimte voor gezamenlijk geestelijk leven

De visienota *Van U is de toekomst* noemt genade als de grondtoon van alles wat binnen de kerk gebeurt. Die 'toon die de muziek maakt' mag doorklinken in ons werk. Daarom proberen we bewust ruimte te geven aan geestelijk leven. Dat hebben we afgelopen jaar onder meer gedaan door wekelijkse kapelvieringen in de adventstijd, die heel goed werden bezocht. We zetten dit voort in 2023. Maandelijks plaatsen we ook een interview op intranet waarin een medewerker vertelt wat hem/haar zin en inspiratie geeft in het werk. En in januari 2023 houden we een themalunch over 'zin in je werk', met bijzonder hoogleraar Arbeid en Zingeving Maroesjka Versantvoort.

2 Doorontwikkelen van de leiderschaps-cultuur

Leidinggevenden hebben een voorbeeldfunctie in de nieuwe cultuur die we nastreven: een cultuur van vertrouwen, openheid, veiligheid en professioneel handelen. Daarom maken we tijd voor het trainen van onze leidinggevenden. Na de transitie van onze organisatie hebben ze allemaal een ontwikkeltraject gevolgd.

We hebben ook gezamenlijke besturingsprincipes ontwikkeld, zoals: 'We spreken niet over elkaar maar met elkaar' en 'Fouten maken mag, we evalueren ze en leren ervan'. We geven periodiek extra aandacht aan één principe en reflecteren daarop, zodat we ons deze principes echt eigen maken.

3 Bouwen aan een gezamenlijk gedragen strategie

Samenwerken aan een gedeelde missie, dat kan alleen als je een gedeelde strategie hebt. Daarom houden we regelmatig bijeenkomsten waarin leidinggevenden samen in gesprek gaan over strategische thema's. Zoals over de ontwikkeling van jaarplannen rond een gedeelde, organisatiebrede strategie.

We hebben ook afgesproken dat we per 2023 een gezamenlijke jaaragenda opstellen. Daarbij hoort een aparte 'veranderagenda' die helpt om het werk van de teams beter op elkaar af te stemmen. Verder onderzoeken we of het mogelijk is om meer 'reservetijd' in te bouwen in onze jaarplannen, zodat er voldoende ruimte is voor reflectie.

Organisatiebrede projecten

1 Visiegroep toekomstgericht kerk-zijn

In januari 2022 is de Visiegroep Toekomstgericht Kerk-zijn van start gegaan. Deze groep helpt de dienstenorganisatie en de synode om de visie op het thema 'toekomstgericht kerk-zijn' verder te ontwikkelen. Daarvoor is een strategische agenda opgesteld met de volgende vragen:

- Hoe spreken we over heil in onze geseculariseerde context?
- Welke ontwikkelingen zijn van belang voor de visie op toekomstgericht kerk-zijn?
- Hoe zien we de positie en rol van de kerk in een postchristelijke samenleving?
- Wat verstaan we als Protestantse Kerk onder publieke theologie en hoe geven we daaraan vorm?

2 Proces rond de ambtsvisie

De groeiende diversiteit aan kerkplekken vraagt om een brede diversiteit aan werkers. In een zorgvuldig en diepgaand proces kijken we wat dit betekent voor het ambt in de kerk. In 2020 was er een eerste bezinning op het ambt (met het rapport *Geroepen en gezonden*). In 2022 volgden een onderzoeksrapport over de praktijk van het werk in de kerk (*Geroepen om te dienen*) en een rapport over de protestantse visie op het ambt (*Geroepen door Christus*). Eind 2022 werd gestart met het rapport over beroepsprofielen van werkers in de kerk, dat tijdens de synode in april 2023 werd besproken en aangenomen.

3 Toekomst Nieuw Hydepark

Voor de toekomst van landgoed Hydepark zijn de afgelopen tijd drie varianten onderzocht. De eerste is verkoop van het landgoed, de tweede verkoop op erfpacht, en de derde een duurzaam renderende exploitatie. Voor de derde variant is in 2022 onder andere studie gedaan naar de mogelijkheden voor een leefgemeenschap in het boerderijcomplex, een uitbouw van Nieuw Hydepark, en woningbouw aan de westkant van het landgoed. De verschillende toekomstvarianten worden naar verwachting rond de zomer van 2023 voorgelegd aan de kleine synode.

Kernthema 1 | Versterken van de kern van kerk-zijn

De kerk is een gemeenschap van mensen die elkaar vinden rond het Woord en de tafel. De dienstenorganisatie ondersteunt kerkplekken bij het versterken van die kern. Dat doen we bijvoorbeeld door trainingen voor ambtsdragers, door verdiepende materialen en door begeleiding van werkers in de kerk. Een greep uit onze activiteiten in 2022.

Scherper dienstenaanbod

Uit onderzoek blijkt dat lokale gemeenten niet altijd weten wat de dienstenorganisatie te bieden heeft. En als ze ons aanbod al kennen, vinden ze dit niet altijd relevant. Een speerpunt uit ons beleidskader is dan ook het verbeteren van onze dienstverlening, zodat die aansluit op de behoeften van lokale gemeenten: wat helpt hen nu écht om toekomstgericht kerk-zijn vorm te geven? Daarom werken we aan een catalogus met ons complete aanbod. In 2022 hebben we alle bestaande producten en diensten op een rij gezet. In 2023 gaan we het aanbod doorlichten om te kijken wat er geschrapt, verbeterd of nieuw ontwikkeld moet worden. Dat doen we in samenspraak met onze doelgroepen. De adviseurs dienstverlening hebben hierin een belangrijke rol, zij zijn actief in gesprek met de classes en polsen wat de behoeften van lokale gemeenten zijn.

Via 'leerreizen' kunnen ambts- en taakdragers zich stapsgewijs ontwikkelen rond een bepaald thema.

Leerreizen

Om lokale gemeenten en andere kerkplekken zo goed mogelijk te ondersteunen, ontwikkelen we 'leerreizen'. Dit zijn trajecten waarin ambts- en taakdragers of kerkplekken zich stapsgewijs kunnen ontwikkelen rond hun ambt of een bepaald thema. We bieden een opvolgend aanbod waar mensen elk moment in en uit kunnen stappen, afhankelijk van waar ze staan en wat ze nodig hebben. Dan kun je denken aan trainingen en webinars, maar ook aan vormen van coaching en begeleiding. De inhoud van de 'leerreizen' maken we samen met mensen uit de praktijk en met andere deskundigen. Er zijn inmiddels leerreizen rond onder meer de dorpskerkenbeweging, kliederkerk en pionieren (in ontwikkeling).

Kennisplatform

De medewerkers van de dienstenorganisatie hebben samen veel kennis en kunde paraat. Die expertise willen we bundelen, zodat we elkaar kunnen versterken en beter kunnen samenwerken aan de ontwikkeling van onze dienstverlening. Daarom heeft een projectteam in 2022 een plan ontwikkeld voor een kennisplatform. Op dit platform komt de kennis van onze vier programmalijnen samen. De invoering van het platform is in 2022 nog niet gelukt, dit staat gepland voor 2023.

Petrus

Het magazine *Petrus* weet steeds meer mensen te bereiken met verhalen van geloof, hoop en liefde. Ook de aanvullende producten, zoals de veertigdagentijdkalender en de adventskalender, worden veelvuldig besteld.

180.000 Abonnees van *Petrus* in 2022

10.000 nieuwe abonnees

Veertigdagentijdkalender

70.000x
besteld

Adventskalender

55.000x
besteld

Jaarthema 'Aan tafel!'

Elk jaar kiest de Protestantse Kerk een jaarthema dat aansluit op de visienota. Dit thema loopt als een rode draad door het kerkelijk jaar en komt terug in onze uitingen en materialen. Voor 2022/2023 is het thema: 'Aan tafel! Van de maaltijd van de Heer naar de tafel van verbinding.' Of zoals de scriba het kort samenvatte: "Van avondmaal naar voedselbank." Dit jaarthema is breed opgepakt. In 2022 gaf 69% van de gemeenten aan dat ze het thema hebben overgenomen. 46% van de gemeenten gebruikt ook het ondersteunende materiaal.

>> protestantsekerk.nl/jaarthema

1 site, 1 magazine, 1 nieuwsbrief

In een tijd waarin mensen overladen worden met informatie wil de Protestantse Kerk graag helder en compact communiceren. We werken dan ook zoveel mogelijk via één website, één magazine en één nieuwsbrief. Daarom zijn de bladen *woord&weg*, *Diakonia* en *Jong Protestant* in 2022 samengevoegd tot *#protestant*. In 2023 voegen we het blad *Op weg* hier nog aan toe. De samenvoeging is niet alleen efficiënter maar ook duurzamer. Vanuit dezelfde strategie is de website van Jong Protestant overgegaan in de website van de Protestantse Kerk. De gedachte hierachter is ook dat onderwerpen in de kerk niet los verkrijgbaar zijn: jonge generaties zijn immers een volwaardig onderdeel van de gemeente.

protestantsekerk.nl

In coronatijd steeg het sitebezoek van de Protestantse Kerk, inmiddels ligt het aantal bezoekers weer ongeveer op het niveau van voor corona.

2.707.207 unieke paginaweergaven

De **gemiddelde tijd** op de site steeg naar 1.49 min. (0.36 min. in 2020).

37.000 abonnees **nieuwsbrief** Protestantse Kerk

Het aantal **nieuwsbriefabonnees** steeg met

10%

70% van de ambts- en taakdragers ontvangt de wekelijkse nieuwsbrief.

Trainingsaanbod voor ambts- en taakdragers

Voor elke ambtsdrager een (nieuwe) basistraining: we hebben hard gewerkt om dit in 2022 mogelijk te maken. Met resultaat: of iemand nu aan de slag gaat als scriba of als voorzitter kerkenraad, er is een passende training die hem of haar snel op weg helpt. Mensen weten de trainingen al goed te vinden, want er zijn het afgelopen jaar 456 mensen getraind. De trainingen maken deel uit van de leerreizen die we ontwikkelen (zie ook pag. 13) om mensen te ondersteunen rond toekomstgericht kerk-zijn. Met die leerreizen krijgen ze een integraal aanbod aan trainingen en ondersteuning rond een thema. Deelnemers zijn hier positief over: ze weten nu welke vervolgstap ze kunnen zetten na de basistraining. In 2023 werken we verder aan het aanbod van leerreizen. Zo ontwikkelen we momenteel een vervolgaanbod voor jeugdambtsdragers en diakenen, met webinars die inspiratie en toerusting bieden.

>> protestantsekerk.nl/training

Aantal deelnemers basistrainingen

Scriba **94**
Voorzitter kerkenraad **94**
Jeugdambtsdrager **68**
Diaken **108**
Kerkrentmeester **58**
Ouderling (gestart in sept. 2022) **34**

Totaal aantal deelnemers **456**

Seizoenspakketten voor jeugdwerk

Via de site van Jong Protestant konden lokale gemeenten jarenlang een grabbelton vol mooie materialen voor het jeugdwerk vinden. Maar we ontdekten dat gemeenten het belangrijk vinden om een lijn te kunnen volgen als het gaat om jeugdwerk. Zodat kinderen en jongeren in samenhang leren wat geloven, geven en liefhebben betekenen. Daarom hebben we in 2022 een nieuw,

De nieuwe seizoenspakketten brengen samenhang in het aanbod van materiaal voor jeugdwerk.

integraal aanbod ontwikkeld, in samenspraak met de lokale gemeenten. Er zijn nu vijf seizoenspakketten beschikbaar die het kerkelijk jaar volgen. De bestaande spellen en challenges (zie ook pag. 19) zijn onderdeel van deze pakketten.

>> protestantsekerk.nl/jeugdwerk

Kerk en Israël

In 2022 is het werkveld 'Kerk en Israël' grondig onder de loep genomen. De Protestantse Kerk is geroepen om gestalte te geven aan de onopgeefbare verbondenheid met het volk Israël. Analyse wijst uit dat er in de kerk een zekere verlegenheid is rond dit thema. De generale synode heeft in november 2022 besloten dat de IP-nota uit 2008 aan herijking toe is. Dit proces wordt door de dienstenorganisatie zorgvuldig begeleid. Bovendien hebben we goed gekeken naar de capaciteit die nodig is om de kennis van de joodse wortels van het christelijk geloof bij lokale gemeenten te verbreden, om de joods-christelijke dialoog te bevorderen en om antisemitisme te bestrijden. Naast onze vaste medewerker willen we in 2023 een tijdelijke medewerker aanstellen die zich vooral gaat richten op verbreding en verjonging van de doelgroep.

>> protestantsekerk.nl/kerkenisrael

Werken aan een vitale roeping

Werkers in de kerk hebben veel op hun bord. Terwijl gemeenten krimpen en de bestuurskracht afneemt, nemen de verwachtingen richting voorgangers toe. Hoe houd je in zo'n situatie je roeping levend en je deskundigheid op peil? Door de uitwisseling van kennis en inzichten – ook vanuit het veld – weten we steeds beter wat deze werkers helpt om met vrucht en vreugde te blijven werken. Nascholing en regelmatig reflecteren op werk en welzijn zijn daarin essentieel.

We hebben een integraal aanbod ontwikkeld waarmee we predikanten, kerkelijk werkers en pioniers op allerlei manieren ondersteunen: van nascholing, werkbegeleiding en mentoraat tot hulp bij het beroepingswerk of bemiddeling van ambulante werkers en interim-predikanten. Het mobiliteitsbureau en de mobiliteitspool adviseren kerkplekken bovendien bij het vinden van de juiste persoon.

Vitale roeping in cijfers

Mobiliteitspool

193 contracten, 57 fte

Ambulante werkers, interim-predikanten en categoriaal pastores die ingezet zijn vanuit de mobiliteitspool. Nieuw in 2022 was de inzet van twee interim-predikanten voor de regio.

95% geeft een 8 of hoger

Waardering van de mobiliteitspool door gemeenten

Mobiliteitsbureau (beroepingswerk)

De predikanten voor het beroepingswerk voerden **200 gesprekken** met predikanten of proponenten.

70% geeft een 8 of hoger

Waardering van de gesprekken

140 predikanten

Aantal predikanten dat een nieuwe gemeente vond

300 advieslijsten

Nu het aantal predikanten afneemt, neemt de druk op het mobiliteitsbureau toe. Gemeenten vragen soms tot wel vijf keer om een advieslijst omdat het contact met predikanten op de eerdere lijst(en) niet tot een beroep heeft geleid.

Permanente educatie

57% toename

Groei in de deelname aan permanente educatie

79% geeft een 8 of hoger

Waardering van cursisten

Het aantal begeleidings-trajecten (coaching, supervisie, geestelijke begeleiding) is toegenomen van **52** (2021) naar **77** (2022).

Een positieve ontwikkeling, maar hier zit nog veel groeimogelijkheid.

Kernthema 2 | Verbinden van geloof en leven, kerk en wereld

De Protestantse Kerk is een geloofsgemeenschap die met beide benen in de samenleving staat. Want kerk-zijn betekent ook: betekenisvol aanwezig zijn tussen de mensen om je heen. Samen met kerkplekken ontwikkelen we manieren om missionair, diaconaal en pastoraal present te zijn – in Nederland en wereldwijd.

Kliederkerk in de lift

Samen ontdekken, vieren en eten: kliederkerk is een succesvolle missionaire kerkvorm waarin jong en oud op een creatieve manier aan de slag gaan met bijbelverhalen. De beweging van en rond deze kliederkerken groeit gestaag. Naast kliederkerken vanuit protestantse gemeenten zijn er ook dit jaar weer rooms-katholieke parochies en evangelische en baptistengemeenten gestart met kliederkerk. Verder werkten we actief samen met het magazine *Petrus*: we ontwikkelden twee nieuwe kliederkerkprogramma's die passen bij de *Petrus Kids*-boekjes in het magazine. Ze zijn enthousiast ontvangen en gebruikt door (klieder)kerken. Deze programma's maken ook deel uit van de seizoenspakketten (zie pag. 15), waardoor ze breed verspreid worden onder jeugdwerkers.

>> protestantsekerk.nl/kliederkerk

Steeds vaker kloppen andere landen bij ons aan om zich te laten inspireren door de Nederlandse pioniersbeweging.

Kliederkerk in 2022

250 kliederkerken, waarvan **35** nieuwe initiatieven

We ontwikkelden een '**leerreis**' voor beginnende kliederkerken, met online training en proeverij.

4x

Petrus-kidsboekje

+

2x

bijpassend
kliederkerkprogramma

Pionieren in beweging

De ondersteuning van pionieren heeft in 2022 een koerswijziging ondergaan. We richten ons niet meer alleen op pioniersplekken, maar op iedereen die zich bezighoudt met missionaire gemeenschapsvorming. Er is een nieuw curriculum in ontwikkeling waarin we alle kennis beschikbaar maken die we in de afgelopen 15 jaar hebben opgedaan. Er komen online leermodules (rond twaalf kernthema's) voor pioniers die zelfstandig met hun team aan de slag willen gaan. Daarnaast kunnen mensen deelnemen aan een leerkring. Ook de pioniersdagen worden opengesteld voor een breder publiek. En er is een nieuwe financiële regeling voor pioniersplekken, die in juli 2023 van start gaat. Wat opvalt: steeds vaker kloppen andere landen bij ons aan om zich te laten inspireren door de Nederlandse pioniersbeweging.

>> protestantsekerk.nl/pionieren

Gebed voor recht en vrede

2022 werd getekend door de oorlog in Oekraïne. Kort na de inval van Rusland organiseerden de Protestantse Kerk en KRO-NCRV een gebedsmoment in de Domkerk in Utrecht, op woensdag 2 maart. Het thema was: 'Vrede is voor iedereen.' Met de viering boden we mensen een ritueel om stil te staan bij de dramatische gebeurtenissen. "Al eeuwenlang is de kerk dé plek waar mensen – gelovig of niet – met hun zorgen en smeekbedes terecht kunnen", aldus scriba ds. René de Reuver. Hij sprak tijdens de viering, samen met mgr. Gerard de Korte, bisschop van 's-Hertogenbosch. De bijeenkomst werd uitgezonden op NPO2.

Aanwezig met de feestdagen

Dit jaar waren we als Protestantse Kerk opnieuw intensief betrokken bij The Passion, de indrukwekkende hedendaagse vertelling van het paasverhaal. Het evenement werd in Doetinchem gehouden. Vanwege corona was het nog altijd zonder livepubliek, maar mét ruim 2,2 miljoen kijkers. Voor het eerst was er na de uitzending 'The Passion Talk', georganiseerd vanuit Bovenlokaal kerk-zijn, samen met KRO-NCRV. Daar

werd doorgesproken over de betekenis van The Passion voor de acteurs en werden scènes uitgediept.

Met Kerst verzorgden we samen met KRO-NCRV het programma 'Kerstduetten', waarin Stef Bos het verhaal van Jezus' geboorte in eigen woorden vertelde. Samen met muzikale vrienden zong hij er kerstliederen bij. De uitzending was te zien op kerstavond.

>> thepassion.nl

▲ Foto KRO-NCRV, Nathan Reinds.

Protestantse lezing & proeverij

Van 2017 tot en met 2021 organiseerden we jaarlijks een Protestantse Lezing, met onder meer Ben Tiggelaar, Mark Rutte en Heino Falcke. Met de lezingen wilden we een bijdrage leveren aan het publieke debat én jonge generaties bereiken. In de praktijk werden die doelen maar beperkt behaald. Daarom deden we het in 2022 anders. Als thema kozen we 'secularisatie en zingeving', als spreker onze eigen scriba René de Reuver, samen met enkele anderen. Op de dag voor de lezing organiseerden we bovendien een proeverij rond het thema 'Nieuw christendom'. De lezing werd breed opgepakt in de christelijke media en beide events trokken een jonger publiek: 28% van de bezoekers was jonger dan 45 jaar, het hoogste aantal tot nu toe. Voor de lezing van de scriba gaf 40% een 8 of hoger, bij de proeverij was dat 63%.

De Thuisgevers

Na twee coronajaren nam in het voorjaar en de zomer van 2022 het aantal asielzoekers dat zich meldde in Ter Apel opnieuw toe. We zagen hoe de asielopvang daar door de humanitaire ondergrens zakte. De overheid liet grote steken vallen, maar de Protestantse Kerk wil geen mensen laten vallen. Daarom helpen we onder protest. Met hulp van Kerk in Actie is het project De Thuisgevers opgezet. In dit project worden statushouders tijdelijk gehuisvest door maatschappelijke organisaties, waaronder lokale kerken. Hierdoor kunnen zij sneller een nieuw bestaan opbouwen, wat hun veerkracht ten goede komt. Op 31 oktober was de eerste Thuisgeefplek een feit. Eind 2022 waren er al 87 initiatieven in 62 burgerlijke gemeenten. We gaan hier in 2023 mee door, want er wachten nog altijd duizenden erkende vluchtelingen op een woning.

>> dethuisgevers.nl

Samen tegen armoede

In 2022 dreigden veel mensen in de problemen te komen door de stijgende kosten. Uit het armoede-onderzoek van Kerk in Actie – uitgevoerd in 2022 en gepresenteerd in 2023 – blijkt dat veel kerken zich al heel lang inzetten om het leed van deze mensen te verzachten. Dit werk wordt vooral door en met diakenen gedaan. We ondersteunden hen in 2022 via online bijeenkomsten en workshops. De meestgestelde vraag in deze trainingen was hoe je armoede op het spoor komt, want mensen kloppen niet uit zichzelf bij de kerk aan. We zijn ook gestart met de campagne 'Samen tegen armoede'. Daarin werken we samen met de Voedselbank en SchuldHulpMaatje. Kerken worden uitgenodigd om pakketten te vullen voor de Voedselbank. En met SchuldHulpMaatje ontwikkelen we 30 nieuwe SchuldHulpMaatje-locaties waar mensen met schulden hulp krijgen. Het streven is om gemeenten en andere kerkplekken ook zoveel mogelijk te laten samenwerken met SchuldHulpMaatje.

Speel het spel

Via spellen en challenges laat de Protestantse Kerk kinderen en jongeren op een laagdrempelige manier ervaren wat geloven en kerk-zijn inhoudt. Bij Sirkelslag ga je de competitie aan met jeugdgroepen uit heel Nederland. Bij de KerstChallenge en de PaasChallenge doorleef je spelenderwijs de verhalen van Kerst en Pasen.

612x
Aanmelding
Sirkelslag

80x
Aanmelding
Kerst-
Challenge

402x
Aanmelding
Paas-
Challenge

Kerk in Actie in 2022

Kerk in Actie is onderdeel van de dienstenorganisatie. Samen met kerken en organisaties wereldwijd zetten we ons in voor een samenleving waarin mensen tot hun recht komen, weet hebben van Gods liefde, in vrede samenleven en zorg dragen voor elkaar en de schepping.

€ **27** miljoen

Bestedingen wereldwijd

Actief in 4 regio's

Samenwerking met meer dan **250** partners

€ **11** miljoen

Bij de Giro555-actie haalden we een groot bedrag op voor **noodhulp in Oekraïne**.

Ruim **350** projecten
in meer dan **30** landen

5 speerpunten

- De Bijbel als levensbron
- Kerken in een minderheidssituatie
- Kinderen en jongeren
- Mensen op zoek naar veiligheid
- Armoede

In Nederland zijn we vooral actief op de laatste twee speerpunten, bijvoorbeeld met De Thuisgevers en de campagne 'Samen tegen armoede'.

Meer over Kerk in Actie leest u in het **Kerk in Actie Jaarverslag 2022**.

Kernthema 3 | Keuzes maken voor de langere termijn

Om het veelkleurige mozaïek van kerkplekken te ondersteunen op weg naar de toekomst, maken we scherpe keuzes. We geven prioriteit aan jongere generaties en zetten in op diverser en lichter kerk-zijn, meer samenwerking, en duurzame en efficiënte manieren van werken.

Ruimte voor jonge generaties

Prioriteit geven aan jongeren: zowel in ons beleidskader als in onze jaarplannen is dit een van de belangrijkste speerpunten. In 2022 hebben we een basis gelegd om verschillende jonge doelgroepen te kunnen bereiken. Samen met de EO werken we bijvoorbeeld aan het platform Hoedan?, een plek waar jonge zinzoekers terecht kunnen voor gesprek en inspiratie. We ondersteunen de online community MOVE, een ontmoetingsplek van en voor christelijke jongeren. Samen met het Graceland Festival organiseren we events met muziek, kunst en gesprek. En met ons programma Reisgenoten gaan jongeren samen op pad, op zoek naar reflectie en nieuwe perspectieven.

>> [instagram.com/eohoedan](https://www.instagram.com/eohoedan), [move.community](https://www.movecommunity.nl), [gracelandfestival.nl](https://www.gracelandfestival.nl)

Nieuw Kerkelijk Peil

Wat heeft jullie gemeente in huis? Wat is jullie kracht? Waar verlang je naar? Met de methode Nieuw Kerkelijk Peil kunnen lokale gemeenten hun profiel in kaart brengen en nadenken over hun toekomst. De methode is in 2021 gelanceerd, in samenwerking met de PThU. Onderdeel van Nieuw Kerkelijk Peil is een enquête over de vitaliteit van de gemeente. Er is een werkboek beschikbaar en sinds eind 2022 zijn er webinars over de methode.

Nieuw Kerkelijk Peil

300x

Aanvragen werkboek

54x

Deelname aan het seminar (per eind 2022)

▲ Het Graceland Festival in 2022.

Samenwerking met de PSDV

De Protestantse Kerk en haar rechtsvoorgangers bieden al decennialang diaconaal vakantiewerk aan. Sinds 2009 gebeurt dat via de kerkelijke stichting PSDV, onderdeel van de Protestantse Kerk. Maar we ervaren dat onze manier van samenwerken begint te wringen.

Onze dienstenorganisatie groeit steeds meer toe naar een compactere organisatie die vooral de kracht van lokale gemeenten wil versterken. De PSDV is op haar beurt actief op zoek naar andere partners om het diaconale vakantiewerk duurzaam te kunnen blijven doen. Om deze partners meer zeggenschap te geven, is een aanpassing van de organisatiestructuur nodig. De PSDV heeft daarbij aangegeven dat ze niet langer een kerkelijke stichting wil zijn.

In 2022 hebben we een nieuwe visie op onze samenwerking ontwikkeld. We zetten in op de kracht van lokale gemeenten bij het ondersteunen van het diaconale (vakantie)werk, op goed partnerschap en op gebruik van de 'goede stenen' van Nieuw Hydepark (PSDV is huurder van dit gebouw). In de nieuwe opzet wordt de PSDV een zelfstandige stichting. In 2023 wordt een en ander uitgewerkt.

*We hoeven niet alles zelf te doen,
dat kunnen we ook niet.*

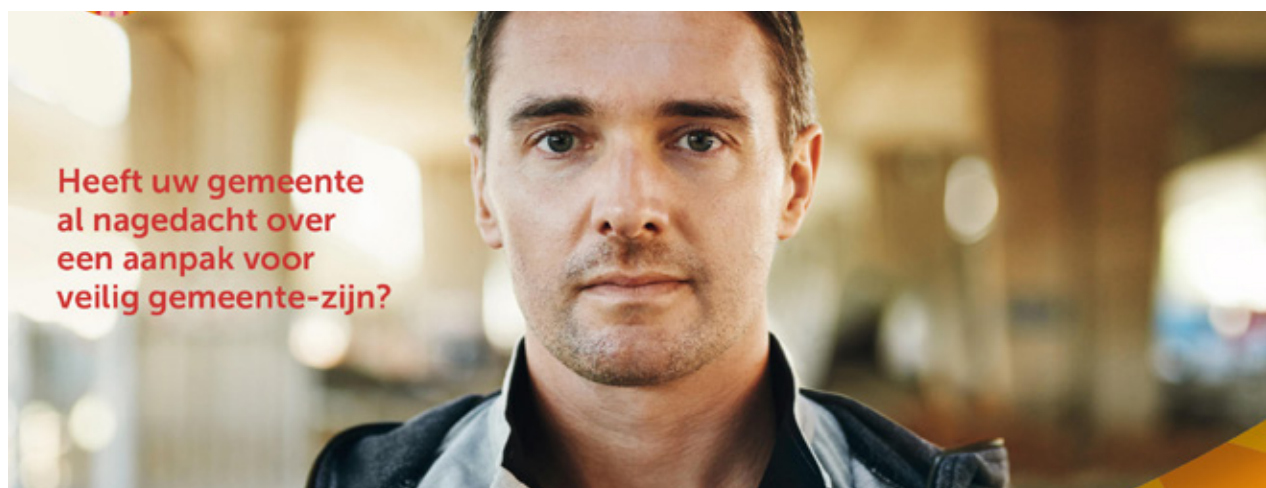
Strategische partners

Als Protestantse Kerk richten we ons op een actievere samenwerking met onze strategische partners. We zoeken hoe we elkaar kunnen versterken in het waarmaken van onze missie. Vele schouders maken het werk lichter én beter: we hoeven niet alles zelf te doen, dat kunnen we ook niet. In 2022 is hard gewerkt om concrete afspraken te maken met een aantal partners, waaronder de PThU, de modulaire uitvoeringsorganisaties (MUO's), de publieke omroep, externe deskundigen, de Maatschappij van Welstand, de overheid, de Voedselbank en SchuldHulpMaatje (zie ook pag. 9).

Veilig kerk-zijn

In september 2022 hielden we een symposium over slachtofferzorg, bij het emeritaat van Sophie Bloemert, beleidsfunctionaris Veilige Kerk. Een wezenlijk thema, zo bleek ook tijdens de synodevergadering van november 2022. Daar werd de voortgangsrapportage besproken over de implementatie van de synodebesluiten van november 2019 rond (seksueel) misbruik. Na de bespreking nam de synode een motie aan waarin ze excuses uitspreekt en onderkent dat de Protestantse Kerk tekortschiet op het gebied van slachtofferzorg. Voor de kerk ligt er de opdracht om meer werk te maken van veilig kerk-zijn en het naast slachtoffers (blijven) staan. De dienstenorganisatie pakt deze taak op, in samenwerking met de kerk als geheel.

>> protestantsekerk.nl/veiligegemeente

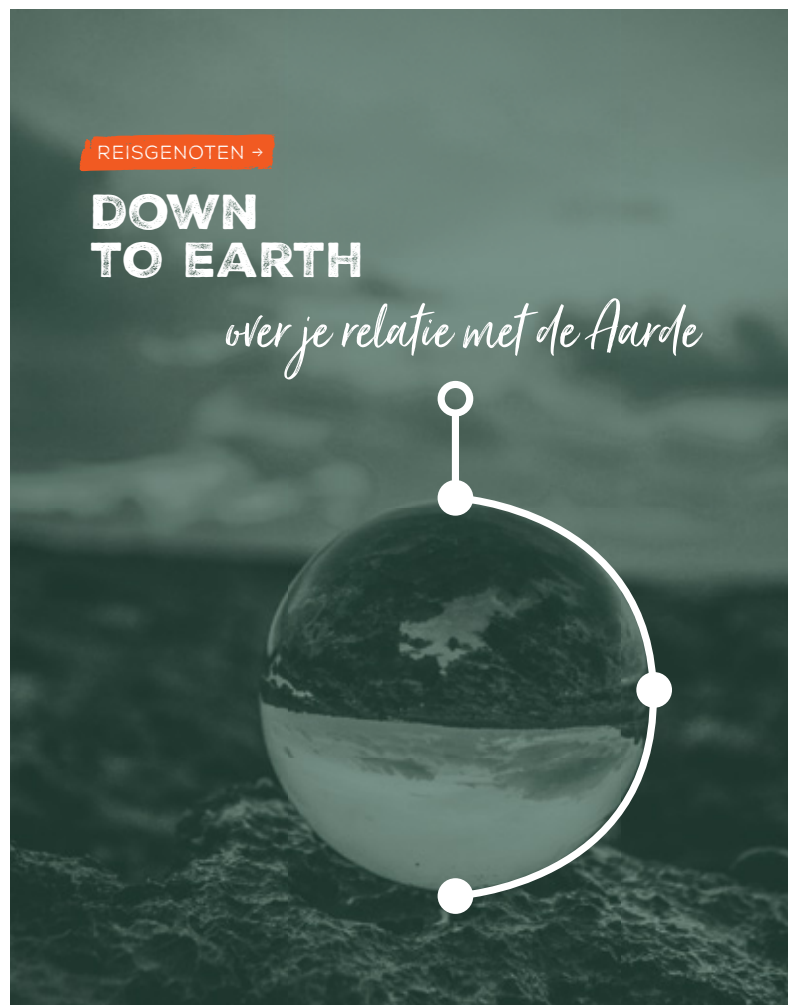

Innovatieve oplossingen

In 2022 heeft het innovatieteam een manier ontwikkeld voor het begeleiden van experimenten. We bieden ondersteuning aan ondernemende mensen die een vernieuwend zingevingsproject ontwikkelen. Het idee is om samen te kijken hoe we van zulke experimenten kunnen leren en hoe we de impact kunnen vergroten. Zo helpen we Marian Timmermans bij het professionaliseren van Heilige Plekken, een concept voor zingeving in de nacht, in prachtige kerkgebouwen. En we ondersteunen Guy Wijnen bij Holy Hub, een online platform voor zingeving en spiritualiteit. Er lopen inmiddels verschillende innovatieprojecten waarin volop geëxperimenteerd wordt met frisse ideeën.

Omgang met stichtingen en fondsen

In het – soms verre – verleden is beheer en administratie van allerlei stichtingen en fondsen toevertrouwd aan de Protestantse Kerk. Dan gaat het bijvoorbeeld om fondsen die zijn voortgekomen uit een nalatenschap. Het beheer hiervan kost behoorlijk wat tijd. We zoeken nu naar een efficiëntere manier om hiermee om te gaan. Er is inmiddels een tijdelijk bestuur aangesteld voor deze stichtingen, zodat we concrete stappen kunnen zetten met als doel de diverse vermogens samen te voegen tot één fonds. In 2023 krijgt dit een vervolg.

▲ 'Reisgenoten' speelt in op zinzoekers, zie ook protestantsekerk.nl/reisgenoten.

3x toekomstgerichte IT

Veilig portaal

De dienstenorganisatie en haar doelgroepen delen onderling de nodige vertrouwelijke informatie. Dan kun je denken aan financiële gegevens, ledenadministratie en documenten. Om dit eenvoudig én veilig te kunnen doen, hebben we in 2022 een nieuw portaal ontwikkeld. Via dit portaal kunnen we bijvoorbeeld documenten delen met vrijwilligers. Lokale gemeenten kunnen er ook veilig en snel inloggen in de programma's LRP en FRIS. Het portaal is sinds begin 2023 live.

Overgang naar Microsoft 365

De dienstenorganisatie werkte de afgelopen jaren met Google Workspace als standaardapplicatie. Dit programma heeft in de gratis versie geen opties voor hoogstaande databeveiliging. We hebben daarom in 2022 een haalbaarheidsonderzoek gedaan naar het invoeren van een alternatief. Als we overstappen naar een betaald programma, blijkt Microsoft 365 de beste optie. Begin 2023 maakt de directie de keus op basis van het haalbaarheidsonderzoek.

Cybersecurity

Veilig gebruik van de digitale wereld staat of valt met het gedrag van mensen. In 2022 hebben we een start gemaakt met een bewustwordingscampagne onder onze medewerkers: wat zijn risico's en hoe voorkom of verklein je die? In 2023 gaan we hiermee verder: dan staan er 'gedragsessies' op de agenda.

1.4 Onze plannen voor 2023

Vanuit onze missie hebben we zeven speerpunten opgesteld voor 2023. Ze passen bij de fase waar de dienstenorganisatie nu in zit. We bewegen toe naar een eenduidiger aanbod van diensten. Tegelijk bouwen we verder aan een compactere organisatie die duurzaam en doelgericht omgaat met mensen en middelen.

Ambities voor onze dienstverlening

1. Verder ontwikkelen van de dienstencatalogus

In 2022 hebben we hard gewerkt aan het opstellen van een catalogus met onze dienstverlening aan gemeenten en werkers in de kerk. Daardoor hebben we ons aanbod nu scherper in beeld. Op basis daarvan maken we in 2023 gerichte keuzes: wat doen we wel en niet, en wat doen we samen met anderen? We betrekken onze doelgroepen hier actief bij, door doorgaand met hen in gesprek te blijven. We doen onder meer het volgende:

- (Door)ontwikkelen van onze ondersteuning aan specifieke doelgroepen, waaronder ambts- en taakdragers. De 'leerreizen' hebben hierin een belangrijke rol (zie pag. 13).
- Focus op vijf thema's, waaronder 'ruimte voor jonge generaties' en 'kerk-zijn in de samenleving'.

2. Verder ontwikkelen van het kennisplatform

Het gloednieuwe kennisplatform is dé plek waar kennis en kunde over kerk-zijn samenkomt. Hier verzamelen we bestaande kennis, maar we ontwikkelen ook nieuwe kennis. Er ligt een uitgewerkt plan voor de opzet, dat we in 2023 uitvoeren.

We doen het volgende:

- Uitwerken van het platform rond drie inhoudelijke ketens: (1) kerk-zijn rond Woord en tafel, (2) kerk-zijn in de samenleving en (3) leidinggeven aan kerk-zijn.
- Ontwikkelen en invoeren van specifieke manieren voor kennisdeling met onze doelgroepen.
- Beschikbaar maken en versterken van onderzoek.

We ervaren hoeveel inspiratie er uitgaat van wereldwijd kerk-zijn. Daarom willen we onze band met de wereldkerk beter zichtbaar maken.

3. Integrale aandacht voor nieuwe doelgroepen

De kerk is er niet alleen voor haar leden. We zijn er juist ook voor de miljoenen Nederlanders die nooit in de kerk komen, maar wel rondlopen met levensvragen of een steun in de rug zoeken. Dan denken we vooral aan de vele jongeren die op zoek zijn naar zin. In 2023 zetten we daarom de volgende stappen:

- Lokale gemeenten meer betrekken bij het contact met nieuwe doelgroepen.
- Versterken van de wisselwerking tussen het categoriaal pastoraat en kerkplekken.
- Ontwikkelen van een aanbod rond de feestdagen.

▲ Wereldwijd kerk-zijn inspireert.
Foto Assemblée Wereldraad van Kerken 2022.

4. Versterken van de ondersteuning van werkers in de kerk

Deze tijd vraagt veel van predikanten, kerkelijk werkers, pioniers en geestelijk verzorgers. In 2023 staat het doorontwikkelen van de begeleiding van deze belangrijke doelgroepen op de agenda. We richten ons dan vooral op:

- Aansluiten op de eerste uitkomsten van het proces rond de ambtsvisie (zie ook pag. 12).
- Bezinning op de arbeidscyclus van werkers in de kerk, in verband met het groeiende tekort aan werkers.
- Voorkomen van uitval van (met name) predikanten.

5. Vergroten van onze verbondenheid met de wereldkerk

We ervaren hoeveel inspiratie er uitgaat van wereldwijd kerk-zijn. In de ontmoeting met

buitenlandse partners zien we hoe de kerk hoop kan bieden en recht kan doen. Daarom willen we onze band met de wereldkerk beter zichtbaar maken. Kerk in Actie heeft daarin een belangrijke rol, in samenwerking met andere teams binnen onze organisatie. We willen het volgende doen:

- Onderzoeken hoe lokale gemeenten nu al betrokken zijn op de wereldkerk.
- Bestaande best practices ondersteunen en mooie voorbeelden delen.
- Versterken van de (thematische) samenhang tussen het internationale werk van Kerk in Actie en het kerk-zijn in Nederland.

Ambitie voor onze manier van werken

6. Bouwen aan een nieuwe organisatiecultuur

Met de verandering van onze organisatiestructuur groeien we ook toe naar een andere organisatiecultuur. Sleutelwoorden daarin zijn samenwerking en vertrouwen. We kijken hoe we samen kunnen optrekken, elkaar kunnen inspireren en van elkaar kunnen leren. Leidinggevend hebben daarin een sleutelrol, maar we creëren deze cultuur met elkaar. In 2023 geven we extra aandacht aan het doorleven van onze kernwaarden, teamgericht werken aan feedback, versterken van de aandacht voor de 'zin' in ons werk, en (door)ontwikkeling van ons leiderschap.

7. Lagere werkdruk, meer werkplezier en beter samenwerken

De hoge werkdruk is een punt van zorg binnen onze organisatie. Als we ons werk gezond, betrokken en met plezier willen blijven doen, is het belangrijk om die druk te verlagen. Gelukkig zien we mogelijkheden. Als het gaat om efficiënt (samen)werken, valt er winst te boeken. We kunnen ook scherper kiezen wat we wel én niet doen. In 2023 focussen we op het stroomlijnen van processen en overleggen. Daarnaast versterken we de samenwerking tussen de beide clusters. En we onderzoeken wat stress geeft en wat plezier brengt.

Monitoren van onze doelen

De speerpunten die we hier beschrijven, vormen een samenvatting van de *jaarplannen* van onze twee clusters. De teams binnen deze clusters hebben deze speerpunten op hun beurt uitgewerkt in gedetailleerde *teamplannen* met meetbare doelen. Die plannen worden door het bestuur en de interne leden van de auditcommissie gemonitord via maandelijkse financiële rapportages en kwartaalrapportages. Zo houden we voortdurend een vinger aan de pols, zodat we onze plannen zo goed mogelijk waarmaken.

1.5 Personeel

Medewerkers en vrijwilligers zorgen dat het werk van de dienstenorganisatie gedaan wordt. We vinden het belangrijk dat er ruimte is voor hun talent, en dat ze hun werk goed en gezond kunnen doen. Daarom besteden we veel aandacht aan een prettige werkcultuur en passende arbeidsvoorwaarden.

Vrijwilligers

Betrokken vrijwilligers zijn enorm belangrijk voor onze samenleving, voor kerkelijke gemeenten en ook voor ons als dienstenorganisatie. We zijn blij dat ook in 2022 weer vele vrijwilligers actief zijn geweest op diverse fronten. Er zijn vrijwilligers die zitting hebben in werkgroepen (bijvoorbeeld rondom de ambtsvisie) en van daaruit structurele taken uitvoeren. En er zijn tientallen mensen die een ad-hocbijdrage leveren bij bijvoorbeeld evenementen.

Betrokken vrijwilligers zijn enorm belangrijk voor onze organisatie.

In de dienstenorganisatie zijn vrijwilligers werkzaam op basis van een overeenkomst. Veel vrijwilligers zijn al meerdere jaren actief, vaak werken ze wekelijks een afgesproken aantal uren. In 2022 waren er gemiddeld 38 vrijwilligers werkzaam met een vrijwilligersovereenkomst, verdeeld over verschillende teams.

Aantal vrijwilligers

	2022	2021	2020
Bouenlokaal kerk-zijn	1	2	
Communicatie & events	1	1	
Fondsenwerving	0	1	
Lokaal kerk-zijn	11	22	
Vitale roeping	1	1	
Facilitaire zaken	1	1	
Finance & control	1	1	
HR & traktementen	2	3	
Institutionele ondersteuning	16	18	
Overige	4	2	
Totaal	38	52	49

Personeelsformatie

In de tabel staat de totale formatie, gesplitst in een basisformatie van de dienstenorganisatie en een formatie vanwege bijzondere aanstellingen.

Basisformatie dienstenorganisatie

Voor de basisformatie geldt dat de gemiddelde bezetting in 2022 in totaal 9,2 fte lager is dan de begrote formatie.

Totale personeelsformatie (in fte's)

	Rekening 2022	Begroting 2022	Rekening 2021	Rekening 2020	Rekening 2019
Basisformatie dienstenorganisatie	197,8	207,0	195,1	204,1	198,0
Formatie bijzondere aanstellingen	57,5	51,9	53,3	42,6	40,3
Totale personeelsformatie*	255,3	258,9	248,4	246,8	238,2

* Het gaat hier om de totale formatie inclusief de formatie van de mobiliteitspool.

Basisformatie dienstenorganisatie (in fte's)	Rekening 2022	Begroting 2022	Rekening 2021	Rekening 2020	Rekening 2019
Directie en secretariaat	3,9	3,7	3,9		
Transitie	2,9		7,5		
Subtotaal:	6,8	3,7	11,4		
Begeleiding en ontwikkeling:					
Algemeen	2,8	2,5	1,5		
Vitale roeping	8,5	7,7	6,2		
Lokaal kerk-zijn	18,6	22,1	15,8		
Begeleiding & training	8,7	10,5	11,6		
Bovenlokaal kerk-zijn	4,3	4,3	4,0		
Zending & diaconaat	23,1	25,3	23,1		
Communicatie & events	16,4	18,5	17,4		
Fondsenwerving	14,0	14,8	13,0		
Innovatie	1,2	2,5	1,9		
Subtotaal:	97,6	108,3	94,4		
Ondersteuning en beheer:					
Algemeen	3,5	3,0	3,0		
HR & traktementen	8,0	8,8	6,8		
Finance & control	12,1	13,5	12,4		
Informatiemanagement & automatisering	5,9	5,8	4,2		
Facilitaire zaken	13,5	11,3	12,3		
Institutionele ondersteuning	38,6	40,0	38,3		
Contactcentrum	12,0	12,7	12,5		
Subtotaal:	93,4	95,0	89,3		
Basisformatie dienstenorganisatie	197,8	207,0	195,1	204,1	198,0

De transitie van de dienstenorganisatie vond plaats per 1 juni 2021. Omdat de organisatie voor die datum een andere structuur had, hebben we de vergelijkende cijfers over 2019 t/m 2020 niet naar onderdeel weergegeven.

De berekende gemiddelden per cluster en team zijn gebaseerd op de periode juni tot en met december 2021. Niet-geplaatste medewerkers zijn meegenomen in de regel 'Transitie' voor het deel van het jaar dat zij werkzaam zijn geweest binnen de dienstenorganisatie (7,5 fte) tot aan de

uitdienstdatum of de datum van vrijstelling van arbeid uit de vaststellingsovereenkomst.

Formatie 'bijzondere aanstellingen'

De formatie 'bijzondere aanstellingen' bestaat uit de bijzondere en/of tijdelijke aanstellingen die door de plaatselijke gemeenten worden gefinancierd of die tijdelijk uit specifieke middelen worden betaald. Omdat de rechtspositionele verplichtingen worden aangegaan door de dienstenorganisatie, maken we deze aanstellingen afzonderlijk inzichtelijk.

Formatie bijzondere aanstellingen (in fte's)	Rekening 2022	Begroting 2022	Rekening 2021	Rekening 2020	Rekening 2019
Mobiliteitspool					
Interim-predikanten	9,0	8,2	8,4	9,5	9,0
Beginnende predikanten	5,9	7,1	7,2	10,0	10,8
Ambulant predikanten	29,3	22,8	23,5	11,0	10,0
Categoriale pastores	9,2	8,3	8,5	6,6	5,6
Pioniers/missionaire werkers	1,9	2,6	2,6	2,5	1,9
Kerkelijk werkers	1,8	0,6	3,1	2,0	1,0
Overige	0,4	2,2		1,0	2,0
Totaal formatie bijzondere aanstellingen	57,5	51,9	53,3	42,6	40,3

Personeelskosten

De totale personeelskosten over 2022 gedeeld door de gemiddelde formatie zijn als volgt:

Personeelskosten per fte (in fte's)	Rekening 2022	Begroting 2022	Rekening 2021	Rekening 2020	Rekening 2019
Personeelskosten (x € 1.000)	20.982	21.341	19.164	18.569	16.872
Bezetting in fte*	255,3	258,9	248,4	246,8	238,2
Personeelskosten per fte (x € 1)	82.189	82.435	77.153	75.247	70.820
Percentages					
• ten opzichte van begroting	-0,3%				
• ten opzichte van de rekening jaar -1	6,5%	6,8%	8,9%	6,3%	nvt

Analyse

Voor de analyse van de personeelskosten kan het best worden gekeken naar de gemiddelde personeelskosten. De realisatie over 2022 vergeleken met de begroting 2022 en de rekening 2021 laat respectievelijk een daling zien van 0,3% en een stijging van 6,5%.

Vergelijking met de begroting 2022

De vergelijking met de begroting 2022 geeft vrijwel geen verschil. Door een aantal vacatures zijn de kosten iets lager gebleven dan de begroting.

Vergelijking met de rekening 2021

De stijging van 6,5% is deels het gevolg van de loonontwikkeling zoals overeengekomen in het Georganiseerd Overleg Medewerkers (GOM). Deze is afgeleid van de loonontwikkeling bij de rijksambtenaren. Per 1 juli 2022 zijn de salarissen met 2,5% + € 75 (per maand) verhoogd. Daarnaast is er in december 2022 een eenmalige uitkering geweest van € 450 op voltijdsbasis, en voor medewerkers met een salaris onder € 3.114,91 nog een extra eenmalige uitkering van € 450 op voltijdsbasis. Verder is de premie voor het ouderdomspensioen in 2022 gestegen met 0,8 procent (van 25% naar 25,8%). Bijna 60% hiervan komt voor rekening van de werkgever.

HR-beleid

Diversiteit en inclusie

Het thema 'diversiteit en inclusie' staat hoog op de agenda van de dienstenorganisatie en de Protestantse Kerk. Dit onderwerp vraagt om een goede doordenking. Daarom hebben we in 2022 voorbereidingen getroffen voor een werkgroep die zich richt op diversiteit en een inclusiviteitsbeleid binnen dienstenorganisatie en kerk.

Arbeidsvoorwaarden

We hebben in 2022 verder gewerkt aan het herzien van onze arbeidsvoorwaarden. De gesprekken hierover lopen nog binnen het Georganiseerd Overleg Medewerkers (GOM), maar er zijn al stappen gezet. Zo zijn er bijvoorbeeld afspraken gemaakt over de omgang met rouwverlof. Ook is

de klachtenregeling voor de dienstenorganisatie herzien en uitbesteed aan een externe, deskundige partij (zie ook 1.9). Verder zijn we bezig met een herziening van de reiskostenvergoeding en een mogelijke thuiswerkvergoeding.

Sociaal medisch teamoverleg

Het ziekteverzuim in onze organisatie is laag. Dat willen we graag zo houden. Daarom zijn we in 2022 begonnen met het sociaal medisch teamoverleg (SMT). Dit is een frequent overleg tussen HR en de bedrijfsarts (en zo nodig leidinggevenden) over de ontwikkelingen op het gebied van verzuim. Het is een moment om van gedachten te wisselen over bijvoorbeeld onze samenwerking en over interventies die meehelpen aan een gezond werkklimaat.

Gesprekscyclus

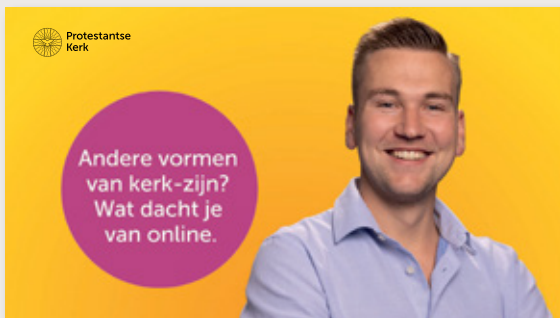
In 2022 is de zogeheten *performance management cyclus* geëvalueerd met medewerkers en leidinggevenden. Deze gesprekscyclus met de medewerkers is een aantal jaren geleden flink veranderd. Met de ondernemingsraad was destijds afgesproken om deze aanpassing te evalueren. Naar aanleiding van deze evaluatie hebben we een aantal kleine aanpassingen gedaan. Zowel medewerkers als leidinggevenden kunnen zich goed vinden in de huidige gesprekscyclus. Die zet vooral in op ontwikkeling en het maken van resultaatgerichte afspraken.

Medewerkersbeleving

In 2022 is de dienstenorganisatie gestart met een medewerkersbelevingsonderzoek. Binnen de hele organisatie zijn verhalen opgehaald over de manier van werken en de dienstverlening. Eind 2022 is de uitkomst hiervan gedeeld in een medewerkersbijeenkomst. In 2023 krijgt dit proces een vervolg via 'leertafels'. Een leertafel is een groep van 5-8 collega's die rond één thema (kleine experimenten of veranderingen bedenkt en uitvoert, om zo de medewerkersbeleving te verbeteren.

Arbeidsmarktcampagne

In het najaar van 2022 heeft de arbeidsmarkt-campagne 'Je komt als geroepen' een nieuwe impuls gekregen. Met de campagne wil de Protestantse Kerk laten zien dat ze niet alleen een vindplaats van geloof, hoop en liefde is, maar ook een plek waar je als professional of vrijwilliger aan het werk kunt.

Je komt als geroepen!

Help je mee bij het vinden van je nieuwe collega?!

Jouw team is op zoek naar een nieuwe collega en de werving is gestart. Jij kan daaraan bijdragen!

Werk voor de kerk

De dienstenorganisatie draagt bij aan een toekomstgerichte kerk: betrokken op God, elkaar en de wereld. Zij ondersteunt lokale gemeenten, andere kerkplekken, classes en het geheel van de Protestantse Kerk als vindplaats van geloof, hoop en liefde.

Daarom bezinnen wij ons op de toekomst. Over onze rol in de samenleving. En zoeken we samen naar manieren hoe we onze plek op een goede en relevante manier kunnen innemen. Daar hebben we mensen voor nodig die onze missie willen leven en beleven.

Ken jij iemand die een stap wil maken in zijn of haar loopbaan en net als wij van betekenis wil zijn voor de kerk?

Zet jouw netwerk in!

Samen met jou willen we de juiste persoon op de juiste plek vinden. Je kunt daarbij helpen door:

- De vacature te delen op je eigen social media
- De berichten van je collega's over deze vacature te liken. Zo bereiken de berichten meer mensen.
- Door mensen die een passend profiel hebben persoonlijk te benaderen.
- Als mensen meer willen weten kan je ze altijd doorverwijzen naar werv@voordekerk.nl

Bonus van € 500

En vergeet niet dat je nog steeds in aanmerking komt voor een bonus van € 500 als de door jou aangebrachte kandidaat wordt aangenomen!

Huisvesting

Sinds corona werken we op andere manieren samen. Dat vraagt om een aangepaste inrichting van het gebouw. In 2021 en 2022 is daar binnen de organisatie een visie voor ontwikkeld. Teams konden hun wensen aangeven en er is een plan gemaakt voor herinrichting. Daarin staat ontmoeting en samenwerking op een inspirerende werkplek centraal. Het plan wordt uitgevoerd in 2023.

1.6 Risicobeheer

De voortgang van ons werk kan onder druk komen te staan door onverwachte gebeurtenissen. Om dit zoveel mogelijk te voorkomen, proberen we al op voorhand in kaart te brengen welke risico's we lopen, hoe groot de kans op die risico's is, en wat de impact is. Dan kunnen we maatregelen nemen om schade te vermijden.

Strategische risico's

Om de strategische risico's voor de dienstenorganisatie in kaart te brengen, is in 2022 een risicoworkshop gehouden met bestuur en directie. Tijdens deze workshop werd een risicoanalyse uitgevoerd. Die was gericht op de drie algemene doelen uit ons jaarplan 2022:

- Creëren van een omgeving waar ruimte en tijd is voor gezamenlijk geestelijk leven.
- Doorontwikkelen van de leiderschapscultuur.
- Bouwen aan een gezamenlijk gedragen strategie.

Hiernaast hebben we de volgende extra doelstelling meegenomen in de analyse:

- Voorkomen dat de dienstenorganisatie het slachtoffer wordt van fraude.

De wereld verandert voortdurend. Daarom kijken we jaarlijks naar de risico's en de effectiviteit van onze beheersmaatregelen.

Tijdens de workshop is per doelstelling nagedacht welke mogelijke gebeurtenissen het realiseren van de doelstelling in de weg kunnen staan. Daarna is een inschatting gemaakt van de kans dat die gebeurtenis optreedt én van de impact die de gebeurtenis heeft op het niet realiseren van de doelstelling. In het kader van risicobereidheid hebben we alleen de gebeurtenissen met een hoge 'kans x impact'-score verder uitgewerkt in beheersmaatregelen.

Beheersmaatregelen

De meeste maatregelen zijn uitgevoerd en lijken effectief te zijn. Enkele voorbeelden:

- Rond het onderwerp gezamenlijk geestelijk leven zijn gesprekken gevoerd met een diverse groep medewerkers, over werkbare vormen en wegen die aansluiten bij de behoeften van mensen. Op basis hiervan is een advies opgesteld om invulling te geven aan gezamenlijk geestelijk leven. Dit advies, dat is besproken met het leiderschapsteam, legt de nadruk op ruimte en veiligheid – te beginnen bij de teams en de teamleiders.
- Daarnaast wordt gepleit voor korte vieringen, en inspiratieteksten op intranet. In de adventstijd zijn iedere dinsdag meditatieve vieringen in de kapel gehouden die zeer goed werden bezocht. In overleg met de kapelcommissie is besloten deze vieringen in 2023 voort te zetten.

Om invulling te geven aan de doorontwikkeling van de leiderschapscultuur en het bouwen van een gezamenlijk gedragen strategie hebben we een kernteam ingericht. Dit team geeft invulling aan de overleggen van leidinggevend. Voor 2023 is een planning gemaakt voor het bespreken van thema's. Gezamenlijke thema's zijn opgenomen in een organisatiebrede veranderagenda.

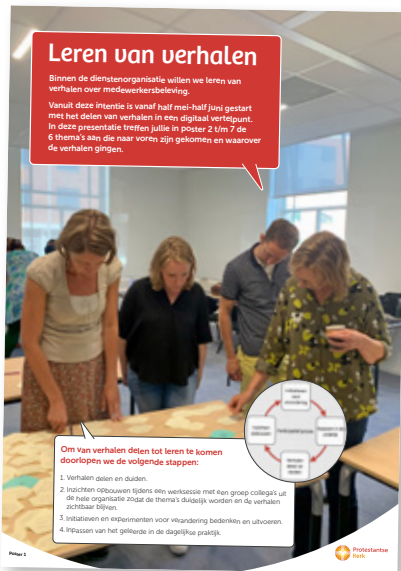
Ter voorkoming van fraude heeft de firma Hoffmann in mei 2022 een onderzoek uitgevoerd naar de informatiebeveiliging. Hieruit is een lijst van aanbevelingen voortgekomen die worden opgevolgd. Daarnaast is het periodiek controleren van de gebruikersrechten op kernapplicaties weer gestart. Zo borgen we dat gebruikers kunnen doen wat ze moeten doen, maar ook niet meer dan dat.

Vanwege drukte en complexiteit zijn sommige maatregelen die we in 2022 zouden uitvoeren nog niet afgerond. Zo is de dienstencatalogus nog in ontwikkeling. Verder hebben we het doorvoeren van de aanbevelingen uit een onderzoek rond informatiebeveiliging ingepland voor 2023.

Tactische en operationele risico's

Ook op clusterniveau heeft de risicoworkshop geleid tot een risicoregister waarin de belangrijkste risico's en beheersmaatregelen zijn opgenomen. Bij het cluster Ondersteuning & Beheer waren de risico's vooral

HR-gerelateerd (medewerkersbelevingsonderzoek en beheersing van de formatie). Bij het cluster Begeleiding & Ontwikkeling waren de beheersmaatregelen vooral procesmatig van aard: gericht op helderheid in verantwoordelijkheden van de verschillende programmalijnen en expertiseteams, en gericht op teamontwikkeling en samenwerking.

Risicobeheer bij Kerk in Actie

De activiteiten van Kerk in Actie vormen een belangrijk onderdeel van het werk van de dienstenorganisatie. Dit werk kent zijn eigen dynamiek en risico's. Daarom zoomen we apart in op het risicobeheer bij Kerk in Actie.

Operationele risico's

Om zicht te krijgen op de operationele risico's van Kerk in Actie is in 2022 een SWOT-analyse opgesteld (een analyse van sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen). Met deze bekende methodiek zijn kansen en bedreigingen uit de externe omgeving in kaart gebracht, net als sterke en zwakte punten van de interne organisatie.

Vanuit deze analyse hebben we maatregelen getroffen om risico's beheersbaar te houden. Zo wordt de bedreiging van afnemende inkomsten verkleind door nieuwe initiatieven van de afdeling fondsenwerving om mensen te verbinden aan Kerk in Actie. Dat gebeurt bijvoorbeeld door de huis-aan-huiscollecte.

Integriteitsbeleid

Kerk in Actie heeft een integriteitsbeleid dat aansluit op de erkenningsregeling van Goede Doelen Nederland en Partos. Als onderdeel van dit beleid tekenen medewerkers van Kerk in Actie bij

indiensttreding de volgende gedragscodes:

- ACT Alliance Code of Conduct
- The Code of Conduct of the International Red Cross and Red Crescent Movement and NGO's in Disaster Relief
- The Kerk in Actie Child Safeguarding Policy.

Kerk in Actie heeft zowel een intern als een extern meldpunt voor (vermoedens van) integriteitschendingen door medewerkers van Kerk in Actie. Er is een protocol voor de behandeling van deze meldingen. Alle partnerorganisaties zijn geïnformeerd over de manier waarop zij schendingen kunnen melden. In 2022 zijn er geen schendingen gemeld.

Ook bij partnerorganisaties van Kerk in Actie wordt aandacht gevraagd voor integriteit en fraude en worden mogelijke integriteitsschendingen geïnventariseerd. In 2022 is een onderzoek gedaan naar het integriteitsbeleid van partnerorganisaties. Aan de hand van de uitkomsten wordt in 2023 een plan gemaakt om partners zo nodig te begeleiden op dit vlak.

Klokkenluiders en eigen medewerkers hebben in 2022 twee nieuwe situaties gemeld van mogelijke fraude bij partnerorganisaties in het verleden. In beide gevallen bleek het te gaan om fraude die jaren geleden heeft plaatsgevonden. In geen van de situaties is er geld van Kerk in Actie op een verkeerde manier besteed. Bij de organisaties hebben personeelwisselingen plaatsgevonden. De procedures worden aangescherpt om fraude in de toekomst zoveel mogelijk uit te sluiten.

Verankering in de organisatie

De wereld verandert voortdurend. Daarom is het belangrijk dat we regelmatig risico's in kaart brengen en de effectiviteit van onze beheersmaatregelen toetsen. De risicoworkshop met bestuur en directie wordt dan ook jaarlijks gehouden. Ook de clusters maken elk jaar een analyse van de belangrijkste risico's en beheersmaatregelen. En zo nodig kunnen risico's of beheersmaatregelen in de loop van het jaar worden aangepast. Via onze periodieke (kwartaal)-rapportages hebben we in 2022 over de voortgang van de beheersmaatregelen gerapporteerd.

In met name 2021 waren er op teamleiderniveau veel personeelwisselingen. Daarom is in januari 2022 een opfriscursus risicomangement georganiseerd voor alle leidinggevenden. Naast inhoudelijke kennis is daar ook het nut en de noodzaak van risicomangement onder de aandacht gebracht.

1.7 Duurzaamheid

De dienstenorganisatie neemt duurzaamheid serieus. Wat wij ontvangen hebben, willen we zorgvuldig beheren en overdragen aan toekomstige generaties. Onze missie zegt dat we willen bijdragen aan een kerk die betrokken is op God, mensen en de wereld. Daarbij hoort de duurzame zorg voor de schepping.

Activiteiten

'Duurzaam' is een van de vier kernwaarden van de dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk (zie ook 1.2). We bedoelen hiermee dat we mensen, middelen en vermogen zo inzetten dat ze ten goede komen aan kerk en wereld. Dat doen we onder meer door de 'zorg voor de schepping' te versterken en meer zichtbaar te maken. In 2022 sprak de Assemblee van de Wereldraad van Kerken de hoogste prioriteit uit voor ecologische gerechtigheid. Ecologische duurzaamheid en gerechtigheid zijn focusgebieden waarop we heldere ambities willen formuleren.

GroeneKerken

Via Kerk in Actie ondersteunen we de beweging GroeneKerken. GroeneKerken biedt lokale kerken die willen verduurzamen een netwerk, tips en inspiratie. Per 1 september 2022 is een nieuwe projectleider gestart bij Groene-Kerken. In 2023 werken we aan verbreding en verdieping van de impact. Er is 28 uur beschikbaar voor een medewerker duurzaamheid die deels binnen team GroeneKerken en deels binnen team Lokaal kerk-zijn werkt.

Duurzaamheidsprojecten

In het buitenland ondersteunt Kerk in Actie op dit moment al diverse duurzaamheidsprojecten, onder meer in Oeganda, Kenia, Ethiopië, India, Indonesië en Bolivia. Ze zijn expliciet gericht op klimaatadaptatie, het tegengaan van opwarming van de aarde, en ecotheologie. Met Indonesië hebben we een uitwisseling rond 'Green Churches and Mosques'.

Duurzaamheid wordt steeds meer een thema binnen alle programmalijnen van de dienstenorganisatie.

Duurzame doordenking

Duurzaamheid wordt steeds meer een thema binnen alle programmalijnen van de dienstenorganisatie. Eind 2022 is een begin gemaakt met organisatiebrede doelstellingen voor duurzaamheid. We stellen onder meer kennis, expertise en dienstverlening beschikbaar voor lokale kerken, rond thema's zoals klimaatstress onder jongeren, de energiecrisis en de stikstofproblematiek.

Met team Kerk in Actie werken we structureel aan de theologische en strategische doordenking van het thema duurzaamheid. Daarvoor hebben we een sterk netwerk opgebouwd, een strategie geformuleerd en de samenwerking gezocht met diverse partners. Bijvoorbeeld met Micha, de Laudato Si Alliantie, A Rocha, Tear, Christian Climate Action, de Maatschappij van Welstand en PThU.

Bedrijfsvoering

Team Facilitaire zaken van de dienstenorganisatie heeft in 2022 hard gewerkt aan verdere verduurzaming van de organisatie. Allereerst is het gebouw flink onder handen genomen. Er waren al eerder 514 zonnepanelen op het dak geplaatst. Grote delen van het gebouw hebben inmiddels ledverlichting, en er is flink geïnvesteerd in isolatie. Het gebouw heeft nu energielabel A+. Verder wordt de restaurantservice sinds 2022 verzorgd door The Colour Kitchen, een bedrijf dat vooroploopt in duurzaamheid en sociale inclusie.

Inkoopbeleid

In ons werk zijn we deels afhankelijk van leveranciers. Het is belangrijk dat deze ingekochte diensten en producten voldoen aan onze standaarden. Daarom hebben we een inkoopbeleid opgesteld. We richten ons op maatschappelijk verantwoorde inkoop: in alle fasen van het inkoopproces houden we rekening met sociale, ecologische en economische aspecten. Daarnaast gunnen we opdrachten over het algemeen op basis van de beste prijs-kwaliteitverhouding. Tot slot stimuleren we innovatiegericht inkopen, bijvoorbeeld door leveranciers ruimte te bieden om met slimme oplossingen te komen.

Beleggingsbeleid

De dienstenorganisatie heeft een duurzaam beleggingsbeleid. In 1.8 vertellen we hier meer over.

Reisbeleid

Vanuit Kerk in Actie wordt regelmatig gereisd naar partners en projecten wereldwijd. In 2022 is een aanzet gegeven tot een duurzamer reisbeleid. Dit wordt verder uitgewerkt in 2023. Kernelementen zijn:

- We benoemen scherper wat de doelen en gewenste resultaten van reizen zijn.
- We bevorderen het combineren van bestemmingen.
- Netwerkbijeenkomsten worden zoveel mogelijk online gehouden.
- Binnen Europa reizen we in principe per trein.
- We maken een jaarlijkse reisplanning met aandacht voor milieuaspecten, kosten en efficiency.

▲ De duurzame tiny church op de Floriade, initiatief van de Protestantse Gemeente Almere.

1.8 Beleggingsbeleid

De Protestantse Kerk voert al geruime tijd een duurzaam beleggingsbeleid. In de afgelopen jaren is dit beleid steeds verder aangescherpt. We kijken bijvoorbeeld of we meer ruimte kunnen maken voor beleggingen die een positieve maatschappelijke impact hebben.

We beleggen alleen in aandelen van bedrijven die voorkomen op de MSCI Sustainability Index of de Dow Jones Sustainability Index. Daarnaast beleggen we alleen in bedrijven die binnen hun sector behoren tot het meest duurzame segment. Sommige sectoren zijn helemaal uitgesloten van belegging, zoals de winning van fossiele brandstoffen.

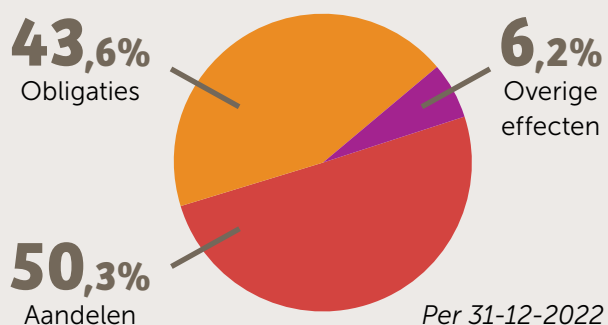
We maken ook gebruik van *engagement* als duurzaam beleggingsinstrument: het onderhouden van contact met het bestuur van bepaalde ondernemingen waarin wordt belegd. De Protestantse Kerk doet dit indirect via haar lidmaatschap van de oecumenische vereniging De Nieuwe Beurskoers. In het afgelopen jaar lag de focus daarbij op de bestrijding van moderne slavernij in internationale voedingsmiddelenketens.

Op 26 november 2021 heeft de kleine synode de nota Betekenisvol Beleggen aangenomen, ons nieuwe vijfjarige beleggingsbeleid. Dit beleid gaat verder op de ingeslagen weg en biedt meer ruimte voor impactbeleggen. Voor de uitvoering van het nieuwe beleid heeft een werkgroep onderzoek gedaan naar een beleggingspool, waarin behalve de landelijke Protestantse Kerk ook plaatselijke gemeenten, diaconieën en verwante instellingen kunnen deelnemen. In 2023 geven we een vervolg aan dit onderzoek.

We maken ook gebruik van 'engagement': het onderhouden van contact met het bestuur van bepaalde ondernemingen waarin wordt belegd.

Samenstelling beleggingsportefeuille

Resultaten

Het resultaat over 2022 was sterk negatief, waarmee het sterk positieve resultaat over 2021 teniet werd gedaan (-15,4% versus +15,2%). Dit had te maken met de oorlog in Oekraïne, de daarmee samenhangende energiecrisis, de sterk opgelopen inflatie, hogere rentes, en problemen in veel toeleverketens. Deze factoren zorgden wereldwijd voor scherpe koersdalingen. In zulke slechte tijden zorgen obligaties vaak voor demping in het beleggingsresultaat, maar door de stijgende rentes hadden ook obligaties in 2022 last van stevige koersdalingen.

Risicobeheer

Beleggen brengt risico's met zich mee, zoals 2022 duidelijk liet zien. Daarom beleggen wij op de lange termijn, met een horizon van minimaal zeven jaar. De verwachting is dat slechte en goede jaren elkaar in zo'n periode afwisselen, zodat we over het geheel een positief rendement realiseren.

In 2018 hebben we de belangrijkste risicobeheersmaatregel genomen door het beleggen in handen te geven van twee professionele vermogensbeheerders (de net genoemde banken). Er is nog maar een klein deel van de beleggingen in eigen beheer, en in deze beleggingen handelen we niet actief.

De mandaten van deze vermogensbeheerders geven aan binnen welke bandbreedtes zij de portefeuilles kunnen inrichten. Deze bandbreedtes zijn gebaseerd op een evenwichtige verdeling tussen aandelen en obligaties. Andere risicobeheersende afspraken in de beleggingsmandaten zijn:

- dat staatsleningen (of het equivalent ervan) minstens 30% uitmaken van het belang in 'vastrentende waarden';
- dat bedrijfsleningen alleen zijn toegestaan als de leningen geclassificeerd worden als 'investment grade' (BBB en hoger);

- dat het maximale belang per bedrijfsdebiteur 5% bedraagt van de vastrentende portefeuille;
- dat er niet wordt belegd in hedgefonds en derivaten.

Uitvoering

De uitvoering van ons beleggingsbeleid is in handen van ING en ABN AMRO. Deze banken beheren elk twee portefeuilles, waarvan één met een kortere en één met een langere horizon. De portefeuilles bestaan uit een evenwichtige mix van aandelen en obligaties. Een beleggingsadviesraad helpt ons bij het beheer van onze relatie met deze twee banken. Hierin zitten drie externe deskundigen die hun expertise vrijwillig inbrengen. Hun inbreng is heel waardevol bij het monitoren van de portefeuilles op duurzaamheid en financiële prestaties.

Naast beleggingen op de beurs hebben we een beperkte portefeuille van beleggingen in eigen beheer. Dit gaat om zogeheten social impact-investeringen, waaronder aandelen in Oikocredit en obligaties van het Leger des Heils. Hiermee geven we extra kleur aan onze identiteit als belegger.

1.9 Goed bestuur

Goed bestuur van onze organisatie is een voorwaarde om ons werk geloofwaardig en effectief te kunnen doen. We schetsen de samenstelling van ons bestuur en vertellen welke stappen we zetten om onze bestuurlijke kwaliteit en integriteit te waarborgen. Verder laten we zien hoe we contact onderhouden met alle betrokkenen bij onze organisatie.

Samenstelling van bestuur en directie

Samenstelling bestuur van de dienstenorganisatie per 31 december 2022:

- Mr. drs. G.H. van der Waaij, voorzitter
- Drs. J.M. van Lieshout RA, secretaris
- M. van Ginkel RA, penningmeester
- C.J.F.R. Mulder MBA
- Dr. R. de Reuver, vanuit het moderamen van de generale synode
- Ir. C.A. de Vries, vanuit het moderamen van de generale synode

Directeur dienstenorganisatie per 31 december 2022:

- Ing G.J. de Groot MBA, algemeen directeur dienstenorganisatie en Kerk in Actie

Nevenfuncties bestuur

- **Mr. drs. G.H. van der Waaij**, *bestuursvoorzitter*
Juridisch adviseur/DGA Van der Waaij Juridisch Advies BV, vicevoorzitter Raad van Toezicht GGZ Centraal, voorzitter bestuur Protestantse Stichting Hydepark Beheer, voorzitter bestuur Protestantse Stichting Steun Protestantse Kerk in Nederland, lid Maatschappij van Welstand (commissie subsidies samenleving), bestuurslid Stichting Hervormd Kerkcentrum Zeeland, bestuurslid Stichting Oostduin.
- **drs. J.M. van Lieshout RA**, *secretaris*
Accountant bij Koeleman accountants & belastingadviseurs, bestuurslid (penningmeester) TKI Dinalog, secretaris bestuur Protestantse Stichting Hydepark Beheer. Tevens secretaris van het bestuur van de Protestantse Stichting Steun Protestantse Kerk in Nederland en lid van het bestuur van de Stichting Hervormd Centrum Zeeland en Stichting Oostduin.
- **M. van Ginkel RA**, *bestuurslid*
Adviseur/eigenaar Anrigea BV, penningmeester Stichting Vrienden van Zusters in Rwanda, voorzitter Kringloop Het Goede Doel, Lid van de financieel-economische commissie van het NBG, bestuurslid van de Protestantse Stichting

Rooster van aftreden bestuur

Bestuurslid	Benoeming per	Benoeming door generale synode	Mogelijke herbenoeming of aftreden per	Aftreden uiterlijk
M. van Ginkel RA	1 januari 2015	november 2014	1 januari 2019 herbenoemd	31 december 2022
mr. drs. G.H. van der Waaij	1 januari 2018	november 2017	1 januari 2022 herbenoemd	31 december 2025
drs. J.M. van Lieshout RA	1 januari 2022	juni 2021	1 januari 2026	31 december 2029
C.J.F.R. Mulder MBA	1 januari 2022	november 2021	1 januari 2026	31 december 2029
dr. R. de Reuver <i>scriba van de Protestantse Kerk in Nederland</i>		mei 2016	mei 2021	april 2026
ir. C. de Vries <i>moderamenlid (assessor II), afhankelijk van synodelidmaatschap en synodebesluiten</i>		april 2019	april 2021	april 2024

Steun Protestantse Kerk in Nederland, bestuurslid Stichting Hervormd Kerkcentrum Zeeland, bestuurslid Hervormde Stichting Fonds David Nuijts, Hulpfonds Seminaristen, Stichting Dominee Dominicus van der Schaaf voor de Studie der Theologie, Stichting Studiefonds Louisabeth Natter, Marsbach Frohefledt Stichting en Stichting Pieter Galenus van Hole Fonds.

- **C.J.F.R. Mulder MBA**, *bestuurslid*
Voorzitter raad van toezicht Protestants-Christelijke Stichting (Woon- en Zorgcentrum) De Vriezenhof, bestuurslid van de Protestantse Stichting Steun Protestantse Kerk in Nederland, bestuurslid Protestantse Stichting Hydepark Beheer, bestuurslid Stichting Hervormd Kerkcentrum Zeeland en lid van de raad van toezicht Saxenburgh Medisch Centrum.
- **Dr. R. de Reuver**, *scriba en bestuurslid vanuit moderamen generale synode*
Uit hoofde van zijn functie lid van het moderamen van de Raad van Kerken en van het CIO (Interkerkelijk Contact in Overheidszaken). Daarnaast voorzitter van het Nederlands Christelijk Forum (NCF). Tevens bestuurslid van de Protestantse Stichting Steun Protestantse Kerk in Nederland en van de Stichting Hervormd Kerkcentrum Zeeland.
- **Ir. C.A. de Vries**, *bestuurslid vanuit moderamen generale synode*
Directeur Edusupport-IT (interim-management in het onderwijs), voorzitter College van Toezicht Mayfinance CV, lid van de Ledenraad van het Koninklijk Instituut Van Ingenieurs (Kivi). Tevens bestuurslid van de Protestantse Stichting Steun Protestantse Kerk in Nederland en van de Stichting Hervormd Kerkcentrum Zeeland.

Nevenfuncties algemeen directeur

- **Ing. G.J. de Groot MBA**, *algemeen directeur*
Lid Participantenberaad van de Protestantse Stichting Diaconaal Vakantiewerk, lid raad van toezicht Stichting Alpha-cursus Nederland, lid van de vereniging Maatschappij van Welstand. Bestuurslid van de Hervormde Stichting Fonds David Nuijts, Hulpfonds Seminaristen, Stichting Dominee Dominicus van der Schaaf voor de Studie der Theologie, Stichting Studiefonds Louisabeth Natter, Marsbach Frohefledt Stichting, Stichting Pieter Galenus van Hole Fonds en Stichting Oostduin.

Bezoldiging bestuur & directie

Leden van het bestuur van de dienstenorganisatie ontvangen geen beloning voor hun werkzaamheden. Ze hebben wel recht op een vergoeding van de kosten die zij maken bij het uitoefenen van hun bestuursfunctie. In 2022 is € 2600 aan onkostenvergoedingen verstrekt, voornamelijk vergoedingen voor reis- en verblijfkosten. Aan de bestuursleden zijn geen leningen, voorschotten of garanties verstrekt.

Het bestuur heeft het bezoldigingsbeleid, de hoogte van de directiebeloning en de hoogte van andere bezoldigingscomponenten vastgesteld. Ze zijn getoetst aan de beloningsregeling van de brancheorganisatie Goede Doelen Nederland. Het beleid wordt jaarlijks geëvalueerd.

Statutaire doelstellingen

Er is in 2022 niets gewijzigd in de statutaire doelstellingen.

Kort verslag van de bestuursvergaderingen

Het bestuur van de dienstenorganisatie kwam in 2022 in totaal negen keer bij elkaar. De algemeen directeur was bij alle vergaderingen. We noemen enkele belangrijke thema's uit die gesprekken:

Externen aan tafel

De dienstenorganisatie wil steeds meer 'van buiten naar binnen' denken. Ook het bestuur participeert actief in die beweging. Daarom schuift er een aantal keren per jaar iemand uit de doelgroep of van de partnerorganisaties aan voor een inhoudelijk gesprek. Dit jaar waren dat onder meer:

- De **mission secretary van de Council for World Mission**, een belangrijke oecumenische partner van Kerk in Actie. De Council daagt Kerk in Actie uit met verrijkende inzichten en perspectieven. In de vergadering is onder meer gesproken over het versterken van multiculturaliteit.
- De **Young Board**, die een sleutelrol speelt in de aandacht voor jonge generaties in ons werk (zie ook 1.2).

De dienstenorganisatie wil steeds meer 'van buiten naar binnen' denken.

Samenwerking met de PSDV

De Protestantse Kerk in Nederland en haar rechtsvoorgangers bieden al decennialang diaconaal vakantiewerk aan. Sinds 2009 gebeurt dat via de kerkelijke stichting PSDV, onderdeel van de Protestantse Kerk. De PSDV en de Protestantse Kerk hebben besloten om op een andere manier te gaan samenwerken. In de nieuwe opzet wordt de PSDV een zelfstandige stichting. In 2023 wordt een en ander verder uitgewerkt. Zie ook pag. 22.

Toekomst Nieuw Hydepark

Een duurzame financiële toekomst voor landgoed Hydepark is een terugkerend onderwerp op de bestuursvergaderingen. Het onafhankelijk onderzoek dat in 2020 is gestart naar de mogelijkheden voor verbetering van de exploitatie van het landgoed is nog gaande. Naar verwachting rond de zomer van 2023 worden de plannen gepresenteerd aan de kleine synode. Zie ook pag. 12.

Ambtsvisie

Ontwikkelingen rond nieuwe kerkplekken vragen om een bredere bezinning op het ambt binnen de kerk. We hebben hiervoor een zorgvuldig proces ingericht met voldoende tijd en ruimte voor consultatie van alle betrokken partijen. In de vergaderingen van zowel directie als bestuur is dit proces regelmatig aan de orde geweest. Zie ook pag. 12.

▲ Landgoed Hydepark

Gedragcodes

De dienstenorganisatie hecht veel waarde aan goed bestuur en verantwoorde fondsenwerving en besteding van gelden. We onderschrijven essentiële gedragscodes, houden ons aan de betreffende regelgeving en dragen bijbehorende keurmerken.

Code Goed Bestuur voor goede doelen

Het bestuur en de directie van de dienstenorganisatie onderschrijven de Code Goed Bestuur voor goede doelen en de Nederlandse Corporate Governance Code, en handelen hiernaar. Deze codes dragen bij aan een goede bestuurlijke inrichting van een onderneming en goed ondernemerschap. Hieronder vallen ook integer en transparant handelen, een goed toezicht hierop, en het afleggen van verantwoording over het uitgeoefende toezicht.

Gedragcode fondsenwerving, ISO 9001 en Partos 9001

Kerk in Actie – onderdeel van de dienstenorganisatie – heeft een CBF-erkenning en houdt zich aan de erkenningsregels van het CBF en de wet- en regelgeving rond fondsenwerving en integriteit. Het CBF houdt extern toezicht op een verantwoorde fondsenwerving. In december 2021 hebben we bericht gekregen dat Kerk in Actie de CBF-erkenning mag voortzetten. In november 2021 hebben we ook het ISO 9001-certificaat ontvangen. Begin oktober 2022 vond er een herbeoordeling plaats door een externe auditor, met positief resultaat: Kerk in Actie blijft ISO-gecertificeerd.

Naast het ISO 9001-certificaat heeft Kerk in Actie een Partos 9001-verklaring gekregen. Dit keurmerk is ontwikkeld door Partos, de branchevereniging voor ontwikkelingssamenwerking. Het is een toepassing van ISO 9001 in de ontwikkelingssector, die rekening houdt met de specifieke omstandigheden van het werk(veld).

Kerk in Actie heeft daarnaast eigen aanvullende normen vanuit het evangelie en de kerkorde. Zo beschouwen we loterijen als ethisch ongewenst, we ontvangen geen inkomsten uit opbrengsten van goededoelenloterijen. Er is een intern beleid voor communicatie-uitingen die (mede) bedoeld zijn om fondsen te werven. Dan gaat het bijvoorbeeld over het op een waardige en respectvolle manier in beeld brengen van projecten en doelgroepen.

We hechten veel waarde aan goed bestuur en verantwoorde fondsenwerving en besteding van gelden.

Accountant en auditcommissie

Een onafhankelijke externe accountant, KPMG Accountants N.V. in Utrecht, voert controles uit op de dienstenorganisatie. KPMG is na een selectie op 28 oktober 2020 aangewezen als registeraccountant van de Protestantse Kerk, door het moderamen van de synode.

De accountant woont de vergaderingen bij van de auditcommissie die door het bestuur is ingesteld. De auditcommissie ondersteunt het bestuur van de dienstenorganisatie bij het uitvoeren van de verantwoordelijkheden op het terrein van (financieel) toezicht. In 2008 is daarvoor een auditreglement vastgesteld.

De auditcommissie bestaat uit drie externe leden (mevr. A. van Dalen-Rietveld, dhr. P.W. Bos en dhr. R.W. de Graaf) en twee bestuursleden (mevr. J.M. van Lieshout en dhr. M. van Ginkel RA). De overige leden zijn de algemeen directeur, de teamleider Finance & control en een afgevaardigde namens de accountant. De auditcommissie heeft in 2022 tweemaal vergaderd.

Communicatie met belanghebbenden

De Protestantse Kerk is een van de grootste vrijwilligersorganisaties van Nederland. Naast vrijwilligers zijn er nog vele andere belanghebbenden. We noemen hier de ambtsdragers (ouderlingen, ouderling-kerkrentmeesters, diakenen, predikanten en kerkelijk werkers) en de donateurs.

Contact met kerken, kerkleden en donateurs

In het contact met de vele belanghebbenden streven we naar transparante en open communicatie. Die communicatie vindt op allerlei momenten en in allerlei vormen plaats. We maken onderscheid tussen:

- **Communicatie met lokale kerken en kerkgangers**
We informeren hen via collecten, collecte-informatie (o.a. presentaties en filmpjes), berichten in het kerkblad, en folders in de kerk.
- **Communicatie met donateurs**
We informeren hen via e-mailnieuwsbrieven, het magazine *Petrus* en online kanalen zoals de website.
- **Communicatie met diakenen en ZWO-leden**
We informeren hen via o.a. e-nieuwsbrieven en het magazine *#protestant*.

Contact met partnerorganisaties

De Protestantse Kerk heeft ook contact met allerlei partnerorganisaties zoals:

- **Gelieerde instellingen** – bijvoorbeeld Stichting Kerkelijk Geldbeheer, de Protestantse Theologische Universiteit en de modale uitvoeringsorganisaties (IZB, GZB en HGJB).
- **Belangenverenigingen** – bijvoorbeeld de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer in de Protestantse Kerk en de Federatie van Diaconieën.

Verder is de Protestantse Kerk lid van de Raad van Kerken in Nederland en van internationale organisaties zoals de Wereldraad van Kerken, ACT Alliance, World Communion of Reformed Churches, Lutheran World Federation en de Conference of European Churches. We onderhouden ook contact met partnerkerken in binnen- en buitenland.

Klachten en integriteit

De dienstenorganisatie heeft een klachtenprocedure en een klachtenformulier, in overeenstemming met artikel 15 van de generale regeling. Ze zijn beschikbaar via protestantsekerk.nl/klacht. Het klachtenregister over het jaar 2022 is besproken en vastgesteld in de bestuursvergadering van 20 maart 2023.

Hiernaast heeft de dienstenorganisatie een klokkenluidersregeling via een extern meldpunt (Gimd). Dit is ondergebracht in een meldprocedure. Zo is voor medewerkers/vrijwilligers duidelijk hoe en bij wie zij zich kunnen melden in geval van misstanden. Het meldpunt heeft bericht dat het in 2022 geen klachten heeft ontvangen. Naast het meldpunt heeft de dienstenorganisatie een interne en een externe vertrouwenspersoon. De interne vertrouwenspersoon kreeg 13 meldingen, de externe vertrouwenspersoon 5.

1.10 Financiën

Aan het slot van dit bestuursverslag kijken we naar de financiën. We geven een schets van de kerncijfers 2022 en de begroting 2023. Daarnaast bespreken we de quotisatieregelingen. In de jaarrekening, die in hoofdstuk 2 volgt, gaan we dieper in op de cijfers.

Kerncijfers

Kengetallen (x € 1.000)	Norm min.-max.	Begroting 2023	Rekening 2022	Rekening 2021	Rekening 2020	Rekening 2019
Balanstotaal		111.411	113.347	130.186	138.038	129.280
Resultaat continuïteitsreserve		0	11	-1.789	150	88
Continuïteitsreserve in %	33%-67%	49,9%	49,6%	51,6%	58,7%	60,2%
Baten*		56.249	53.220	61.721	57.884	62.523
Lasten		64.610	70.146	60.437	57.874	58.695
Bestedingspercentage baten	min 70%	95,2%	108,3%	81,0%	86,5%	81,0%
Bestedingspercentage lasten	min 70%	82,9%	82,2%	82,7%	86,5%	86,2%
Kosten fondsenwerving in %	12,5%	12,5%	12,9%	13,0%	12,5%	12,5%
Kosten beheer & administratie in %	10%-12%	13,0%	12,5%	12,6%	8,0%	8,6%
Personeelskosten		24.608	20.982	19.164	18.569	16.872
Ziekteverzuim in %		4,0%	2,9%	3,7%	3,1%	3,2%
Basisformatie in aantal fte		219,6	197,8	195,1	204,1	198,0
Bijzondere formatie in aantal fte		57,1	57,5	53,3	42,6	40,3

* incl. financiële baten en lasten

Toelichting bij de kerncijfers

Het balanstotaal is in vergelijking met 2021 gedaald met € 16,7 mln. Dit wordt veroorzaakt door:

- daling van de beleggingen met € 11,9 mln.;
- daling op de overige vlottende activa van € 4,6 mln. en daling op de vaste activa van € 0,3 mln.

Het totale resultaat over 2022 komt uit op € 16,9 mln. negatief. Hiervan is € 17,0 mln. onttrokken aan de bestemmingsreserves en fondsen. De continuïteitsreserve is nagenoeg gelijk gebleven.

Het resultaat 2022 op de continuïteitsreserve is € 734k gunstiger dan de begroting (€ 723k negatief) en bedraagt € 11k positief. De belangrijkste afwijkingen t.o.v. de begroting zijn:

- een negatief ongerealiseerd koersresultaat (€ 12,7 mln.);
- vrijval voorzieningen groot onderhoud (€ 154k);
- lagere lasten dan begroot voor IT, met name vanwege het vertragen van de doorontwikkeling van diverse applicaties bij team I&A (ca. € 400k);
- hogere ontwikkelkosten Portaal (team Institutionele Ondersteuning) (€ 283k);

- hogere quotumopbrengsten t.o.v. begroting (€ 242k), daling t.o.v. 2021 (€ 204k).

Het resultaat op de bestemmingsreserves en fondsen bedraagt € 8,8 mln. negatief ten opzichte van een begroot resultaat van € 8,3 mln. negatief. De belangrijkste afwijkingen ten opzichte van de begroting zijn:

- ongerealiseerd koersresultaat (- € 11,6 mln.);
- gerealiseerd koersresultaat (- € 1,8 mln.);
- hogere collecteopbrengsten Kerk in Actie (€ 10,4 mln.);
- hogere steunverlening (€ 8,8 mln.).

De kosten **fondsenwerving** liggen met 12,9% van de geworven baten boven de norm van 12,5%. Dit wordt veroorzaakt door lagere opbrengsten, terwijl de kosten voor werving op een gelijk niveau zijn gebleven. We verwachten dat de norm in de komende jaren weer wordt gehaald.

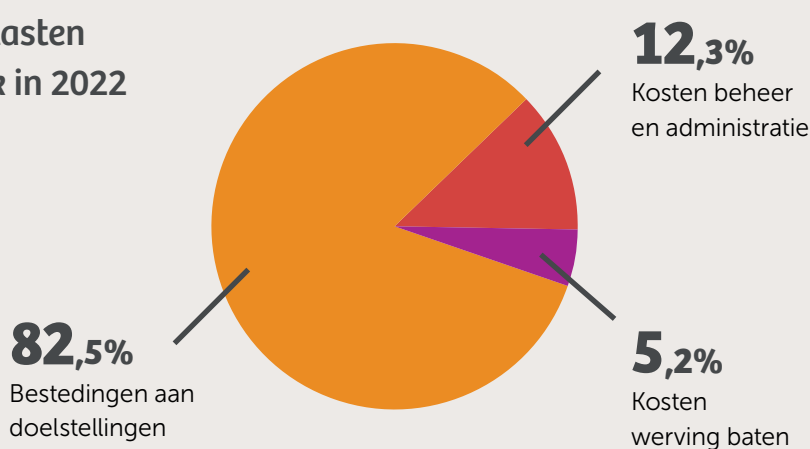
De kosten **beheer en administratie** zijn gedaald in vergelijking met 2021. We verwachten dat de norm in de komende jaren weer wordt gehaald.

De totale lasten kunnen we als volgt specificeren:

Bestedingen aan doelstellingen: (x € 1.000)	Rekening 2022	Proc.	Begroting 2022	Proc.
Bestedingen aan doelstellingen	57.650	82,2%	53.740	82,5%
Kosten werving baten	3.729	5,3%	2.869	4,4%
Kosten beheer en administratie	8.767	12,5%	8.492	13,0%
Totaal bestedingen aan doelstellingen	70.146	100,0%	65.101	100,0%

Verdeling van de totale lasten van de Protestantse Kerk in 2022

Begroting 2023

In de vergadering van de kleine synode van 16 december 2022 is de begroting 2023 van de Protestantse Kerk in Nederland (VA 22-09) vastgesteld. We geven deze begroting voor 2023 verkort weer:

Baten (x € 1.000)	Begroting 2023	%	Rekening 2022	%	Rekening 2022	%
Baten van particulieren	26.800	48%	25.582	48%	26.500	47%
Baten van verplichte bijdragen gemeenten	16.156	29%	16.499	31%	16.256	29%
Baten van andere organisaties zonder winststreven	1.945	3%	14.274	27%	2.550	5%
Baten van subsidies van overheden	9	0%	6	0%		0%
Totaal geworven baten	44.910	80%	56.360	106%	45.306	81%
Financiële baten	1.910	3%	-11.251	-21%	2.146	4%
Baten uit dienstverlening	9.054	16%	7.336	14%	8.283	15%
Overige baten	375	1%	775	1%	375	1%
Totaal baten	56.249	100%	53.220	100%	56.110	100%

Lasten (x € 1.000)	Begroting 2023	%	Rekening 2022	%	Rekening 2022	%
Personeelskosten	27.664	43%	24.625	35%	25.969	40%
Apparaatskosten	6.309	10%	7.326	10%	7.424	11%
Financiële steun en hulpverlening	21.400	33%	31.370	45%	22.874	35%
Specifieke kosten	9.238	14%	6.825	10%	8.833	14%
Totaal lasten	64.610	100%	70.146	100%	65.101	100%
Saldo van baten en lasten	-8.361		-16.926		-8.991	

Resultaatverdeling (x € 1.000)	Begroting 2023	Rekening 2022	Begroting 2022
Continuïteitsreserve	0	11	-723
Bestemmingsreserves	-7.275	-16.550	-8.194
Bestemmingsfondsen	-1.086	-389	-75
Totaal reserves en fondsen	-8.361	-16.926	-8.991

Kerncijfers balans

Kerncijfers balans (x € 1.000)	Rekening 2022	Rekening 2021
(Im)Materiële vaste activa	13.413	13.660
Financiële vaste activa	8.266	8.278
Vlottende activa	70.102	82.346
Liquide middelen	21.744	25.902
Balanstotaal (gefinancierd door)	113.525	130.187
Eigen vermogen		
Continuïteitsreserve	16.364	16.352
Bestemmingsreserves	64.186	80.256
Bestemmingsfondsen	20.049	20.917
	100.600	117.526
Vreemd vermogen		
Lang vreemd vermogen	4.216	5.044
Vlottende passiva	8.708	7.617
	12.924	12.661

Toelichting op de balans per 31 december 2022

De immateriële en materiële vaste activa zijn het gevolg van de investeringen in gebouwen (154k), installaties (€ 511k), inventaris (€ 71k), en computer-apparatuur (€ 11k) en overige (€ 24k), onder aftrek van de jaarlijkse afschrijvingen op deze activa en de afschrijving op de software.

De in 2022 verstrekte leningen onder aftrek van de aflossingen veroorzaken een lichte daling van de financiële vaste activa. De vlottende activa zijn voornamelijk gedaald door de waardedaling van de beleggingen.

Het totale eigen vermogen daalde fors met € 17,1 mln. Binnen het eigen vermogen is de continuïteitsreserve met € 11k toegenomen. Ten opzichte van het in de begroting opgenomen nadeel van 723k is dit een meevaller van € 734k.

De bestemmingsreserves en fondsen namen af met € 16,9 mln. ten opzichte van een begrote onttrekking van € 8,2 mln. Dit wordt vooral veroorzaakt door de afname van de reserves waardering beleggingen, als gevolg van een sterke koersdaling. Verder is er minder onttrokken aan de reserves van Kerk in Actie (€ 1.180k) en de steunverleningsreserves (€ 1.409k). Ten slotte is er sprake van een toename met € 3,1 mln. als gevolg van de noodhulpopbrengsten en -bestedingen in het kader van de SHO-actie voor Oekraïne.

Het kortlopende vreemd vermogen steeg met € 1,1 mln. door vooral de toename van crediteuren van 1,0 mln.

Normering continuïteitsreserve

De bufferfunctie (weerstandsvermogen, conjuncturele reserve) van het eigen vermogen houdt in het vormen van reserves ter waarborging van de continuïteit, opvang van fluctuaties in de exploitatie (egaliseringsfunctie) en opvang van algemene bedrijfsrisico's. De in de jaarrekening te hanteren norm (toetsgrootte) is gesteld op basis van de vastgestelde begroting voor het volgende jaar van:

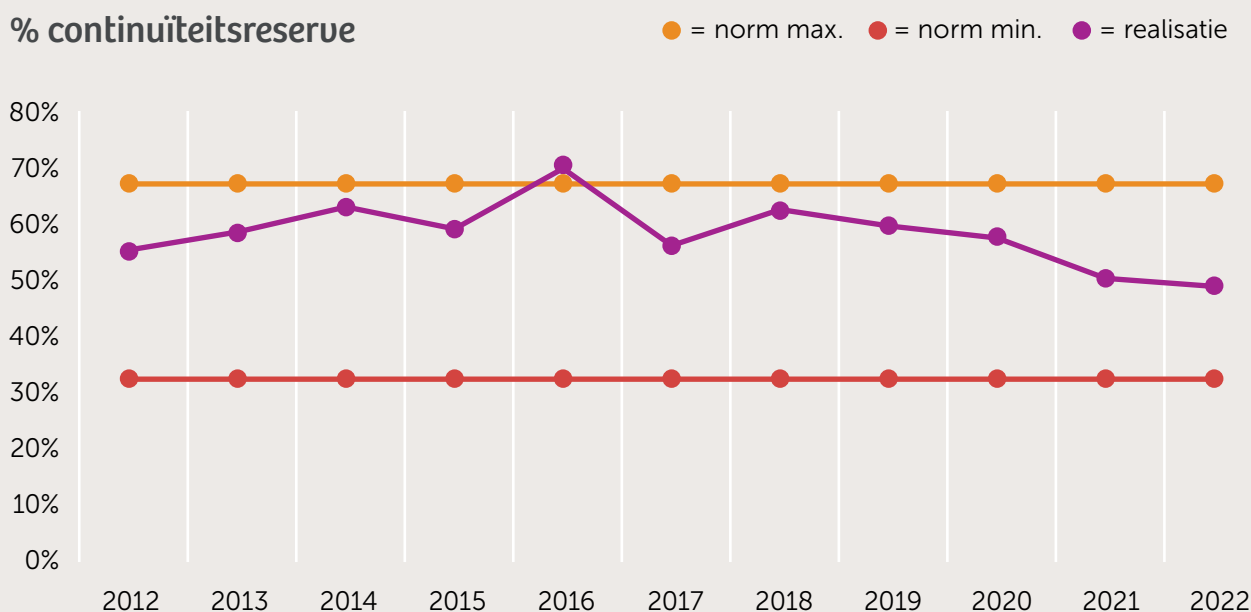
- een jaarlast van de personele verplichtingen incl. overige personele kosten;
- een jaarlast voor apparaatskosten (huisvesting, kantoor- en overige bureaunkosten);
- een opslag van € 4 mln. conform de gehouden risicometing/weging.

De bandbreedte of hoogte van deze reserve blijft gehandhaafd op minimaal 33% en maximaal 67%. Door de toevoeging van het resultaat 2022 van € 11k aan de continuïteitsreserve komt het percentage voor deze reserve overeenkomstig de norm ultimo 2022 uit op 49,7%.

Het normpercentage ultimo 2022 is berekend door de hoogte van de continuïteitsreserve ultimo 2022 ad € 16.364k uit te drukken in een percentage van de toetsgrootte ad € 32.957k.

De grafische weergave van de continuïteitsreserve in relatie tot de gestelde norm ziet er als volgt uit:

% continuïteitsreserve

Kerncijfers baten en lasten

Kerncijfers staat van baten en lasten (x € 1.000)	Rekening 2022	Rekening 2021
Baten van particulieren	25.582	24.707
Verplichte bijdragen van gemeenten	16.499	16.703
Baten van derden	14.274	2.737
Financiële baten	-11.251	9.861
Overige inkomsten	8.117	7.713
Totaal baten	53.220	61.721
Personeelskosten	24.625	22.535
Apparaatskosten	7.326	9.363
Financiële steun en hulpverlening	31.370	21.586
Specifieke kosten	6.825	6.953
Bijdragen naar resp. uit bestemmingsreserves en -fondsen	-16.937	3.073
Resultaat continuïteitsreserve	11	-1.789

Toelichting bij de kerncijfers

Baten

De totale opbrengsten uit baten van particulieren (vrijwillige geldwerving) in het boekjaar 2022 stegen ten opzichte van 2021 met € 875k. Dit wordt veroorzaakt door hogere inkomsten voor Kerk in Actie (€ 1.042k), hogere opbrengsten uit nalatenschappen (€ 96k hoger in 2022), en lagere inkomsten voor de overige programma's (€ 263k).

De verplichte bijdragen van gemeenten daalden ten opzichte van 2020 met € 256k vanwege de inkomstenontwikkeling van de plaatselijke gemeenten en de vermindering van het aantal leden. Dit zijn de twee componenten waaraan de quotumheffing is gerelateerd.

Baten van derden komen fors hoger uit dan in 2021 (€ 14.102k tegen € 2.737k in 2021). De stijging wordt vrijwel geheel veroorzaakt door SHO-baten uit de Giro555-actie voor Oekraïne, die € 11 miljoen heeft opgeleverd voor Kerk in Actie.

De financiële baten zijn fors negatief, als gevolg van het negatieve beurs sentiment in 2022. Het ongerealiseerde beleggingsresultaat komt uit op € 11.575k. Dit leidt tot een grote aanpassing van de reserve herwaardering beleggingen.

De overige inkomsten zijn met € 1.432k gestegen tot € 9.145k. Met name de baten uit verhuur van het pand en de baten uit inzet van de mobiliteitspool zijn gestegen. De stijging wordt ook veroorzaakt door de vrijval van een voorziening voor groot onderhoud (€ 729k).

Lasten

De personeelskosten laten een stijging zien van € 1.818k. De stijging wordt veroorzaakt door de toename van het aantal fte's (de gemiddelde bezetting steeg van 248,4 fte in 2021 naar 255,2 in 2022) en door de salarisstijging medio 2022 als gevolg van CAO-afspraken.

De apparaatskosten dalen met € 1.027k. Deze daling wordt vooral veroorzaakt doordat er ten opzichte van 2021 ca. € 1 mln. minder is gedoteerd aan voorzieningen.

De bestedingen in 2022 aan programma's voor Kerk in Actie stegen met € 8.973k ten opzichte van 2021. Dit is vooral het gevolg van de noodhulpactie Oekraïne. Ook de overige programma's (niet Kerk in Actie) laten een stijging zien ten opzichte van 2021: € 1.095k.

De bestemmingsreserves dalen flink. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de afname van de reserve herwaardering beleggingen, als gevolg van een afname van het ongerealiseerd koersresultaat.

De inkomsten uit verplichte heffingen in 2022 daalden in vergelijking met 2021 met € 205k (1,2%). Dat komt vooral door de lagere belaste inkomsten van gemeenten bij gelijkblijvende heffingspercentages en ledengelden.

Ondanks de coronamaatregelen was de daling van de opbrengsten in 2021 vergelijkbaar met de trend in de afgelopen jaren. Daarom zijn de bedragen van de begroting 2022 voor het kerkrentmeesterlijk quotum en het diaconaal quotum hoger vastgesteld dan voor de begroting 2021. De werkelijke daling van de opbrengst voor 2022 is opnieuw vergelijkbaar met de trend van de afgelopen jaren. Hierdoor is er ook voor 2022 een overschot ten opzichte van de begroting.

Verder merken we op dat er een meeropbrengst is doordat bij de vaststelling van de heffingsfactoren geen rekening wordt gehouden met de zogeheten opslagregeling vanwege het ontbreken van plaatselijke basisgegevens. Nu we de gegevens voor de quotumvaststelling via FRIS ontvangen, is deze meeropbrengst beperkt. Eind 2022 hadden we van zes colleges van kerkrentmeesters en acht colleges van diakenen nog geen 'nieuwe' basisgegevens ontvangen. De meeropbrengst was beperkt tot € 2k.

Quotumdebiteuren

Het nog te ontvangen quotumbedrag eind 2022 is € 95k (2021 € 95k). Dit is in de balans opgenomen onder de 'Vorderingen', onder aftrek van de voorziening voor dubieuze quotumdebiteuren van € 13k (2021 € 13k). Per saldo blijft er aan vorderingen een bedrag over van € 82k (2021 € 82k). Dit is maar 0,50% (2021 0,49%) van de jaarlijkse afdracht aan verplichte heffingen: plaatselijke gemeenten voldoen uitstekend aan de betalingsverplichtingen.

Quotisatieregelingen en uitvoeringsregeling

Vanaf 2004 zijn de uniforme quotisatieregelingen van kracht voor de verplichte heffingen voor het kerkrentmeesterlijk en diaconaal quotum, en voor de afdracht aan de Solidariteitskas. Voor 2022 werden de heffingspercentages en ledengelden vastgesteld op hetzelfde niveau als 2021:

- **Kerkrentmeesterlijk quotum:** 4,35% over de belaste inkomsten van een gemeente.
- **Diaconaal quotum:** 5,70% over de belaste inkomsten van een diaconie, verhoogd met € 1,35 per belijdend lid, met als peildatum 1 januari 2021.
- **Solidariteitskasheffing:** ongewijzigd op € 5,- per belijdend lid, met dezelfde peildatum.

Opbrengsten verplichte heffingen 2022

De opbrengsten uit de verplichte heffingen over 2022 bedragen:

Opbrengsten verplichte heffingen (x € 1.000)	Rekening 2022	Afwijking t.o.v. 2021	Rekening 2021	Begroting 2022
Kerkrentmeesterlijk quotum	10.675	-80	10.755	10.500
Diaconaal quotum	2.524	-18	2.542	2.450
	13.199	-98	13.297	12.950
Solidariteitskas	3.300	-107	3.406	3.306
Totaal opbrengsten verplichte heffingen	16.499	-205	16.703	16.256

1.11 Consolidatiekring

De Protestantse Kerk in Nederland stelt een geconsolideerde jaarrekening op. Dit is een jaarrekening waarin niet alleen de eigen financiële gegevens zijn opgenomen, maar ook die van haar groepsmaatschappijen en andere rechtspersonen waarover zij een overheersende zeggenschap kan uitoefenen of waarover zij de leiding heeft. We noemen dit de 'consolidatiekring'.

In de geconsolideerde jaarrekening (zie hoofdstuk 3) zijn de jaarrekeningen opgenomen van de hierna genoemde stichtingen en instellingen. Naast de financiële gegevens over 2022 worden ook de vergelijkende jaarrekeningcijfers over het boekjaar 2021 gepresenteerd. De geconsolideerde jaarrekening geeft de (kleine) synode van de Protestantse Kerk in Nederland inzicht in het totale vermogen en resultaat van de stichtingen en instellingen die opgenomen zijn in de consolidatiekring.

De behandeling van de geconsolideerde jaarrekening richt zich op de hoofdlijnen van het financieel verloop van het vermogen van de kerk in haar geheel. We geven hier geen gedetailleerde informatie over (het beleid ten aanzien van) de instellingen.

Preambule consolidatie

Het bestuur van de dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk in Nederland heeft in 2007 een preambule opgesteld met de uitgangspunten voor de consolidatie(kring) van de Protestantse Kerk in Nederland.

Hierin heeft het bestuur uitgesproken dat het niet de intentie heeft om de rol van de besturen van de organisaties in de consolidatiekring te beperken. In de visie van het bestuur en de kleine synode zijn én blijven de besturen van deze instellingen zelfstandig verantwoordelijk voor het beleid en de uitvoering hiervan. De kleine synode houdt toezicht en verleent decharge over het gevoerde beleid.

Stichtingen en instellingen

De consolidatiekring bestaat over het boekjaar 2022 uit:

Landelijke instellingen

- Protestantse Kerk in Nederland incl. Kerk in Actie (de enkelvoudige jaarrekening)*;

- Stichting Kerkelijk Geldbeheer (SKG)*;
- Protestantse Stichting Steun Protestantse Kerk in Nederland;
- Beheercommissie Centrale Kas Predikants-traktementen (BCKP)*;
- Protestantse Stichting Diaconaal Vakantiewerk Beheer (PSDV Beheer)*;
- Protestantse Stichting Diaconaal Vakantiewerk (PSDV)*;
- Protestantse Stichting Hydepark Beheer;
- Protestantse Stichting Hydepark (Exploitatie)*, onderdeel van de PSDV.

De met * aangegeven instellingen worden behandeld in de vergadering van de kleine synode d.d. 29 juni 2023.

Regionale instellingen

- Stichting Steunfonds voor het Protestantisme in het Zuiden;
- Stichting Hervormd Kerkcentrum Zeeland.

Risicobeheer

Dienstenorganisatie

Voor deze tekst verwijzen we naar 1.6.

De gelieerde instellingen horen het bestuur van de dienstenorganisatie te informeren en te raadplegen als er tijdens het boekjaar materiële problemen ontstaan of zich risico's voordoen.

Stichting Kerkelijk Geldbeheer (SKG)

De groei van de financiële dienstverlening en de situatie op de financiële markten vraagt om passend risicobeheer. Het nemen van afgewogen risico's vormt een onderdeel van de bedrijfsvoering bij de SKG. Om er zeker van te zijn dat risico's weloverwogen worden genomen, heeft SKG (voor zover mogelijk) het risicobeheer geïntegreerd in de dagelijkse bedrijfsactiviteiten en de strategische planning. Periodiek worden de risico's en risicobeheersmaatregelen bekeken, waar noodzakelijk worden adequate maatregelen genomen.

Als financiële instelling ziet de SKG zich geconfronteerd met diverse risico's, onder meer het kredietrisico, het renterisico, het liquiditeitsrisico en het operationele risico. Het beleid met betrekking tot de genoemde risicogroepen is behoudend en voorzichtig.

Kredietrisico

Bij het kredietrisico gaat het om het risico dat voortvloeit uit het feit dat een specifieke tegenpartij niet aan haar verplichtingen kan voldoen. Dit risico heeft betrekking op verstrekte kredieten en uitgezette geldmiddelen aan kerken, kerkelijke instellingen en gemeenten. Geldmiddelen die niet op deze manier kunnen worden uitgezet, worden belegd bij banken en obligaties.

Voor de uitgezette geldmiddelen zijn de belangrijkste principes:

- Banken: alleen bij grote Nederlandse banken die naast de beschikbare informatie van ratingbureaus continu worden gemonitord op leverage, balansgrootte en pers.
- Bekendheid met de kerkelijke instelling en/of kerkelijke gemeente ter plaatse: de medewerkers moeten optimaal geïnformeerd zijn over de aard van de kerkelijke gemeente en haar toekomstige financiële kasstromen.
- Het financieringsbeleid is erop gericht dat in principe maximaal 50 procent van de waarde financierbaar is.
- De product- en juridische kennis op het gebied van financieringen dient bekend te zijn bij de medewerkers die zich bezighouden met het verstrekken van kredieten.
- Het 'vierogenprincipe': twee bevoegde functionarissen dienen het kredietvoorstel goed te keuren.
- Voor de fiattering van kredieten boven de € 250.000 is een kredietcommissie ingesteld.

Eenmaal per jaar voert de kredietcommissie een kredietrevisie uit voor alle posten in de portefeuille van de SKG. Na de uitbraak van het coronavirus is deze frequentie opgevoerd. Hierbij wordt onder andere kritisch gekeken naar de gestelde zekerheden. Er wordt ook ingeschat of de toekomstige kasstromen voldoende zijn voor het betalen van rente en aflossing.

Renterisico

Het renterisico is het risico dat de rentemarge kan fluctueren als gevolg van verandering in de marktrente. Dit risico wordt binnen strikt geformuleerde richtlijnen beheerst. Minimaal tweemaal per maand wordt het renterisico door middel van het matchingoverzicht bepaald en zo nodig bijgestuurd.

Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat de SKG op enig moment niet kan voldoen aan haar betalingsverplichtingen. Vanwege de aanhoudende onrust

op de financiële markten worden voortdurend ruime liquiditeiten aangehouden zodat de SKG naar verwachting in extreme situaties minimaal één jaar aan haar financiële verplichtingen kan voldoen.

Integriteitsrisico

Op alle primaire processen wordt, waar het gaat om de verwerking van waarden of data, functiescheiding toegepast. Geautomatiseerde systemen dwingen dit zoveel mogelijk af om interne fraude, corruptie of belangenverstremming te voorkomen. Conform de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) worden persoonsgegevens beschermd tegen verlies of onwettige verwerking.

Cliëntenonderzoek

SKG toetst voortdurend of cliënten die zorgen voor de toevertrouwde middelen, behoren tot de Protestantse Kerk in Nederland. Ten aanzien van de uitzettingen wordt getoetst of de doelstellingen van de debiteuren in overeenstemming zijn met de statuten van de SKG.

Witwasrisico

De SKG heeft voor de kerkelijke gemeenten geen mogelijkheden om contant geld te storten op een rekening-courant bij de SKG. De collectegelden en contante giften van betreffende kerkelijke gemeenten moeten bij banken worden afgestort. Daardoor ligt de controle op contante geldstromen bij de banken. Kerkelijke gemeenten binnen de Protestantse Kerk in Nederland kunnen ervoor kiezen gebruik te maken van SKG Cash. De girale geldstromen worden bij de SKG gemonitord op afwijkingen van het normale betalingsverkeer.

ICT-*risico*

De eerstelijnswerkzaamheden op hard- en software worden in eigen beheer uitgevoerd. Niet-eerstelijnswerkzaamheden zijn uitbesteed aan derden, de continuïteit en gegevensbescherming zijn in SLA's en overeenkomsten geborgd. De beveiliging en continuïteit van de geautomatiseerde systemen worden continu gemonitord. Om externe fraude/cybercrime te voorkomen wordt uitsluitend met veilige VPN-verbindingen gewerkt. Bovendien is de SKG organisatiebreed zeer alert op vormen van aanvallen van ransomware, phishing en APT-aanvallen. Ook wordt periodiek door een externe professionele partij een penetratietest (pentest) uitgevoerd. Er wordt gecheckt of de IT-infrastructuur van de SKG voldoende weerbaar is. Verder wordt ad hoc getest, als daar redenen voor zijn. Dit was in 2022 niet het geval.

Operationeel risico

Deze risicocategorie omvat het verlies door tekortschietende interne en uitbestede processen, mensen en systemen, of door externe gebeurtenissen. De SKG beperkt de operationele risico's tot een minimum door het stimuleren van risicobewustzijn van de medewerkers en het treffen van adequate maatregelen. Speerpunten hierbij zijn een strikte functiescheiding in vastgelegde processen en een passende uitwijkmogelijkheid voor ICT-gerelateerde risico's.

Beheercommissie Centrale Kas Predikants-traktementen

De Beheercommissie heeft in 2022 haar financiële risico's onderzocht door op alle uitgaven- en inkomstenposten de risico's te inventariseren. Dit heeft geleid tot de conclusie dat er een algemene reserve voor het opvangen van risico's moet worden aangehouden van minimaal 4,8% en maximaal 6,6% van de jaarlijkse uitgaven.

Als het gaat om de 'belegging' van de financiële middelen heeft de Beheercommissie gekozen voor de Stichting Kerkelijk Geldbeheer (SKG) in Gouda. De SKG verricht voor de Beheercommissie feitelijk de spreiding van het risico over meerdere banken. De SKG heeft gekozen voor uitsluitend Nederlandse banken met een goede rating. Er zijn geen risico-volle beleggingen gedaan. Financieringen aan gemeenten zijn gedekt door hypothecaire zekerheid. In operationele zin onderkent de Beheercommissie risico's in die zin dat het werk voor de commissie wordt uitgevoerd door een klein team van de dienstenorganisatie. Binnen dit team is veel kennis van zaken bij enkele personen belegd. Uitval van deze personen betekent een risico. In 2022 zijn maatregelen genomen om het werk breder in te bedden in het geheel van de dienstenorganisatie, zowel qua personeel als IT. Dit proces is nog niet geheel voltooid.

Als de operationele risico's niet goed worden ondervangen, dreigt er ook een reputatierisico. Het niet tijdig of goed uitbetalen van de traktementen en wachtgelden zal onrust veroorzaken bij de doelgroep en de goede naam van de diensten-organisatie mogelijk in diskrediet brengen.

Overige gelieerde instellingen

Door het bestuur zijn verder geen bijzondere meldingen ontvangen of in de afzonderlijke jaarverslagen vermeld.

Toekomst

Stichting Kerkelijk Geldbeheer

Met de inval in Oekraïne is in Rusland een nieuwe politieke wind gaan waaien die instabiliteit geeft op het geopolitieke front. De tussen machtsblokken over en weer uitgevaardigde sancties schaden economieën en leiden tot hoge inflatie met stijgende rentes tot gevolg. Wanneer de inflatie in 2023 niet terugloopt, zal dit leiden tot nog meer renteverhogingen met mogelijk betaalrisico's op de opgebouwde schuldenlast van landen.

Hoge inflatie heeft een negatief effect op de koopkracht en wellicht ook het geefgedrag van consumenten. Vanuit het verleden weten we dat een haperende economie, vanwege loyaliteit en emotionele binding met de kerk, niet direct leidt tot een veranderend geefgedrag van donerende kerkleden. Maar door oplopende kosten kan een sluitende exploitatie voor bijvoorbeeld plaatselijke kerkelijke gemeenten hier en daar zeker een uitdaging worden.

De SKG heeft over een reeks van jaren een stabiele groei laten zien in het activiteitsvolume. Het gebruik van internet is de basis van onze groeistrategie. SKG Online, de Appostelapp en de webwinkel SKG Collect bieden aantrekkelijke mogelijkheden onze cliënten optimaal te bedienen. SKG heeft geen duur netwerk aan bijkantoren, waardoor de overheadkosten laag blijven. Gelet op de stand van de economie en de ontwikkelingen op de geld- en kapitaalmarkt verwacht de SKG voor het komende boekjaar dat de toevertrouwde middelen zich handhaven rond het huidige niveau en wellicht iets kunnen stijgen. Voor 2023 verwachten wij dat het investeringsvolume bij kerkelijke gemeenten en aanverwante instellingen in lijn met de afgelopen jaren op peil blijft. Een verdere stijging van het kredietvolume moet mogelijk zijn. Naast kerkelijke initiatieven ten aanzien van ouderenzorg wil de SKG gezien de klimaatdoelstellingen ook graag met kerken meedenken in mogelijkheden van bijvoorbeeld energiebesparende maatregelen. Gelet op het bovenstaande zal naar verwachting het renteresultaat in 2023 stabiel blijven en wellicht iets stijgen. Ondanks de toegenomen activiteiten van de afgelopen jaren kon door verdergaande automatisering een rem gezet worden op de groei van het aantal fte's en de kosten. In 2023 zijn weer investeringen nodig om de efficiëntie en veilige dienstverlening naar de klanten te handhaven. De SKG verwacht dat het nettoresultaat kan toenemen, ondanks een door inflatie stijgend kostenniveau.

Protestantse Stichting Diaconaal Vakantiewerk Beheer

Voor sommige entiteiten binnen de PSDV-groep, in het bijzonder de vakantiehotels, is sprake van zorg over de explosieve stijging van kosten en de effecten daarvan op de continuïteit van het diaconaal vakantiewerk. Mogelijk is vanuit PSDV Beheer en andere partners ondersteuning noodzakelijk. In de begroting van PSDV Beheer is rekening gehouden met een doorberekening van de managementvergoeding aan de verschillende stichtingen die deel uitmaken van de PSDV-groep. In 2023 is aan omzet uit de verhuur van de rolstoelbussen aan de vakantiehotels een bedrag begroot van € 18.000 en een resultaat van € -30.856. De verwachting is dat de betalingen van rente en aflossingen van de hypothecaire lening van Timo Krufft BV (TEKA Groep) per september 2023 worden voldaan, zoals de afgelopen jaren altijd conform afspraak is gebeurd.

Protestantse Stichting Diaconaal Vakantiewerk

Voor het nieuwe seizoen 2023 is weer een vakantie-gids gemaakt met een gevarieerd aanbod van 80 vakantieperiodes. Voor dit jaar zijn er wel zorgen of zich, vanwege prijsstijgingen alom, voldoende gasten zullen aanmelden. De aanmeldingen van vrijwilligers geven een positief beeld. De prijzen voor de vakanties zijn verhoogd met circa 10%, maar voor gasten bestaat de mogelijkheid om een beroep te doen op het Vakantiefonds voor een korting. Hiermee proberen we de diaconale vakanties voor iedereen toegankelijk te houden. De vakantieperiodes zullen vooral worden gepland in de hotels die behoren tot de PSDV-groep om daarmee de bezetting te optimaliseren. Het gaat om 24 weken in vakantiehotel Nieuw Hydepark, 20 weken in Vakantiehotel Dennenheul en 27 weken in vakantiehotel IJsselvliedt. Daarnaast wordt het hospitaalschip de Prins Willem Alexander voor 4 weken gehuurd voor de populaire vaarvakanties, en de aangepaste groepsaccommodatie de Biestheuvel in Hoogeloon voor 1 week voor het vakantiecamp van kinderen met een meervoudige handicap. Naast de vakantieperiodes van Het vakantiebureau worden in 2023 in samenwerking met RCN 100 gezinsvakanties en midweken voor ouderen georganiseerd. Voor de nabije toekomst hopen we in de samenwerking nieuwe vakantie mogelijkheden te ontwikkelen.

Protestantse Stichting Hydepark

De bezetting van het aantal vakantiegroepen voor 2023 ziet er goed uit. Naast de vakantieperiodes van de diaconale werkgroepen zijn 28 vakantieperiodes gepland (inclusief dubbele weken waardoor het hele gebouw wordt geëxploiteerd) door Het vakantiebureau van de PSDV. Wel is er onzekerheid over het aantal gasten, waardoor de omzet kan fluctueren.

Er is een omzet voor het vakantiehotel gebudgetteerd van € 1.368.399.

De omzet uit opleidingen vanuit de Protestantse Kerk en de PThU is een punt van zorg. Voor 2023 is een omzet gebudgetteerd van € 375.000. Dit is, met uitzondering van de coronajaren, een lagere omzet dan voorgaande jaren. Er worden steeds minder (meerdaagse) bijeenkomsten georganiseerd of deze worden elders gepland. Dit heeft gevolgen voor de marges voor de exploitatie van Nieuw Hydepark.

Aan de kostenkant zijn er voor 2023 grote uitdagingen. De gestegen kosten voor onder meer energie en voeding hebben grote financiële consequenties voor de organisatie, waardoor de continuïteit op termijn in gevaar komt. De keuze is gemaakt om

deze kostenstijgingen niet volledig door te berekenen aan de klanten van Nieuw Hydepark, de prijzen zijn verhoogd met 10%. In de overige kosten zijn geen verdere besparingen te realiseren omdat deze zich al op een minimaal niveau bevinden.

Vanuit de Protestantse Kerk is een onderzoek gaande over de toekomst van het landgoed Hydepark. Verschillende scenario's worden onderzocht op haalbaarheid. Vanuit de PSDV is aangegeven dat zij voor de uitvoering van het diaconaal vakantiewerk graag gebruik wil blijven maken van Nieuw Hydepark, maar zij realiseert zich ook dat, gegeven de huidige kosteninflatie en huurprijs van € 641.565 en extra bijdrage voor onderhoud en gebruik terrein van € 75.000, er een te zware last drukt op de exploitatie en zij daardoor in de rode cijfers komt. Voor 2023 wordt rekening gehouden met een verlies van € 151.349. In overleg met de Protestantse Stichting Hydepark Beheer/PKN wordt gezocht naar een (duurzame) oplossing voor een gezonde exploitatie. De stichting beschikt per 31-12-2022 over een negatief eigen vermogen van € -72.547 en over onvoldoende liquide middelen om aan haar verplichtingen op termijn te kunnen voldoen.

Protestantse Stichting Hydepark Beheer

De uitwerking van de plannen voor een duurzame toekomst van Hydepark vraagt tijd. Daarbij zal het langetermijnperspectief voor de exploitatie van Nieuw Hydepark vorm moeten krijgen. De Protestantse Stichting Hydepark Beheer heeft in het voorjaar van 2023 opnieuw een verlenging van de comfortletter ontvangen van de Protestantse Kerk in Nederland. Hiermee kan de Protestantse Stichting Hydepark Beheer, samen met de geboden rekening-courantfaciliteit door de Protestantse Kerk in Nederland, over voldoende liquiditeit beschikken om aan haar verplichtingen te blijven voldoen. In 2022 hebben meerdere ontmoetingen plaatsgevonden tussen het bestuur van de dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk in Nederland en de bestuurder en de raad van toezicht van de Protestantse Stichting Diaconaal Vakantiewerk rond het rapport 'De ontwikkeling van een gezamenlijke visie op diaconaal vakantie-werk van de Protestantse Stichting Diaconaal Vakantiewerk en de dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk in Nederland'. Er is een gezamenlijke visie vastgesteld. Er wordt ingezet op de kracht van lokale gemeenten bij het ondersteunen van het diaconale (vakantie)werk, op goed partnerschap en op gebruik van de 'goede stenen' van Nieuw Hydepark. In 2023 worden de fiscale/juridische mogelijkheden verder onderzocht.

Beheercommissie Centrale Kas Predikants-

traktementen

In het jaar 2023 bepalen naast het beheer van de centrale kas predikantstraktementen de volgende zaken de agenda van de commissie.

In de eerste plaats verwacht de Beheercommissie betrokken te zullen worden in fase 3 van het Project Ambtsvisie. Nu de generale synode het rapport over de beroepsprofielen heeft aanvaard (april 2023), zal fase 3 van het project ingaan met onder meer een Werkgroep Rechtspositie. De Beheercommissie verwacht door deze werkgroep geconsulteerd te worden. De uitkomsten van het project kunnen op termijn grote gevolgen hebben voor het werk van de Beheercommissie. Gaan de hbo-opgeleide pastors een kerkelijke rechtspositie via GR 5 krijgen? Hoe worden dan hun arbeidsvoorwaarden geregeld (zaak voor het Georganiseerd Overleg)? Komt er voor hen een omslagregeling, zoals die er nu is voor de wo-opgeleide predikanten? Moet de Beheercommissie die uitvoeren? Welk overgangsrecht is hierbij nodig? Principebesluiten hierover worden voorzien in april 2024. Daarna zal voor de Beheercommissie de eventuele implementatie van de genomen besluiten aan de orde komen.

In de tweede plaats verwacht de Beheercommissie mogelijk nieuw beleid van de afdeling Vitale roeping van de dienstenorganisatie als het gaat om de uitvoering en financiering van de permanente educatie en de uitzending van ambulante predikanten. Welke initiatieven kunnen worden genomen om de deelname aan permanente educatie te bevorderen en welke kosten gaan daarmee gepaard voor de Beheercommissie? Hoe kan de mobiliteitspool betrokken zijn bij tijdelijke aanstellingen van predikanten via GR 5 en hoe loopt de financiering daarvan?

In de derde plaats heeft de Beheercommissie mogelijk nog werk te doen rond de aangifte bij de Belastingdienst van aan predikanten uitbetaalde traktementen.

In de vierde plaats heeft de Beheercommissie kennisgenomen van plannen van de dienstenorganisatie om te gaan werken met andere software. Het gaat hier enerzijds om kantoorsoftware en anderzijds om de software voor facturering, debiteurenbeheer en boekhouding. Over de mogelijke inzet van extra personeel en de financiering hiervan is mogelijk overleg nodig.

2. Jaarrekening

Op de volgende pagina's presenteren we de financiële cijfers van de Protestantse Kerk in Nederland, met daarbij een toelichting.

2.1 Balans (na resultaatbestemming)

Activa <i>(x € 1.000)</i>	<i>Ref.</i>	Balans 31-12-2022	Balans 31-12-2021
Immateriële vaste activa	1	0	308
Terreinen en gebouwen		10.673	10.720
Installaties		2.078	1.695
Inventaris		357	436
Automatisering		284	501
Overige		21	0
Materiële vaste activa	2	13.413	13.352
Leningen u/g		8.266	8.278
Financiële vaste activa	3	8.266	8.278
Vaste activa		21.679	21.938
Vorderingen en overlopende activa	4	4.048	4.345
Effecten	5	66.054	78.001
Liquide middelen	6	21.744	25.903
Vlottende activa		91.846	108.249
Totaal activa		113.525	130.187

Passiva <i>(x € 1.000)</i>	<i>Ref.</i>	Balans 31-12-2022	Balans 31-12-2021
<i>Reserves</i>			
• Continuïteitsreserve		16.364	16.352
• Bestemmingsreserves		63.706	80.256
<i>Fondsen</i>			
• Bestemmingsfondsen		20.529	20.917
Reserves en fondsen	7	100.600	117.526
Voorzieningen	8	449	1.552
Langlopende schulden	9	3.768	3.492
Kortlopende schulden	10	8.708	7.617
Totaal passiva		113.525	130.187

2.2 Staat van baten en lasten

Baten (x € 1.000)	Ref.	Rekening 2022	Begroting 2022	Rekening 2021
Baten van particulieren	11	25.582	26.500	24.707
Baten van verplichte bijdragen van gemeenten	12	16.499	16.256	16.703
Baten van andere organisaties zonder winststreven	13	14.274	2.550	2.570
Baten van subsidies van overheden	14	6	0	167
Totaal geworven baten		56.360	45.306	44.147
Financiële baten	15	-11.251	2.146	9.861
Baten uit dienstverlening	16	7.336	8.283	7.077
Overige baten	17	775	375	636
Totaal baten		53.220	56.110	61.721

Lasten (x € 1.000)	Ref.	Rekening 2022	Begroting 2022	Rekening 2021
Personeelskosten	18	24.625	25.969	22.535
Apparaatskosten	19	7.326	7.424	9.363
Financiële steun en hulpverlening	20	31.370	22.874	21.586
Specifieke kosten	21	6.825	8.833	6.953
Totale lasten		70.146	65.101	60.437

Saldo van baten en lasten		-16.926	-8.991	1.284
----------------------------------	--	----------------	---------------	--------------

2.3 Resultaatbestemming

Resultaatbestemming (x € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2022	Rekening 2021
Continuïteitsreserve	11	-723	-1.789
Bestemmingsreserves	-16.550	-8.194	7.659
Bestemmingsfondsen	-389	-75	-4.586
Totaal reserves en fondsen	-16.926	-8.991	1.284

De resultaatverdeling gespecificeerd naar bestemmingsreserves en -fondsen is als volgt:

Verloop bestemmingsreserves (x € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2022	Rekening 2021
Bestemmingsreserves Kerk in Actie			
Revolving Fund Werelddiaconaat/Kinderen in de knel	0	-382	1.580
Revolving Fund Zending	-602	-600	1.393
Revolving Fund Noodhulp	2.055	-1.104	0
Egalisatiereserve diaconaal werk	246	87	-108
	1.699	-2.000	2.865
Overige Bestemmingsreserves Protestantse Kerk			
Reserves kerkopbouw	0	0	0
Steunverleningsreserves	-1.409	-2.143	-1.066
Reserve Jeugdwerk	-220	-220	-220
Reserves Kerk en Wereld	-2.567	0	1.455
Reserves Zending	-6.769	-1.222	2.428
Reserves Missionair Werk en Kerkgroei	-300	-300	-279
Regionale bestemmingsreserves	-697	0	-37
Reserve waardering beleggingen algemeen	-5.475	0	2.856
Reserve C&F	-262	0	45
Reserve Permanente Educatie	-262	-274	-245
Reserve Hydepark	481	-179	-136
Reserve Mobiliteit en Transitie	-623	-1.769	41
Overige bestemmingsreserves	-144	-87	-48
	-18.249	-6.194	4.794
Totaal bestemmingsreserves	-16.550	-8.194	7.659

Verloop bestemmingsfondsen (x € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2022	Rekening 2021
<i>Bestemmingsfondsen Kerk in Actie</i>			
Programma Werelddiaconaat	-3.411	0	-184
Programma Zending	-1.065	0	-2.289
Programma Noodhulp	1.596	0	-1.020
	-2.880	0	-3.493
<i>Noodhulpfondsen Kerk in Actie</i>			
Libanon (Beiroet)	-232	0	-430
Indonesië (Sulawesi)	-1	0	-192
	-233	0	-622
<i>Noodhulpfondsen Kerk in Actie via de SHO</i>			
Libanon (Beiroet)	-41	0	-399
Samen in actie voor Oekraïne	3.091	0	0
Samen in actie tegen corona	9	0	-9
	3.059	0	-408
<i>Overige fondsen Kerk in Actie</i>			
Projectenfonds EO Metterdaad	-43	0	-55
Proj.fonds particuliere schenkingen (Wereld)diaconale fondsen	-198	0	-188
	-249	0	-250
<i>Overige fondsen Protestantse Kerk</i>			
Fondsen Kerk in Ontwikkeling	-58	-75	-12
Fondsen t.b.v. Jeugdwerk	139	0	0
Fondsen Zending	0	0	-2
Steunverleningsfondsen (derden)	-7	0	0
Fondsen wetenschappelijk onderzoek	-12	0	-47
Regionale bestemmingsfondsen	-423	0	0
Lutherse bestemmingsfondsen	4	0	81
Overige bestemmingsfondsen	272	0	167
	-86	-75	187
Totaal bestemmingsfondsen	-389	-75	-4.586

2.4 Kasstroomoverzicht

Kasstroomoverzicht (indirecte methode) (x € 1.000)	Ref.	2022	2021
Saldo van baten en lasten		-16.926	1.284
Ongerealiseerd resultaat effecten		-11.575	7.502
Saldo excl. ongerealiseerd resultaat effecten		-5.351	-6.218
<i>Kasstroom uit operationele activiteiten</i>			
Afschrijvingen	1/2	975	1.547
Voorzieningen	10	-1.103	111
Vorderingen	5/6	297	1.957
Kortlopende schulden	12	1.091	-9.588
Totaal kasstroom uit operationele activiteiten		1.260	-5.974
<i>Kasstroom uit investeringsactiviteiten</i>			
Investerings in (im)materiële vaste activa	1/2	-771	-601
Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa	1/2	43	524
Effecten *	7	372	-2.208
Leningen u/g	3	12	213
Totaal kasstroom uit investeringsactiviteiten		-344	-2.072
<i>Kasstroom uit financieringsactiviteiten</i>			
Langlopende schulden	11	276	341
Totaal kasstroom uit financieringsactiviteiten		276	341
Totaal mutatie liquide middelen	8	-4.158	-13.922

* Een uitsplitsing naar aan- en verkopen kon niet worden gemaakt doordat de benodigde gegevens niet meer opvraagbaar waren.

Verloop liquide middelen (x € 1.000)	2022	2021
Stand per 1 januari	25.902	39.825
Mutatie boekjaar	-4.158	-13.922
Stand per 31 december	21.744	25.902

2.5 Toelichting behorende tot de jaarrekening 2022

Rechtspersoon

De Protestantse Kerk in Nederland en haar diensten-organisatie, gevestigd te Utrecht, Joseph Haydnlaan 2a, is een kerkgenootschap en is ingeschreven in de Kamer van Koophandel onder nummer 302.58.482.

Deze enkelvoudige jaarrekening bevat de financiële informatie van zowel de generale financiën van het kerkgenootschap als van de dienstenorganisatie.

Continuïteit

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

Verslaggevingsperiode

Deze jaarrekening heeft betrekking op het boekjaar 2022 dat is geëindigd op balansdatum 31 december 2022.

Toegepaste grondslagen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de Richtlijn Organisaties zonder winststreven (richtlijn RJ 640).

Valuta

De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's, wat tevens de functionele valuta is van het kerkgenootschap. Alle financiële informatie in euro's is afgerond op het dichtstbijzijnde duizendtal.

Verbonden partijen

Als verbonden partij worden alle rechtspersonen aangemerkt waarover overheersende zeggenschap, gezamenlijke zeggenschap of invloed van betekenis kan worden uitgeoefend. Ook rechtspersonen die overwegende zeggenschap kunnen uitoefenen worden aangemerkt als verbonden partij. Ook de statutaire directieleden, andere sleutelfunctionarissen in het management van de Protestantse Kerk in Nederland en nauwe verwanten zijn verbonden partijen. Transacties van betekenis met verbonden partijen worden toegelicht voor zover deze niet onder normale marktvoorwaarden zijn aangegaan. Hiervan worden toegelicht de aard en de omvang van de transactie, en andere informatie die nodig is voor het verschaffen van het inzicht.

Stelselwijziging bestemmingsreserves en fondsen Kerk in Actie

Tot 1 januari 2022 werd het saldo van baten en lasten van de Kerk in Actie-programma's (wereld) diaconaat, zending en noodhulp verwerkt via de

bestemmingsreserves (revolving funds). Vanaf het boekjaar 2022 worden alleen de algemene Kerk in Actie-inkomsten via de bestemmingsreserves verwerkt. De specifiek voor de programma's verkregen gelden worden via de bestemmingsfondsen verantwoord. De stelselwijziging is retrospectief verwerkt, waarbij een herrekening heeft plaatsgevonden over de periode 2018-2021. Deze wijziging heeft geen gevolgen voor het totaalresultaat van Kerk in Actie, het totale eigen vermogen (reserves en fondsen) blijft derhalve gelijk.

Stelselwijziging groot onderhoud

Tot 1 januari 2022 werden de kosten voor groot onderhoud van de gebouwen en installaties verwerkt via een voorziening groot onderhoud. Vanaf het boekjaar 2022 wordt het niet-frequente onderhoud van het vastgoed onder de vaste activa opgenomen, waarna hierop wordt afgeschreven op basis van de verwachte levensduur. De Protestantse Kerk maakt gebruik van de overgangsregeling die is opgenomen in de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. De stelselwijziging is beperkt retrospectief verwerkt vanaf het huidige boekjaar. De onderhoudsvoorzieningen van € 750k zijn aan het begin van het boekjaar vrijgevallen ten gunste van het eigen vermogen. Van dit bedrag is € 154k ten gunste gekomen van de continuïteitsreserve en € 596k ten gunste van de bestemmingsreserve Hydepark. De in 2022 begrote dotatie van € 323k is komen te vervallen.

Schattingen

Om de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening te kunnen toepassen, is het nodig dat de directie van de Protestantse Kerk in Nederland zich over verschillende zaken een oordeel vormt, en dat de directie schattingen maakt die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Algemeen

Activa en passiva worden tegen historische kostprijs opgenomen, tenzij anders vermeld in de verdere grondslagen.

Activa worden in de balans verwerkt wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar de onderneming zullen toevloeien en de activa een kostprijs of een waarde hebben waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Activa die hier niet aan voldoen worden niet in de balans verwerkt, maar worden aangemerkt als niet in de balans opgenomen activa.

Een verplichting wordt in de balans verwerkt wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen, en de omvang van het bedrag waartegen de afwikkeling zal plaatsvinden op betrouwbare wijze kan worden vastgesteld. Onder verplichtingen worden ook voorzieningen begrepen. Verplichtingen die hier niet aan voldoen worden niet in de balans opgenomen maar verantwoord als niet in de balans opgenomen verplichtingen. In de balans opgenomen activa of verplichtingen blijven op de balans opgenomen als een transactie niet leidt tot een belangrijke verandering in de economische realiteit met betrekking tot de activa of verplichtingen. Dergelijke transacties geven evenmin aanleiding tot het verantwoorden van resultaten. Bij de beoordeling of er sprake is van een belangrijke verandering in de economische realiteit wordt uitgegaan van de economische voordelen en risico's die zich naar alle waarschijnlijkheid in de praktijk zullen voordoen, en niet op basis van voordelen en risico's waarvan redelijkerwijze niet te verwachten is dat zij zich zullen voordoen.

Activa of verplichtingen worden niet langer in de balans opgenomen indien een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle rechten op economische voordelen, en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot de activa of verplichtingen aan een derde zijn overgedragen. Activa of verplichtingen blijven echter op de balans verwerkt indien transacties niet leiden tot een belangrijke wijziging in de economische realiteit met betrekking tot de betreffende activa of verplichtingen. De resultaten van de transactie worden in dat geval direct in de staat van baten en lasten opgenomen, rekening houdend met eventuele voorzieningen die dienen te worden getroffen in samenhang met de transactie.

Indien de weergave van de economische realiteit leidt tot het opnemen van activa waarvan de rechtspersoon niet het juridisch eigendom bezit, wordt dit vermeld.

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de geschatte economische levensduur. Het afschrijvingspercentage van de immateriële vaste activa bedraagt 10% - 33% per jaar. Op iedere balansdatum wordt beoordeeld of er aanwijzingen zijn dat de vaste activa aan een bijzondere waardevermindering onderhevig zijn/ kunnen zijn.

Materiële vaste activa

De terreinen worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs. De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de geschatte economische levensduur. Op iedere balansdatum wordt beoordeeld of er aanwijzingen zijn dat de vaste activa aan een bijzondere waardevermindering onderhevig zijn/ kunnen zijn. De afschrijvingspercentages voor de vaste activa zijn:

Activum	% afschrijving
Terreinen en gebouwen	0% - 2%
Installaties	2% - 5%
Inventaris	6% - 10%
Automatisering:	
• Software	10% - 33%
• Computerapparatuur	25% - 33%
• Overige automatiseringsapparatuur	6% - 33%
Overige vaste activa	20%

Financiële vaste activa

Leningen uitgeleend geld (u/g) worden initieel gewaardeerd tegen de reële waarde, gewoonlijk de nominale waarde, onder aftrek van noodzakelijk geachte voorzieningen. Vervolgens worden deze vorderingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs.

Vorderingen, overlopende activa en overige activa

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Vorderingen worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs op basis van de effectievere rentemethode, verminderd met het bijzondere waardeverminderingverlies.

Effecten

Aandelen, obligaties en overige beleggingen die worden aangehouden als onderdeel van een handelsportefeuille worden gewaardeerd op reële waarde. Effecten c.q. rentedragende waardepapieren die worden aangehouden tot het einde van de looptijd worden gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan 12 maanden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Indien liquide middelen niet ter vrije beschikking staan, wordt hiermee rekening gehouden bij de waardering.

Reserves en fondsen (eigen vermogen)

Het vermogen van de kerk heeft een bijzonder karakter. De Protestantse Kerk in Nederland is gehouden dit vermogen slechts aan te wenden in overeenstemming met de doelstelling waartoe ze in het leven is geroepen. De presentatie van het eigen vermogen in de balans wordt onderscheiden in reserves en fondsen.

Reserves

Deze reserves kunnen egalisatie- en/of continuïteitsreserves en bestemmingsreserves zijn. Besteding van bestemmingsreserves kan slechts indien dit binnen de gegeven 'bestemming' plaatsvindt. De gevormde bestemmingsreserves mogen geen verplichting betreffen.

Fondsen

Dit deel van het eigen vermogen is vanwege de specifieke bestemming die door 'derden' (gevers of overheid) is bepaald slechts aan te wenden voor de specifieke bestemming.

Voorzieningen

Een voorziening wordt in de balans opgenomen wanneer er sprake is van:

- een in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting die het gevolg is van een gebeurtenis in het verleden,
- waarvan een betrouwbare schatting kan worden gemaakt, en
- waarvan het waarschijnlijk is dat voor afwikkeling van die verplichting een uitstroom van middelen nodig is.

Rechten en verplichtingen voortvloeiend uit eenzelfde overeenkomst worden niet in de balans opgenomen indien en voor zover noch de onderneming noch de tegenpartij heeft gepresteerd. Opname in de balans geschiedt wanneer de nog te ontvangen respectievelijk te leveren prestatie en tegenprestatie niet (meer) met elkaar in evenwicht zijn en dit voor de onderneming nadelige gevolgen heeft.

Indien (een deel van) de uitgaven die noodzakelijk zijn om een voorziening af te wikkelen waarschijnlijk geheel of gedeeltelijk door een derde worden vergoed bij afwikkeling van de voorziening, wordt de vergoeding als afzonderlijk activum gepresenteerd.

Indien de tijdswaarde van geld materieel is en de periode waarover de uitgaven contant worden gemaakt meer dan een jaar is, worden voorzieningen gewaardeerd tegen de contante waarde van de beste schatting van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen en verliezen af te wikkelen. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde indien de tijdswaarde van het geld niet materieel is of de periode waarover de uitgaven contant worden gemaakt maximaal een jaar is.

De Protestantse Kerk in Nederland kent een drietal voorzieningen, te weten: een voorziening voor verplichtingen en verliezen (reorganisatiekosten), pensioenvoorzieningen en een voorziening voor jubileum verplichtingen personeel.

Voor de verwerking van de kosten van groot onderhoud van het vastgoed is een stelselwijziging doorgevoerd. Vanaf het boekjaar 2022 wordt het niet-frequente onderhoud van het vastgoed onder de materiële vaste activa opgenomen, waarna hierop wordt afgeschreven op basis van de verwachte levensduur.

Langlopende schulden

Schulden op lange termijn worden gewaardeerd tegen reële waarde.

De verplichtingen financiële steun/hulpverlening aan gemeenten worden geheel ten laste gebracht van het boekjaar waarin het besluit tot toekenning schriftelijk aan de steunontvanger is meegedeeld, ongeacht in welk boekjaar de financiële steun/hulpverlening wordt uitgekeerd. Daarbij is bepalend of de ontvangende partij recht kan doen gelden op een bepaald bedrag.

Voor zover toekenningen meerjarige betalingsverplichtingen betreffen, worden deze verplichtingen vermeld als schulden op lange termijn.

Voor de uitkeringsrekeningen wordt een deel (1/3) beschouwd als kortlopende verplichting en verantwoord onder de schulden op korte termijn. Indien echter bij deze toekenningen een ontbindende voorwaarde is opgenomen, dan worden deze naar jaar verantwoord onder de 'niet in de balans opgenomen activa en/of verplichtingen'.

Schulden op korte termijn

Schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Transactiekosten die direct zijn toe te rekenen aan de verwerving van de schulden worden in de waardering bij eerste verwerking opgenomen. Schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs.

Operationele leasing

Verplichtingen uit hoofde van operationele leasing worden, rekening houdend met ontvangen vergoedingen van de lessor, op lineaire basis verwerkt in de staat van baten en lasten over de looptijd van het contract. De contracten in het kader van operationele leasing staan vermeld in de 'niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen'.

Grondslagen voor bepaling van het resultaat

Algemeen

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van activa of een vermindering van verplichtingen, heeft plaatsgevonden waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met

een vermindering van activa of een vermeerdering van verplichtingen, heeft plaatsgevonden waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

De baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

Bestemmingsgiften

Baten waarvoor een bijzondere bestemming is aangewezen, al dan niet via specifieke acties, worden afzonderlijk in de (toelichting op de) staat van baten en lasten opgenomen, onder vermelding van de aard van de bestemming. Ook de besteding hiervan wordt afzonderlijk vermeld.

Indien deze baten in het verslagjaar niet volledig zijn besteed, worden de nog niet bestede gelden verwerkt in de desbetreffende reserves en fondsen. Indien in een volgend jaar uit de reserve of het fonds wordt geput, wordt deze besteding enerzijds in de staat van baten en lasten verantwoord en anderzijds als mutatie in de desbetreffende reserves en fondsen weergegeven.

Baten van particulieren

- *Collecten*
Collecten worden verantwoord in het jaar waarin de collecten volgens het collecterooster gehouden zijn, met dien verstande dat in verband met het afsluiten van het boekjaar de werkelijke ontvangsten, met een afgrenzing medio januari van het volgende jaar, worden meegenomen. Hieronder zijn tevens begrepen de gelden die van de plaatselijke kerkelijke gemeenten en diaconiën worden ontvangen.
- *Giften*
Giften worden verantwoord in het jaar waarin een specifieke actie heeft plaatsgevonden of in het jaar van ontvangst indien geen specifieke actie heeft plaatsgevonden.
- *Nalatenschappen*
Nalatenschappen verwerkt in het verslagjaar waarin de akte van verdeling is ontvangen. Uitbetalingen in de vorm van voorschotten worden verwerkt in het verslagjaar waarin deze zijn ontvangen.

Baten van andere organisaties zonder winststreven

Bijdragen van derden voor de uitvoering van projecten of programma's waarbij de subsidiegever als financier of medefinancier optreedt, worden verantwoord op basis van de ontvangen bedragen dan wel de toezeggingen.

Subsidies van overheden

Exploitatiesubsidies worden ten gunste van de winst-en-verliesrekening van het jaar gebracht ten laste waarvan de gesubsidieerde bestedingen komen of waarin de opbrengsten zijn gederfd of het exploitatie-tekort zich heeft voorgedaan. De vooruitontvangen bedragen (zowel kort- als langlopend) worden onder de overlopende passiva opgenomen.

Financiële baten

Rentebaten en rentelasten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende activa en passiva. Bij de verwerking van de rentelasten wordt rekening gehouden met de verantwoorde transactiekosten op de ontvangen leningen. Onder de financiële baten en lasten zijn ook de opbrengsten uit beleggingen verantwoord. Deze bestaan uit gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen. Gerealiseerde waardeveranderingen worden bepaald aan de hand van het verschil tussen de netto-opbrengst en de reële waarde aan het begin van het boekjaar. Ongerealiseerde waardeveranderingen worden bepaald door op de marktwaarde ultimo boekjaar de (gemiddelde) kostprijs in mindering te brengen.

Bijdragen voor dienstverlening

Verantwoording van opbrengsten uit de levering van diensten geschiedt naar rato van de geleverde prestaties, gebaseerd op de verrichte diensten tot aan de balansdatum in verhouding tot de in totaal te verrichten diensten.

Personeelskosten

Periodiek betaalbare beloningen zoals lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de winst-en-verliesrekening op het moment dat ze verschuldigd zijn aan werknemers.

Toezeggingen financiële steun/hulpverlening

Verplichtingen financiële steun/hulpverlening komen geheel ten laste van het boekjaar waarin het besluit tot toekenning schriftelijk aan de steunontvanger is meegedeeld, ongeacht in welk boekjaar de financiële steun/hulpverlening wordt uitgekeerd. Daarbij is bepalend of de ontvangende partij recht kan doen gelden op een bepaald bedrag.

Grondslagen interne doorbelastingen

De verdeling van de interne doorbelastingen naar de doelstellingen en activiteiten van de verschillende

programmalijnen en werkonderdelen geschiedt op basis van de volgende uitgangspunten:

- De logistieke kosten van drukwerkbegeleiding en centrale reproductie worden doorbelast op basis van de werkelijk bestede uren van de medewerkers van drukwerkbegeleiding maal het voorcalculatorisch bepaalde uurtarief respectievelijk het aantal afdrucken. De werkelijke out-of-pocket-kosten worden direct ten laste van de opdrachtgevende afdeling gebracht.
- De kosten van de Directie, Finance & control, HR, IT en de (overige) kosten van Facilitaire zaken, waarin de huisvestingskosten inclusief de afschrijvingen van de materiële vaste activa opgenomen zijn, worden op voorcalculatorische basis aan de clusters doorberekend op basis van het aantal bij de afdelingen behorende begrote formatieplaatsen.

Grondslagen voor het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen.

Gebeurtenissen na balansdatum

Gebeurtenissen die nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum en die blijken tot aan de datum van het opmaken van de jaarrekening worden verwerkt in de jaarrekening.

Pensioenen

De dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk in Nederland heeft voor haar werknemers een toegezegde pensioenregeling. Hiervoor in aanmerking komende werknemers hebben op de pensioengerechtigde leeftijd recht op een pensioen dat afhankelijk is van leeftijd, salaris en dienstjaren. De regeling is ondergebracht bij het bedrijfstakpensioenfonds Zorg en Welzijn (PFZW). De dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk in Nederland heeft geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen in geval van een tekort bij Zorg en Welzijn, anders dan het effect van hogere toekomstige premies. Alleen de verschuldigde premies tot en met het einde van het boekjaar zijn derhalve in de jaarrekening verantwoord.

2.6 Toelichting op de balans

Activa

Immateriële vaste activa (1) (x € 1.000)	Balans 31-12-2022	Balans 31-12-2021
1 januari		
Aanschafwaarde	5.138	5.138
Cumulatieve afschrijvingen	-4.830	-4.008
Boekwaarden	308	1.130
Mutaties		
Afschrijvingen	-308	-822
31 december		
Aanschafwaarde	5.138	5.138
Cumulatieve afschrijvingen	-5.138	-4.830
Boekwaarden	0	308
Afschrijvingspercentage:	10%-33,33%	10%-33,33%

Materiële vaste activa (2) (x € 1.000)	Gebouwen/ terreinen	Installaties	Inventaris	Auto- matisering	Overige	Totaal
1 januari						
Aanschaffingswaarde	13.775	2.917	1.066	1.019		18.777
Cumulatieve afschrijvingen	-3.055	-1.223	-630	-518		-5.425
Boekwaarden	10.720	1.695	436	501	0	13.352
Mutaties						
<i>Aanschafwaarde</i>						
Investeringen	154	511	71	11	24	771
Overige desinvesteringen		-12	0	-52		-64
	154	499	71	-41	24	707
<i>Afschrijvingen</i>						
Desinvesteringen				21		21
Afschrijvingen	-201	-116	-150	-197	-3	-667
	-201	-116	-150	-176	-3	-646
31 december						
Aanschaffingswaarde	13.929	3.416	1.137	978	24	19.484
Cumulatieve afschrijvingen	-3.256	-1.339	-780	-694	-3	-6.071
Boekwaarden	10.673	2.078	357	284	21	13.413
<i>Totaal per locatie</i>						
PLDC te Utrecht	9.778	2.072	352	284	21	12.508
Hydepark te Doorn	681	6	4			691
Diverse (woon)huizen	214					214
Boekwaarden	10.673	2.078	356	284	21	13.413
Afschrijvingspercentage:	0-2%	2%-5%	6%-10%	6%-33,33%	20%	

Gebouwen en terreinen

Bijzondere waardeverminderingen hebben zich in het boekjaar niet voorgedaan.

Diverse (woon)huizen

Hieronder zijn verhuurde woonhuizen begrepen, die bij het leegkomen door (leeftijds)vertrek van de huurders zullen worden verkocht.

Waarden onroerende zaken

De totale verzekerde waarde van de onroerende goederen in 2022 bedroeg € 56,4 mln. (2021 € 49,8 mln.). De WOZ-waarde (peildatum: 1-1-2022) voor het kantoor te Utrecht bedraagt € 10.005k versus een boekwaarde (excl. terreinen) van € 8.228k.

Voor de panden op Hydepark en de diverse woonhuizen zijn deze resp. € 3.127k en € 2.742k.

Leningen inzake Protestantse Stichting Hydepark Beheer

Voor de financiering van het nieuw gebouwde complex Hydepark is door de Protestantse Kerk in Nederland een lening verstrekt. Met ingang van 1-1-2019 is het rentepercentage gewijzigd van 3,5% naar 2,75%. De lening dient aan het eind van de looptijd te zijn afgelost, waarbij tussentijdse aflossingen zijn toegestaan. Op 12 oktober 2020 zijn twee overeenkomsten tot vestiging van een hypotheek afgesloten op de panden Nieuw Hydepark en de Oranjerie, tot meerdere zekerheid van de in deze jaarrekening opgenomen geldleningen, te weten:

- Het recht van tweede hypotheek op Nieuw Hydepark en de Oranjerie over de hoofdsom (resp. € 6,5 mln. en € 1,2 mln.) en overige geldleningen en (rekening courant) kredieten, vermeerderd met bedongen rente, boete en kosten bedraagt € 12,8 mln.

Financiële vaste activa (3) (x € 1.000)	Balans 31-12-2022	Mutaties 2022	Balans 31-12-2021
Leningen u/g	8.266	-12	8.278
Totaal financiële vaste activa	8.266	-12	8.278

Leningen u/g (x € 1.000)	Looptijd/ perc.	Balans 1-1-2022	Mutaties		Balans 31-12-2022
			Bij	Af	
Stichting Hydepark Beheer	30 jr./2,75%	6.036			6.036
Stichting Hydepark Beheer	30 jr./2,30%	1.025		41	984
PDKN inzake Kerk en Wereld	> 5 jr./1,75%	19		4	15
Leger des Heils	10 jr./1,9%	1.000			1.000
Leningen instellingen		8.080	0	45	8.035
Natuurlijke personen (LMW)	> 5 jr./0-8%	9		6	3
Individuele hulpverlening		9	0	6	3
Leningen (regionaal)	> 5 jr./0-6%	22			22
Hypothecaire lening	afl.vrij 3%	151			151
Overige leningen	> 5 jr./0-8%	13	50	10	53
Overige leningen		186	50	10	226
Leningen inzake arbeidsvoorwaarden	1jr. < 5 jr./0%	2	4	5	1
Leningen buitenlandse medewerkers	1jr. < 5 jr./0%	0			0
Leningen medewerkers		2	4	5	1
Totaal leningen u/g		8.278	54	66	8.266

- Het recht van eerste hypotheek berust bij de Stichting Kerkelijke Geldbeheer (SKG) op Nieuw Hydepark over de hoofdsom (€ 3 mln.), vermeerderd met bedongen rente, boete en kosten en bedraagt € 4,0 mln.

Lening Leger des Heils

De welzijnsorganisatie van het Leger des Heils heeft een obligatielening van € 20 mln. uitgegeven ter financiering van panden voor mensen die uit de reguliere opvang komen. De Protestantse Kerk in Nederland heeft hierin voor € 1 mln. ingeschreven.

Kenmerken van de lening:

- looptijd: 10 jaar
- zekerheid: hypotheekrecht op courant vastgoed van het Leger des Heils. De lening is hiermee

100% gedekt, tegen een waardering van het vastgoed van 75% van de taxatiewaarde.

- rente: 1,9% per jaar

Individuele hulpverlening

Deze leningen zijn verstrekt in het kader van het Landelijke Maatschappelijk Werk. Nieuwe leningen worden niet meer verstrekt.

Leningen (regionaal)

Dit betreft een viertal leningen verstrekt vanuit de regio. De leningen zijn renteloos en aflossingsvrij.

Leningen inzake arbeidsvoorwaarden

Deze (minimaal eenjarige en maximaal driejarige) renteloze leningen zijn leningen op grond van de arbeidsvoorwaardenregeling van de Protestantse Kerk in Nederland.

Flottende activa

Vorderingen en overlopende activa (4) (x € 1.000)	Balans 31-12-2022	Balans 31-12-2021
Rekeningen-courant:		
Stichting Hydepark Beheer	1.588	1.320
Overige instellingen en verbonden partijen	96	185
Subtotaal rekeningen-courant	1.684	1.505
Debiteuren verplichte heffingen	95	95
Overige debiteuren	952	669
Te factureren dienstverlening*	185	275
Verbonden partijen*	331	196
Vooruitbetaalde posten	201	497
PFZW, nog te verrekenen pensioenpremie	0	22
Bijdragen en subsidies	243	88
Nog te ontvangen legaten, giften en collecten*	320	929
Rente	19	37
BTW aangifte	18	13
Overige nog te ontvangen posten*	53	76
Subtotaal vorderingen	4.101	4.402
Af: Voorziening quotumdebiteuren	-13	-13
Af: Voorziening oninbare vorderingen	-40	-44
Totaal vorderingen en overlopende activa	4.048	4.345

*) Binnen deze toelichting heeft een verschuiving in de cijfers 2021 plaatsgevonden om een juiste vergelijking met de toelichting 2022 weer te geven.

Aan de Protestantse Stichting Hydepark Beheer (PSHB) is een rekening-courantfaciliteit verleend van maximaal € 2,8 mln. tot en met 31 december 2024.

De rekening-courantverhoudingen met overige instellingen en verbonden partijen hebben een renteloos karakter en kennen geen zekerheidsstellingen.

Effecten (5) (x € 1.000)	Balans 31-12-2022	Balans 31-12-2021
Oikocredit	3.220	3.205
Obligaties	28.770	30.010
Aandelen incl. vastgoed	33.195	42.866
Overige beleggingen	870	1.920
Totaal effectenportefeuille	66.054	78.001

Het verloop binnen de effectenportefeuille is als volgt:

Verloopstaat effecten (x € 1.000)	Balans 31-12-2021	Aan-/ verkoop*	Koers resultaat	Balans 31-12-2022
Oikocredit	3.206	14		3.220
Obligaties	30.010	306	-1.545	28.770
Aandelen (inclusief vastgoed)	42.866	359	-10.030	33.195
Overige beleggingen	1.919	-540	-509	870
Totaal	78.001	139	-12.084	66.054

*) Een uitsplitsing naar aan- en verkopen kon niet worden gemaakt omdat de benodigde gegevens niet meer opvraagbaar waren.

Liquide middelen (6) (x € 1.000)	Balans 31-12-2022	Balans 31-12-2021
Banktegoeden	21.727	25.900
Kasgelden	17	3
Totaal liquide middelen	21.744	25.903

Passiva

Reserves en Fondsen (7) <i>(x € 1.000)</i>	Balans 31-12-2022	Balans 31-12-2021
<i>Continuïteitsreserve:</i>		
Stand begin boekjaar	16.352	18.141
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	11	-1.789
Stand einde boekjaar	16.364	16.352
<i>Bestemmingsreserves:</i>		
Stand begin boekjaar (gecorrigeerd)	80.256	72.638
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	-16.550	7.618
Stand einde boekjaar	63.706	80.256
<i>Bestemmingsfondsen:</i>		
Stand begin boekjaar	20.917	25.511
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	-388	-4.594
Stand einde boekjaar	20.529	20.917
Totaal reserves en fondsen	100.600	117.525

Bestemmingsreserves Kerk in Actie <i>(x € 1.000)</i>	Balans 31-12-2022	Balans 31-12-2021
<i>Revolving Fund Kinderen in de Knel:</i>		
Stand begin boekjaar	2.937	2.937
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	-2.937	0
Stand einde boekjaar	0	2.937
<i>Revolving Fund Werelddiaconaat:</i>		
Stand begin boekjaar	4.085	8.235
Bij: besluit bestuur inzake overheveling naar werelddiaconaat	0	0
	4.085	8.235
Stelselwijziging reserves en fondsen	0	-5.709
Stand begin boekjaar (gecorrigeerd)	4.085	2.526
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	2.937	1.559
Stand einde boekjaar	7.022	4.085
<i>Revolving Fund Zending:</i>		
Stand begin boekjaar	6.191	8.152
Stelselwijziging reserves en fondsen	0	-3.338
Stand begin boekjaar (gecorrigeerd)	6.191	4.814
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	-602	1.377
Stand einde boekjaar	5.589	6.191
<i>Revolving Fund Noodhulp:</i>		
Stand begin boekjaar	0	2.991
Stelselwijziging reserves en fondsen	0	-2.991
Stand begin boekjaar (gecorrigeerd)	0	0
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	2.055	0
Stand einde boekjaar	2.055	0
<i>Egalisatiereserve diaconaal werk:</i>		
Stand begin boekjaar	118	226
Stelselwijziging reserves en fondsen	0	4
Stand begin boekjaar (gecorrigeerd)	118	230
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	246	-112
Stand einde boekjaar	364	118
Totaal bestemmingsreserves Kerk in Actie	15.030	13.331

Overige bestemmingsreserves <i>(x € 1.000)</i>	Balans 31-12-2022	Balans 31-12-2021
<i>Reserves kerkopbouw:</i>		
Stand begin boekjaar	55	55
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	0	0
Stand einde boekjaar	55	55
<i>Steunverleningreserves:</i>		
Stand begin boekjaar	13.089	14.155
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	-1.409	-1.066
Stand einde boekjaar	11.680	13.089
<i>Reserve Jeugdwerk:</i>		
Stand begin boekjaar	651	871
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	-220	-220
Stand einde boekjaar	431	651
<i>Reserves Kerk en Wereld:</i>		
Stand begin boekjaar	12.926	11.471
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	-2.567	1.455
Stand einde boekjaar	10.359	12.926
<i>Reserves Zending:</i>		
Stand begin boekjaar	27.465	25.037
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	-6.769	2.428
Stand einde boekjaar	20.696	27.465
<i>Reserves Missionair Werk en Kerkgroei:</i>		
Stand begin boekjaar	982	1.261
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	-300	-279
Stand einde boekjaar	682	982
<i>Regionale bestemmingsreserves:</i>		
Stand begin boekjaar	986	1.023
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	-697	-37
Stand einde boekjaar	289	986
<i>Reserve waardering beleggingen:</i>		
Stand begin boekjaar	5.798	2.942
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	-5.475	2.856
Stand einde boekjaar	323	5.798
<i>Reserve C&F:</i>		
Stand begin boekjaar	262	217
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	-262	45
Stand einde boekjaar	0	262
<i>Reserve Permanente Educatie:</i>		
Stand begin boekjaar	1.001	1.246
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	-262	-245
Stand einde boekjaar	739	1.001
<i>Reserve Hydepark:</i>		
Stand begin boekjaar	1.888	2.024
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	481	-136
Stand einde boekjaar	2.369	1.888
<i>Reserve Mobiliteit en Transitie:</i>		
Stand begin boekjaar	1.530	1.489
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	-623	41
Stand einde boekjaar	907	1.530
<i>Overige bestemmingsreserves:</i>		
Stand begin boekjaar	292	340
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	-144	-48
Stand einde boekjaar	148	292
Totaal overige bestemmingsreserves	48.676	66.925

Bestemmingsfondsen Kerk in Actie (x € 1.000)	Balans 31-12-2022	Balans 31-12-2021
<i>Programma Werelddiaconaat:</i>		
Stand begin boekjaar	5.546	0
Stelselwijziging reserves en fondsen	0	5.730
Stand begin boekjaar (gecorrigeerd)	5.546	5.730
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	-3.411	-184
Stand einde boekjaar	2.135	5.546
<i>Programma Zending:</i>		
Stand begin boekjaar	1.065	0
Stelselwijziging reserves en fondsen	0	3.354
Stand begin boekjaar (gecorrigeerd)	1.065	3.354
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	-1.065	-2.289
Stand einde boekjaar	0	1.065
<i>Programma Noodhulp:</i>		
Stand begin boekjaar	1.971	0
Stelselwijziging reserves en fondsen	0	2.999
Stand begin boekjaar (gecorrigeerd)	1.971	2.999
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	1.596	-1.028
Stand einde boekjaar	3.567	1.971
<i>KIA: Indonesië (Sulawesi):</i>		
Stand begin boekjaar	0	192
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	0	-192
Stand einde boekjaar	0	0
<i>KIA: Explosie Beiroet:</i>		
Stand begin boekjaar	409	839
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	-232	-430
Stand einde boekjaar	177	409
<i>SHO: Oekraïne:</i>		
Stand begin boekjaar	0	0
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	3.091	0
Stand einde boekjaar	3.091	0
<i>SHO: Explosie Beiroet:</i>		
Stand begin boekjaar	41	440
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	-41	-399
Stand einde boekjaar	0	41
<i>SHO: Samen in actie tegen corona:</i>		
Stand begin boekjaar	-9	0
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	9	-9
Stand einde boekjaar	0	-9
<i>Projectenfonds EO Metterdaad:</i>		
Stand begin boekjaar	50	105
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	-43	-55
Stand einde boekjaar	7	50
<i>Proj.fonds particuliere schenkingen:</i>		
Stand begin boekjaar	2.035	2.223
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	-198	-188
Stand einde boekjaar	1.837	2.035
<i>(Wereld)diaconale fondsen:</i>		
Stand begin boekjaar	231	238
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	-7	-7
Stand einde boekjaar	224	231
Totaal bestemmingsfondsen Kerk in Actie	11.037	11.339

Overige bestemmingsfondsen (x € 1.000)	Balans 31-12-2022	Balans 31-12-2021
<i>Fondsen Kerk in Ontwikkeling:</i>		
Stand begin boekjaar	1.410	1.422
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	-58	-12
Stand einde boekjaar	1.352	1.410
<i>Fondsen t.b.v. Jeugdwerk:</i>		
Stand begin boekjaar	3.293	3.293
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	139	0
Stand einde boekjaar	3.432	3.293
<i>Fondsen Zending:</i>		
Stand begin boekjaar	2.537	2.539
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	0	-2
Stand einde boekjaar	2.537	2.537
<i>Steunverleningsfondsen (derden):</i>		
Stand begin boekjaar	136	136
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	-7	0
Stand einde boekjaar	129	136
<i>Fondsen wetenschappelijk onderzoek</i>		
Stand begin boekjaar	9	56
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	-12	-47
Stand einde boekjaar	-3	9
<i>Regionale bestemmingsfondsen</i>		
Stand begin boekjaar	414	414
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	-423	0
Stand einde boekjaar	-9	414
<i>Lutherse bestemmingsfondsen</i>		
Stand begin boekjaar	1.410	1.329
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	4	81
Stand einde boekjaar	1.414	1.410
<i>Overige bestemmingsfondsen</i>		
Stand begin boekjaar	369	202
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	272	167
Stand einde boekjaar	641	369
Totaal overige bestemmingsfondsen	9.492	9.578

Vorzieningen (8) (x € 1.000)	Balans 31-12-2022	Balans 31-12-2021
Vorzieningen groot onderhoud	0	750
Voorziening reorganisatiekosten	120	472
Pensioenvorzieningen	125	127
Overige voorzieningen	203	202
Totaal voorzieningen	449	1.552

Verloop voorzieningen (x € 1.000)	Balans 1-1-2022	Bij	Af	Vrijval	Balans 31-12-2022
<i>Voorzieningen groot onderhoud</i>					
Gebouwencomplex Utrecht	133			133	0
Monumentale panden Landgoed Hydepark	596			596	0
Overige gebouwen	21			21	0
	750	0	0	750	0
<i>Voorziening reorganisatiekosten</i>					
Afvloeiingsverplichtingen	472		352		120
<i>Pensioenvoorzieningen</i>					
Fonds pensioenreglement GKN	76	20	22		74
Pensioenvoorz. Ned. medewerkers	36				36
Fonds Bekker en Wagter	10				10
Pensioenvoorz. Indon. medewerkers	5				5
	127	20	22	0	125
<i>Overige voorzieningen</i>					
Jubileumverplichtingen personeel	62	11			73
Werkhervatting gedeeltelijk arbeidsgeschikten(WGA)	140			10	130
	202	11	0	10	203
Totaal voorzieningen	1.552	31	374	760	449

Looptijd voorzieningen (x € 1.000)	< 1 jaar	1-5 jaar	> 5 jaar	Totaal
Totaal voorzieningen	120	0	328	449

Voorzieningen groot onderhoud (nihil)

Voor de verwerking van de kosten van groot onderhoud van het vastgoed is een stelselwijziging doorgevoerd. Vanaf het boekjaar 2022 wordt het niet-frequente onderhoud van het vastgoed onder de materiële vaste activa opgenomen, waarna hierop wordt afgeschreven op basis van de verwachte levensduur.

Voorziening reorganisatiekosten (€ 120k)

Deze voorziening nam in 2022 af met € 352k vanwege de afwikkeling van personele afvloeiingsverplichtingen, die in het kader van het transformatieproces of eerdere reorganisaties zijn aangegaan. Het saldo van € 120k dekt de uitstaande verplichtingen in komende jaren.

Pensioenvoorzieningen (€ 125k)

Dit betreffen pensioenregelingen voor oud-medewerkers van de Gereformeerde Kerken in

Nederland (GKN) en oud-zendingsmedewerkers. Uitgangspunt voor deze voorziening vormt een actuariële berekening die periodiek wordt opgesteld. Voor de actuariële berekening zijn de volgende maatstaven gehanteerd: rekenrente 4%, sterftetabel GBM/V 1995-2000 met drie jaar leeftijdsterugstelling. Aan de voorziening voor pensioenen voor Indonesische medewerkers liggen overeenkomsten ten grondslag tussen de GKN en de desbetreffende partijen.

Voorzieningen jubileumverplichtingen personeel (€ 73k)

Volgens de richtlijnen voor de jaarverslaglegging dienen de in de toekomst uit te betalen jubileumverplichtingen te worden aangemerkt als overlopende passiva en in de balans te worden opgenomen. Gezien het personeelsbestand ultimo 2022, beloopt deze verplichting per 31 december 2022 € 73k, zodat een bedrag van € 11k moest worden toegevoegd ten laste van de exploitatie.

Schulden op lange termijn (9) (x € 1.000)	Balans 31-12-2022	Balans 31-12-2021
Leningen o/g	2	12
Verplichtingen (steunverlening aan gemeenten)	3.766	3.480
Totaal schulden op lange termijn	3.768	3.492

Leningen o/g (x € 1.000)	Looptijd/ perc.	Balans 1-1-2022	Aflossing		Vrijval	Balans 31-12-2022
			Bij	Af		
SKG inzake LMW	>5 jr./0-8%	10		10		0
Overige leningen	>5 jr./0%	2				2
		12	0	10	0	2

De steunverleningsverplichtingen aan gemeenten betreffen:

Verplichtingen (x € 1.000)	Balans 1-1-2022	Betalingen		Vrijval	Balans 31-12-2022
		Bij	Af		
<i>Uitkeringsrekeningen Solidariteitskas</i>					
Pastoraat e.d.	2.447	1.035	591	-85	2.976
Kerkbouw	1.143	384	387	320	820
Categoriaal pastoraat		819	282	6	531
Rentesubsidies	217			217	0
Steun instellingen	59			59	0
	3.866	2.238	1.260	517	4.327
Af: kortetermijnverplichtingen	1.177	265			1.442
Totaal Solidariteitskas	2.689	1.973	1.260	517	2.885
Uitk.rek. Pastoraat (Positief Orth. Gem.)	17			17	0
Uitk.rek. pioniersplekken	1.161	632	611	315	867
Uitk.rek. Kerk en Wereld	0	770	273	43	454
	1.178	1.402	884	375	1.321
Af: kortetermijnverplichtingen	387	53			440
	791	1.349	884	375	881
Totaal verplichtingen	3.480	3.322	2.144	892	3.766

Steunverlening aan gemeenten

Uit de opbrengst van de Solidariteitskas worden subsidies aan gemeenten verstrekt voor pastoraat, voor nieuwbouw en/of restauratie van kerkelijke gebouwen, voor subsidies in de vorm van rentereductie op leningen bij de Stichting Kerkelijk Geldbeheer, en subsidies voor het bewaren

en inbrengen van de lutherse traditie. Deze verplichtingen variëren in looptijd van 2 tot maximaal 5 jaar. Aangezien de gemiddelde looptijd uitkomt op circa 3 jaar wordt een derde deel van deze verplichtingen verantwoord onder de schulden op korte termijn. De schulden op korte termijn (< 1 jaar) bedragen als volgt:

Schulden op korte termijn (10) (x € 1.000)	Balans 31-12-2022	Balans 31-12-2021
<i>Verplichtingen</i>		
Uitkeringsrekeningen subsidies Solidariteitskas	1.442	1.177
Overige uitkeringsrekeningen	440	387
Projecten Kerk en Wereld	0	265
Studentenpastoraat	0	211
	1.882	2.041
<i>Overige schulden:</i>		
Personeelsgerelateerde posten:		
• Loonheffing	1.248	1.029
• Vakantiegelden (incl. sociale lasten)	710	655
• Salarissen	71	45
• PFZW, pensioenpremie	504	0
• Niet-opgenomen vakantiedagen	558	569
• Transitie- en mobiliteitsvergoedingen	71	460
Crediteuren	2.493	1.503
Contributies en bijdragen	0	44
Rekeningen-courant overige instellingen/verbonden partijen	321	299
BTW verlegd suppletie	121	0
Energiekosten	75	0
Accountantskosten	97	44
Doorgireren	173	377
Diversen	21	380
	6.463	5.404
<i>Vooruitontvangen posten</i>		
Waarborgsom huur	150	155
Huren januari volgend boekjaar	19	17
Fondsen op naam	158	0
Diversen	37	0
	363	172
Totaal schulden op korte termijn	8.708	7.617

Niet in de balans opgenomen activa en/of verplichtingen

Financiering van de dienstenorganisatie

De Protestantse Kerk in Nederland staat conform de generale regeling van de dienstenorganisatie (artikel 12.4) garant voor de financiering van de dienstenorganisatie.

Garantie diaconie Protestantse Gemeente 's-Gravenhage

De Protestantse Kerk in Nederland heeft een garantie afgegeven voor de betaling van rente en aflossing van de lening ad € 500k van de diaconie Protestantse Gemeente 's-Gravenhage aan de Protestantse Stichting Hydepark Beheer. Deze garantie geldt tot de financiering geheel is afgelost.

Huurcontract met COA

Door de dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk in Nederland is ook een huurcontract gesloten met het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA). Vanaf 1 maart 2018 is de huurovereenkomst verlengd voor een periode van twee maal tweeënhalf jaar, resp. 1 september 2020 en tot 1 maart 2023. Als geen gebruik wordt gemaakt van de mogelijkheid tot opzegging, zal na 1 maart 2023 de huurovereenkomst stilzwijgend worden voortgezet voor een periode van 1 jaar. De huur-prijs per 1 januari 2023 bedraagt € 14.333,- per maand.

Huurcontract met ICM

Met ingang van 1 februari 2015 is door de dienstenorganisatie een huurcontract gesloten met ICM Opleidingen & Trainingen BV voor de periode van 3 jaar. Op dit huurcontract is een tweetal *allonges* overeengekomen (per 1 april 2015 de eerste en per 1 augustus 2015 de tweede). De huurprijs per 1 januari 2023 is vastgesteld op € 85.830 per kwartaal. Het huidige huurcontract heeft een looptijd tot 1 februari 2027.

Overige huurcontracten

Naast bovengenoemde contracten lopen er in 2023 met nog ca. 27 andere partijen huurovereenkomsten voor een totale kwartaalhuur van ca. € 220k.

Leasecontracten

Eind 2022 waren er drie lopende autoleasecontracten ten behoeve van de uitoefening van de functies van de betreffende personeelsleden. De resterende looptijd bedraagt 50 maanden. De financiële verplichting van de resterende periode na 2022 bedraagt € 120k incl. BTW.

Cateringovereenkomst

Met ingang van 1 december 2022 is met The Colour Kitchen on Tour BV een overeenkomst afgesloten voor de periode van 3 jaar voor € 146k per jaar voor het uitvoeren van de catering binnen het dienstencentrum in Utrecht.

Meerjarige subsidieverplichtingen Kerk in Actie

Jaarlijks worden de voorwaardelijke verplichtingen inzake de steunverlening vermeld, op grond van de ontbindende voorwaarden die in de contracten voor subsidieverlening zijn opgenomen. Deze meerjarige subsidieverplichtingen worden aangegaan met de contractuele beperking dat de volgende termijn pas kan worden verleend als bij aanvang van het betreffende subsidiejaar dit subsidiebedrag schriftelijk wordt toegezegd. Dit vanwege het feit dat Kerk in Actie zelf geen 'gegarandeerde' inkomsten heeft en grotendeels afhankelijk is van de baten uit eigen fondsenwerving. Onderstaand zijn deze meerjarige verplichtingen weergegeven in relatie tot de beschikbare middelen, te weten de reserves en fondsen ultimo 2022, minus de gestelde norm, én de begroting 2023.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum.

Programma (x € 1.000)	Voorwaardelijke subsidieverplichtingen				Uit reserves/ fondsen	Begr. 2023	Beschik- baar in 2023	Procentuele verplichting t.o.v. beschikbare middelen			
	2023	2024	2025 e.v.	Totaal				2023	2024	2025 e.v.	Totaal
<i>Programma's regulier</i>											
• Zending	4.628	1.032	125	5.784	5.682	5.908	11.590	40%	9%	1%	50%
• Werelddiaconaat	5.298	2.541	322	8.161	8.592	6.793	15.385	34%	17%	2%	53%
• Noodhulp	1.397	693	145	2.235	6.021	5.363	11.384	12%	6%	1%	20%
• Diaconaal werk binnenland	864	288	134	1.286	437	897	1.334	65%	22%	10%	96%
Subtotaal	12.187	4.554	726	17.466	20.732	18.961	39.693	31%	11%	2%	44%
<i>Noodhulpacties:</i>											
• Kerk in Actie	125			125	176		176	71%	0%	0%	71%
• SHO	411			411	3.091		3.091	13%	0%	0%	13%
	536	0	0	536	3.267	0	3.267	16%	0%	0%	16%
Totaal	12.723	4.554	726	18.002	23.999	18.961	42.960	30%	11%	2%	42%

2.7 Toelichting op de baten

Baten van particulieren (11)

Collecten, giften en schenkingen (x € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2022	Rekening 2021
<i>Kerk in Actie</i>			
Zending	3.302	5.480	4.441
Werelddiaconaat	5.926	9.941	9.853
Noodhulp	11.406	3.398	5.693
Binnenlands diaconaat	1.980	1.581	1.258
	22.613	20.400	21.246
Af: afdracht aan SHO noodhulp actie	-355	0	-30
	22.258	20.400	21.216
<i>Overige programma's</i>			
Lokaal kerk-zijn	1.338	2.200	1.617
Diversen	8	0	0
	1.346	2.200	1.617
Af: afdracht Hydepark en overige aanpassingen Hydepark	-6	0	-14
	1.340	2.200	1.603
Totaal collecten, giften en schenkingen	23.598	22.600	22.819
<i>Nalatenschappen</i> (x € 1.000)			
<i>Kerk in Actie</i>			
Zending	91	1.099	246
Werelddiaconaat	400	2.512	1.301
Noodhulp	1.079		-2
Diaconaat	258	133	61
	1.828	3.744	1.605
<i>Overige bestemmingen</i>			
Algemeen	105	156	184
Missionair werk			21
Vermogen v/h Stichting de Zending	51		78
	156	156	283
Totaal nalatenschappen	1.984	3.900	1.888
Totaal baten van particulieren	25.582	26.500	24.707

Verplichte bijdragen van gemeenten (12) (x € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2022	Rekening 2021
Kerkrentmeesterlijk quotum	10.676	10.500	10.755
Diaconaal quotum	2.524	2.450	2.542
	13.200	12.950	13.297
Solidariteitskas	3.299	3.306	3.406
Totaal verplichte heffingen	16.499	16.256	16.703

Baten van andere organisaties zonder winststreven (13) (x € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2022	Rekening 2021
<i>Kerk in Actie</i>			
SHO Oekraïne	11.000	0	0
SHO Corona	0	0	400
EO Metterdaad	291	400	341
Stichting het fonds Jurrewitz (aandeel liquidatiesaldo)*	984	0	0
Overige instellingen	1.189	1.300	997
	13.464	1.700	1.738
<i>Overige</i>			
Overige programma's	810	850	832
	810	850	832
Totaal	14.274	2.550	2.570

* *Kerk in Actie* ontving voor haar zendingswerk het bedrag van € 984k van de Stichting Het Fonds Jurrewitz te Rotterdam. Sinds 1928 ontvingen drie zendingsgenootschappen die later onderdeel gingen uitmaken van de Raad voor de Zending van de Nederlandse Hervormde Kerk jaarlijks een uitkering van dit fonds. Het Fonds Jurrewitz is in 1905 bij testament opgericht door de Rotterdamse apotheker J. Jurrewitz. De uitkering in 2022 betrof de slotuitkering bij liquidatie van de stichting. *Kerk in Actie* is mede namens haar zendingsvoorgangers dankbaar voor de bijna een eeuw lang jaarlijkse ondersteuning van het zendingswerk en het prudent en deskundig beheer door de bestuurders van de stichting in overeenstemming met de laatste wil van de heer Jurrewitz.

Subsidies van overheden (14) (x € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2022	Rekening 2021
<i>Ministerie van VWS:</i>			
Initiatief 'Een klein gebaar Niet Alleen'			70
Rijksdienst cultureel erfgoed, monumenten Hydepark			81
RVO inzake zonnepanelen	6		16
Totaal subsidies van overheden	6	0	167

Financiële baten (15) <i>(x € 1.000)</i>	Rekening 2022	Begroting 2022	Rekening 2021
<i>Beleggingen gerealiseerd</i>			
Rente en dividend	902	1.996	834
Kosten aandelen en obligaties	-201	0	-216
Gerealiseerd koersresultaat	-511	0	1.648
	190	1.996	2.266
<i>Beleggingen ongerealiseerd</i>			
Ongerealiseerd resultaat algemeen	-4.413	0	3.012
Ongerealiseerd koersresultaat v/h St. de Zending	-5.010	0	3.217
Ongerealiseerd koersresultaat v/h St. Kerk en Wereld	-2.152	0	1.273
	-11.575	0	7.502
<i>Overige rentebaten</i>			
Financiële vaste activa	209	200	210
Liquide middelen	-76	-50	-117
	133	150	93
Totaal financiële baten	-11.251	2.146	9.861
<i>Verdeling:</i>			
Reserve waardering beleggingen	-4.413	0	3.012
Bestemmingsreserves en fondsen	90	75	251
Vermogen v/h St. Kerk en Wereld	-1.919	500	1.713
Vermogen v/h St. de Zending	-4.842	778	4.212
Algemene middelen Protestantse Kerk in Nederland	-168	793	673
Totaal verdeling financiële baten	-11.251	2.146	9.861

Financiële vaste activa

De inkomsten uit financiële vaste activa betreffen rente op uitstaande leningen.

Beleggingen

De synode heeft het beleid geformuleerd voor de beleggingen van de Protestantse Kerk en vastgelegd in de door de kleine synode van september 2016 vastgestelde nota 'Duurzaam Beleggen 2.0'. In vervolg op vaststelling van die nota is ervoor gekozen om het vermogensbeheer in een tweetal beheermandaten vorm te geven. Op 26 november 2021 is door de kleine synode de nota Betekenisvol Beleggen vastgesteld.

Hierbij werd gevraagd om de mogelijkheid van een beleggingspool te onderzoeken, die mede toegankelijk is voor plaatselijke gemeenten en diaconieën en andere aan de Protestantse Kerk in Nederland verbonden partijen. In 2022 heeft dit onderzoek plaatsgevonden en is de gewenste vorm van deze structuur uitgewerkt. De verwachting is dat het nieuwe beleid, vormgegeven in de nieuwe structuur, in de loop van 2023 zal worden ingevoerd.

Liquide middelen

Dit betreft de werkelijke rentelast op liquiditeiten, waarbij de negatieve rentestand door de banken aan ons is doorberekend.

Bijdragen voor dienstverlening (16) <i>(x € 1.000)</i>	Rekening 2022	Begroting 2022	Rekening 2021
Utrecht: Verhuur en restaurant/vergadercentrum	1.617	1.870	1.468
Landgoed Hydepark: Verhuur	149	142	106
LRP	401	470	506
Predikantstraktementen	463	330	424
Mobiliteitspool	4.390	4.498	4.170
Overige	317	973	403
Totaal bijdragen dienstverlening	7.336	8.283	7.077

Overige baten (17)

De overige baten zijn onderverdeeld in opbrengst publicaties en in diverse baten. Deze bedragen zijn als volgt:

Opbrengst publicaties (17) <i>(x € 1.000)</i>	Rekening 2022	Begroting 2022	Rekening 2021
Events en acties	127	225	
Baten webshop en overige verkopen	200	75	257
Baten voor blad <i>Petrus</i> en kaderbladen	50	75	100
Totaal opbrengst publicaties	376	375	357

Diverse baten (17) <i>(x € 1.000)</i>	Rekening 2022	Begroting 2022	Rekening 2021
<i>Diversen</i>			
Overige	295	0	69
<i>Bijzondere baten</i>			
Restant BTW suppletie 2017-2019			55
Vrijval reservering werkhervattingskas			140
Boekwinst verkoop Nijewei 9 Feanwalde			15
Vrijval reserveringen voorgaand jaar	104		0
Totaal diverse baten	399	0	279

2.8 Toelichting op de lasten

Personeelskosten (18)

De totale personeelskosten van de dienstenorganisatie bestaan uit de directe personeelskosten en de overige personele uitgaven. De specificatie is als volgt:

Totale Personele kosten (x € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2022	Rekening 2021
Personeelskosten	20.516	21.341	19.164
Overige personeelskosten	4.109	4.628	3.371
Totaal personeelskosten	24.625	25.969	22.535

Onderstaand zijn de personeelskosten van de dienstenorganisatie weergegeven:

Personeelskosten (x € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2022	Rekening 2021
Bruto salarissen	15.909	16.401	14.986
Sociale lasten	2.577	2.600	2.355
Pensioenpremies	1.834	1.832	1.754
Reiskosten woon-werkverkeer	258	507	156
Ontvangen WAO-/Pensioen-/WW-uitkeringen	-63		-86
Totaal personeelskosten	20.516	21.341	19.164
Gemiddelde bezetting in fte	255,2	258,9	248,4
Gemiddelde personeelskosten per fte (x € 1)	80.386	82.439	77.146

Een analyse van de personeelskosten in relatie tot de begroting 2022 en de rekening 2021 is terug te vinden in het hoofdstuk Personeel, pag. 26.

Bezoldiging van directeur en bestuurders

In de personeelskosten is aan bezoldigingen inclusief pensioenlasten en excl. bijtellingen een bedrag van € 153k (2021: € 145k) voor de algemeen directeur verantwoord. De bezoldiging van de bestuurders is nihil.

Overige Personeelskosten (x € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2022	Rekening 2021
Transitiekosten	97	1.193	0
Externe inhuur	2.296	1.755	2.164
Reiskosten binnenland	497	280	352
Reiskosten buitenland	137	0	81
Leaseauto's	48	30	42
Personeelswerving	109	120	98
Arbodienst	101	100	106
Opleidingskosten	553	518	264
Diversen	270	632	264
Totaal overige personeelskosten	4.109	4.628	3.371

Externe inhuur

De externe inhuur bestaat onder meer uit de uitbesteding van IT-dienstverlening (€ 1.121k), interim-management (€66k) en projectmanagement (€ 749k). Voor het overige betreft het de tijdelijke invulling van formatie, veelal in het kader van de transitie.

Apparaatskosten (19a+b) <i>(x € 1.000)</i>	Rekening 2022	Begroting 2022	Rekening 2021
Huisvestingskosten	1.676	1.746	1.715
Inventariskosten	3.376	3.519	3.759
Bureaunkosten	828	637	917
Bestuurskosten	695	532	438
Specifieke kosten	1.180	602	757
Dotaties aan voorzieningen	-723	323	1.351
Diverse lasten	293	65	426
Totaal apparaatskosten	7.326	7.424	9.363

Financiële steun en hulpverlening (20) <i>(x € 1.000)</i>	Rekening 2022	Begroting 2022	Rekening 2021
Kerk in Actie	26.981	18.988	18.008
Overige programma's	4.673	3.886	3.578
vrijval uitkeringsrekeningen	-284	0	0
Totaal financiële steun en hulpverlening	31.370	22.874	21.586

Deze post is €8,9 mln. hoger dan begroot. Dit is voor het leeuwendeel toewijsbaar aan de Noodhulp Oekraïne.

Specifieke kosten (21) <i>(x € 1.000)</i>	Rekening 2022	Begroting 2022	Rekening 2021
Kosten verbonden aan publicaties	741	630	873
Kosten activiteiten	6.084	8.203	6.080
Totaal specifieke kosten	6.825	8.833	6.953

Activiteiten en publicaties

Bij deze posten is per saldo een onderbesteding van € 2,0 mln. gerealiseerd. Met betrekking tot publicatiekosten kwamen de uitgaven voor het *Petrus*-magazine hoger uit dan begroot. De kosten activiteiten kwamen vooral bij Lokaal kerk-zijn, Communicatie & events en Begeleiding & training lager uit dan begroot.

3. Geconsolideerde jaarrekening 2022

Op de volgende pagina's presenteren we de financiële cijfers van de consolidatiekring van de Protestantse Kerk in Nederland, met daarbij een toelichting.

▲ De Oranjerie op landgoed Hydepark

3.1 Geconsolideerde balans (na resultaatbestemming)

Activa (x € 1.000)	Ref.	Balans 31-12-2022	Balans 31-12-2021
Immateriële vaste activa	1	2.885	2.339
Materiële vaste activa	2		
Terreinen en gebouwen		19.029	21.510
Installaties		2.078	1.695
Inventaris		364	445
Automatisering / overige bedrijfsmiddelen		397	614
		21.868	24.264
Financiële vaste activa	3		
Deposito's / kredieten SKG		251.459	252.928
Leningen u/g		2.131	2.214
		253.590	255.142
Vaste activa		278.343	281.745
Beleggingen	4	78.014	78.001
Voorraden	5	8	4
Vorderingen	6	8.553	9.255
Liquide middelen	7	231.573	234.098
Vlottende activa		318.148	321.358
Totaal activa		596.491	603.103

Passiva (x € 1.000)	Ref.	Balans 31-12-2022	Balans 31-12-2021
Reserves en fondsen	8		
• Algemene en bestemmingsreserves		124.521	153.171
• Bestemmingsfondsen		20.242	12.529
Totaal reserves en fondsen		144.763	165.700
Voorzieningen	9	2.734	4.103
Schulden op lange termijn	10	175.145	176.481
Schulden op korte termijn	11	273.848	256.819
Totaal passiva		596.491	603.103

3.2 Geconsolideerde staat van baten en lasten

Baten (x € 1.000)	Ref.	Rekening 2022	Rekening 2021	Vershil 2022/2021
Baten uit vrijwillige geldwerving	12	25.892	24.814	1.078
Baten uit verplichte heffingen	13	131.162	131.769	-607
Baten uit subsidies en bijdragen	14	14.308	2.737	11.571
Baten uit dienstverlening	15	7.464	7.682	-218
Financiële baten	16	-7.176	13.427	-20.603
Overige baten	17	825	636	189
Totale baten		172.475	181.065	-8.590

Lasten (x € 1.000)	Ref.	Rekening 2022	Rekening 2021	Vershil 2022/2021
Personeelskosten	18	26.495	23.163	3.332
Apparaatskosten	19a	8.805	10.759	-1.954
Waardevermindering vaste activa	19b	2.217	0	2.217
Financiële steun en hulpverlening	20	31.638	21.407	10.231
Specifieke kosten	21	124.256	127.010	-2.754
Overige kosten	22	0	0	0
Totale lasten		193.411	182.339	11.072

Resultaat		-20.936	-1.274	-19.662
------------------	--	----------------	---------------	----------------

Verdeling resultaat naar vermogen (x € 1.000)	Rekening 2022	Rekening 2021	Vershil 2022/2021
Algemene reserves	-406	-131	-275
Bestemmingsreserves	-26.153	-50	-26.103
Totaal resultaat uit reserves	-26.559	-181	-26.378
Bestemmingsfondsen	5.623	-1.093	6.716
Totaal resultaat uit fondsen	5.623	-1.093	6.716
Totaal	-20.936	-1.274	-19.662

3.3 Geconsolideerd kasstroomoverzicht

Kasstroomoverzicht (indirecte methode) (x € 1.000)	Ref.	Balans 31-12-2022	Balans 31-12-2021
Resultaat		-20.936	-1.274
Ongerealiseerd resultaat effecten		-11.575	7.502
Resultaat excl. ongerealiseerd resultaat effecten		-9.361	-8.776
<i>Kasstroom uit operationele activiteiten</i>			
Afschrijvingen im-/materiële vaste activa	1/2	1.458	1.961
Waardevermindering vaste activa	2	2.217	0
Voorzieningen	9	-1.369	298
Vorderingen / Voorraden	5/6	698	2.183
Kortlopende schulden	11	17.029	-27.353
Langlopende schulden (operationeel)	10	286	8.214
Overige financiële activa	3	1.469	6.996
Totaal kasstroom uit operationele activiteiten		21.788	-7.701
<i>Kasstroom uit investeringsactiviteiten</i>			
Investerings in im-/materiële vaste activa	1/2	-1.868	-1.777
Desinvesterings in (im)materiële vaste activa	1/2	43	524
Beleggingen	4	-11.588	-2.208
Leningen u/g	3	83	129
Totaal kasstroom uit investeringsactiviteiten		-13.330	-3.332
<i>Kasstroom uit financieringsactiviteiten</i>			
Langlopende schulden (lening o/g)	11	-1.622	-17
Totaal kasstroom uit financieringsactiviteiten		-1.622	-17
Totaal mutatie liquide middelen	7	-2.525	-19.827

Verloop liquide middelen (x € 1.000)	2022	2021
Stand per 1 januari	234.098	253.925
Mutatie boekjaar	-2.525	-19.827
Stand per 31 december	231.573	234.098

3.4 Toelichting behorende tot de jaarrekening 2022

Rechtspersoon

De Protestantse Kerk in Nederland, gevestigd te Utrecht, Joseph Haydnlaan 2a, is een kerkgenootschap en is ingeschreven in de Kamer van Koophandel onder nummer 302.58.482.

Deze geconsolideerde jaarrekening bevat de financiële informatie van zowel het kerkgenootschap als de geconsolideerde maatschappijen van het kerkgenootschap.

Continuïteit

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

Verslaggevingsperiode

Deze jaarrekening heeft betrekking op het boekjaar 2022, dat is geëindigd op balansdatum 31 december 2022.

Valuta

De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's, wat tevens de functionele valuta is van het kerkgenootschap. Alle financiële informatie in euro's is afgerond op het dichtstbijzijnde duizendtal.

Toegepaste grondslagen

De geconsolideerde jaarrekening van de Protestantse Kerk in Nederland opgesteld in overeenstemming met de Richtlijn Organisaties zonder winststreven (richtlijn RJ 640).

Gelet op het bijzondere karakter van deze instelling hanteert de Stichting Kerkelijk Geldbeheer eigen grondslagen. Afwijkingen van materieel belang ten opzichte van de hierboven vermelde richtlijnen worden in de geconsolideerde jaarrekening apart in de grondslagen vermeld.

Waarderingsgrondslagen

De in deze jaarrekening gehanteerde grondslagen voor activa en passiva, voor de bepaling van het resultaat en het kasstroomoverzicht, zijn gelijk aan de in paragraaf 2.5 van de enkelvoudige jaarrekening vermelde grondslagen. Afwijkingen hiervan worden in deze paragraaf vermeld.

Afwijkingen van materieel belang als gevolg van de eigen grondslagen van de Stichting Kerkelijk Geldbeheer zijn als volgt:

Financiële vaste activa

Deposito's worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Deposito's met een looptijd van < 1 jaar worden opgenomen onder de liquide middelen.

De kredieten zijn opgenomen tegen geamortiseerde kostprijs. Wanneer SKG deze kredieten op 31-12-2022 verstrekt zou hebben binnen de doelgroep met dezelfde looptijden als de huidige restant termijnen van de kredieten met rentepercentages die SKG rekent voor gelijksoortige kredieten, dan zou de waarde van de kredieten verminderd worden met € 8,6 mln..

Het bestuur van SKG bepaalt of er aanwijzingen zijn van bijzondere waardeverminderingen van kredieten.

Beleggingen

Rentedragende waardepapieren worden in principe duurzaam aangehouden tot de aflossingsdatum en worden gewaardeerd op nominale waarde. Verschillen tussen kostprijs en nominale waarde worden in het jaar van aankoop opgenomen in een rente-egalisatierekening en gedurende de resterende looptijd geamortiseerd en ten laste dan wel ten gunste van het resultaat geboekt. Voor zover voornoemde resultaatverwerking ertoe zal leiden dat per saldo meer rentelasten worden geactiveerd dan rentebaten worden gepassiveerd, zal het meerdere als rentelast in de resultatenrekening worden opgenomen.

De beurswaarde van de rentedragende waardepapieren bedraagt per 31 december 2022 € 11,8 mln. (nominaal € 12,0 mln.).

Schulden op lange termijn

De toevertrouwde middelen (inschrijvingsrekeningen) worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Spaarcontracten met een looptijd < 1 jaar worden opgenomen onder de schulden op korte termijn.

Grondslagen voor de consolidatie

In de geconsolideerde jaarrekening van de Protestantse Kerk in Nederland zijn de financiële gegevens verwerkt van de tot de groep behorende maatschappijen en andere rechtspersonen waarop een overheersende zeggenschap kan worden uitgeoefend of waarover de centrale leiding wordt gevoerd. Dit is het geval als het financiële en

operationele beleid kan worden bepaald, en op grond daarvan belangrijke economische voordelen kunnen worden behaald en tevens belangrijke economische risico's worden gelopen met betrekking tot de activiteiten. In het kader van het opmaken van de jaarrekening 2022 heeft een beoordeling plaatsgevonden op basis van de in de RJ 640 opgenomen criteria die leiden tot het opnemen van een entiteit in de consolidatie van de Protestantse Kerk.

De financiële gegevens van de groepsmaatschappijen en de andere in de consolidatie betrokken rechtspersonen zijn volledig in de geconsolideerde jaarrekening opgenomen onder eliminatie van de onderlinge verhoudingen en transacties. Waarderingsgrondslagen van de in de consolidatie opgenomen rechtspersonen zijn waar nodig gewijzigd om aansluiting te krijgen bij de geldende waarderingsgrondslagen voor de geconsolideerde jaarrekening.

3.5 Toelichting op de geconsolideerde balans

Activa

Het verloop van de immateriële vaste activa is als volgt:

Immateriële vaste activa (1) (x € 1.000)	PKN software	SKG software	Totaal 2022	Totaal 2021
Stand 1 januari				
Aanschafwaarde	5.138	2.120	7.258	6.171
Cumulatieve afschrijvingen	-4.830	-89	-4.919	-4.083
Boekwaarden	308	2.031	2.339	2.088
<i>Mutaties</i>				
Aanschafwaarde:				
Investerings		1.030	1.030	1.159
Desinvesteringen		-16	-16	-72
	0	1.014	1.014	1.087
Desinvesteringen		16	16	72
Afschrijvingen	-308	-176	-484	-908
	-308	-160	-468	-836
Saldo mutaties	-308	854	546	251
Stand 31 december				
Aanschaffingswaarde	5.138	3.134	8.272	7.258
Cumulatieve afschrijvingen	-5.138	-249	-5.387	-4.919
Boekwaarden	0	2.885	2.885	2.339

Voor de afschrijvingspercentages van de immateriële vaste activa wordt verwezen naar de waarderingsgrondslagen.

De materiële vaste activa zijn als volgt:

Materiële vaste activa (2) (x € 1.000)	Gebouwen/ terreinen	Installaties	Inventaris	Autom./ Overige bedr. midd.	Totaal 2022	Totaal 2021
Stand 1 januari						
Aanschaffingswaarde	26.493	2.918	1.102	1.370	31.883	33.210
Cumulatieve afschrijvingen	-4.983	-1.223	-657	-756	-7.619	-7.987
Boekwaarden	21.510	1.695	445	614	24.264	25.223
Mutaties						
<i>Aanschafwaarde</i>						
Investeringen	208	511	76	43	838	618
Desinvesteringen	0	-12	-7	-99	-118	-1.945
	208	499	69	-56	720	-1.327
<i>Afschrijvingen</i>						
Desinvesteringen	0	0	7	68	75	1.421
Afschrijvingen	-472	-116	-157	-229	-974	-1.053
Waardevermindering *	-2.217	0	0	0	-2.217	0
	-2.689	-116	-150	-161	-3.116	368
Saldo mutaties	-2.481	383	-81	-217	2.396	-959
Stand 31 december						
Aanschaffingswaarde	26.701	3.417	1.171	1.314	32.603	31.883
Cumulatieve afschrijvingen	-7.672	-1.339	-807	-917	-10.735	-7.619
Boekwaarden	19.029	2.078	364	397	21.868	24.264
<i>Totaal per locatie</i>						
PLDC te Utrecht	9.778	2.072	353	305	12.508	12.426
Hydepark te Doorn	681	6	4	0	691	708
Diverse (woon)huizen	214				214	218
Nieuw Hydepark	6.300			83	6.383	8.489
Oranjerie	885				885	1.197
Pand Gouda	1.171		7	9	1.187	1.226
Boekwaarden	19.029	2.078	364	397	21.868	24.264

* De actuele waarde op basis van de taxatierapporten van 2 december 2022 is voor Nieuw Hydepark € 6.300k en voor de Oranjerie € 885k. Overeenkomstig de waarderingsgrondslag heeft afwaardering naar de lagere marktwaarde plaatsgevonden.

De specificatie van de Financiële vaste activa is als volgt:

Financiële vaste activa (3) (x € 1.000)	Balans 31-12-2022	Balans 31-12-2021
Deposito's / kredieten SKG	251.459	121.348
Leningen u/g	2.131	131.580
Totaal financiële vaste activa	253.590	252.928

De specificatie van de deposito's/kredieten SKG is hieronder weergegeven:

Deposito's / Kredieten SKG (3) (x € 1.000)	Balans 31-12-2022	Mutaties 2022	Balans 31-12-2021
<i>Deposito's</i>			
• 1 tot 5 jaar	78.997	-8.083	87.080
• meer dan 5 jaar	24.850	-9.418	34.268
	103.847	-17.501	121.348
<i>Kredieten</i>			
• 1 tot 5 jaar	40.507	5.995	34.512
• meer dan 5 jaar	107.105	10.037	97.068
	147.612	16.032	131.580
Totaal deposito's / kredieten SKG	251.459	-1.469	252.928

Bijna alle kredieten zijn verstrekt met hypothecaire zekerheid. Periodiek wordt getoetst of de marktwaarde van het onderpand in lijn blijft met de gewenste zekerheid ten opzichte van het pro-resto bedrag van het krediet.

Leningen u/g

Het verloop van de leningen u/g is als volgt:

Leningen u/g (3) (x € 1.000)	Looptijd/ percentage	Balans 31-12-2021	Mutaties 2022		Balans 31-12-2022
			Bij	Af	
<i>Algemeen</i>					
Lening Congrescentr.de Werelt OG BV	10 jr./2,5%	630		99	531
Stichting Denneheul beheer	20 jr./2%	386		17	369
Leger des Heils	10 jr./1,9%	1.000			1.000
		2.016	0	116	1.900
<i>Individuele hulpverlening</i>					
Natuurlijke personen (LMW)	> 5 jr. / 0-8%	9		6	3
Voorziening oninbaarheid	> 5 jr.	0			0
		9	0	6	3
<i>Leningen (regionaal)</i>					
Voorziening oninbaarheid	> 5 jr. / 0-6%	22			22
		0			0
		22	0	0	22
<i>Overige leningen</i>					
Leningen personeel	> 5 jr. / 0-8%	165	50	10	205
• arbeidsvoorwaarden	1jr. < 5 jr. / 0%	0			0
• buitenlandse medew.	1jr. < 5 jr. / 0%	2	4	5	1
		2	4	5	1
Totaal leningen u/g		2.214	54	137	2.131

De beleggingen zijn als volgt gespecificeerd:

Beleggingen (4) <i>(x € 1.000)</i>	Balans 31-12-2022 Boekwaarde	Balans 31-12-2022 Beurswaarde	Balans 31-12-2021 Boekwaarde	Balans 31-12-2021 Beurswaarde
<i>Effecten</i>				
Obligaties	40.730	40.544	30.010	30.010
Aandelen	33.194	33.194	42.866	42.866
Overige beleggingen	4.090	4.090	5.125	5.125
Totaal effectenportefeuille	78.014	77.828	78.001	78.001

In 2022 zijn er door de SKG obligaties aangekocht die ultimo 2022 zijn gewaardeerd op de nominale waarde van € 11.960k met een beurswaarde van € 11.774k. Voor het (gevoerde) beleggingsbeleid en de verloopstaat van de overige beleggingen wordt verwezen naar de enkelvoudige jaarrekening.

De specificatie van de voorraden is als volgt:

Voorraden (5) <i>(x € 1.000)</i>	Balans 31-12-2022	Balans 31-12-2021
Handelsgoederen	8	4
Totaal voorraden	8	4

Vorderingen (6) <i>(x € 1.000)</i>	Balans 31-12-2022	Balans 31-12-2021
Gemeenten/classes (predikantstraktementen)	2.483	2.342
Rekening-courant diverse kerkelijke stichtingen	96	96
Niet voorziene debiteuren verplichte heffingen	82	82
Overige debiteuren	879	653
Belastingen	59	6
Rente	3.468	3.488
Bijdragen en subsidies	243	88
Nog te ontvangen legaten, giften en collecten	320	875
BTW aangifte	18	13
Vooruitbetaalde posten	219	497
Diversen	686	1.115
Totaal vorderingen	8.553	9.255

Alle vorderingen hebben een looptijd korter dan 1 jaar.

Liquide middelen (7) <i>(x € 1.000)</i>	Balans 31-12-2022	Balans 31-12-2021
Deposito's	125.800	99.100
Banken	105.755	134.993
Kasgelden	18	5
Totaal liquide middelen	231.573	234.098

De liquide middelen zijn direct opeisbaar.

Passiva

De reserves en fondsen zijn als volgt gesplitst:

Reserves en Fondsen (8) <i>(x € 1.000)</i>	Balans 31-12-2022	Balans 31-12-2021
<i>Algemene reserves:</i>		
Stand begin boekjaar	60.742	60.622
Bij / Af: reclassificatie	0	250
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	-407	-131
Stand einde boekjaar	60.335	60.741
<i>Bestemmingsreserves:</i>		
Stand begin boekjaar	83.848	80.446
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	-20.142	3.402
Stand einde boekjaar	63.706	83.849
<i>Bestemmingsfondsen:</i>		
Stand begin boekjaar	21.110	25.704
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	-388	-4.594
Stand einde boekjaar	20.722	21.110
Totaal reserves en fondsen	144.762	165.700

Algemene reserves (x € 1.000)	Balans 31-12-2022	Balans 31-12-2021
<i>Protestantse Kerk:</i>		
Stand begin boekjaar	16.352	18.141
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	11	-1.789
Stand einde boekjaar	16.364	16.352
<i>Stichting Kerkelijk Geldbeheer:</i>		
Stand begin boekjaar	34.155	32.660
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	1.619	1.495
Stand einde boekjaar	35.774	34.155
<i>Prot.St.Diac.Vakantiewerk:</i>		
Stand begin boekjaar	4.200	3.988
Bij / Af: reclassificatie	0	250
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	-78	-38
Stand einde boekjaar	4.122	4.200
<i>Beheerscie.Centr.Kas Pred.trakt.:</i>		
Stand begin boekjaar	6.512	6.171
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	870	341
Stand einde boekjaar	7.382	6.512
<i>Stichting Hydepark Beheer:</i>		
Stand begin boekjaar	-826	-685
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	-2.483	-141
Stand einde boekjaar	-3.309	-826
<i>Regionale stichtingen:</i>		
Stand begin boekjaar	348	347
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	-346	1
Stand einde boekjaar	2	348
Totaal algemene reserves	60.335	60.741

Bestemmingsreserves (x € 1.000)	Balans 31-12-2022	Balans 31-12-2021
<i>Protestantse Kerk:</i>		
Stand begin boekjaar (gecorrigeerd)	80.256	72.638
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	-16.550	7.618
Stand einde boekjaar	63.706	80.256
<i>Beheerscie.Centr.Kas Pred.trakt.:</i>		
Stand begin boekjaar	3.592	7.808
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	-3.592	-4.216
Stand einde boekjaar	0	3.592
Totaal bestemmingsreserves	63.706	83.849

Bestemmingsfondsen (x € 1.000)	Balans 31-12-2022	Balans 31-12-2021
<i>Protestantse Kerk:</i>		
Stand begin boekjaar (gecorrigeerd)	20.917	25.511
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	-388	-4.594
Stand einde boekjaar	20.529	20.917
<i>Regionale stichtingen:</i>		
Stand begin boekjaar	193	193
Bij / Af: resultaatbestemming exploitatieresultaat	0	0
Stand einde boekjaar	193	193
Totaal bestemmingsfondsen	20.722	21.109

De reserves en fondsen van de Protestantse Kerk betreffen de in de enkelvoudige jaarrekening opgenomen en gespecificeerde reserves en fondsen. Door het ontbreken van een kapitaalbelang van entiteiten die deel uitmaken van de consolidatiekring ontstaat een verschil tussen het enkelvoudige en geconsolideerde eigen vermogen.

Het eigen vermogen van de SKG dient uitsluitend tot weerstandsbuffer voor de continuïteit van de bedrijfsvoering van de SKG en staat dus niet ter vrije beschikking van de Protestantse Kerk in Nederland. Als de buffer groter zou worden dan noodzakelijk, kan het bestuur besluiten het meerdere te laten terugvloeien naar de participerende kerken.

Met betrekking tot exploitatieoverschotten voert de Beheercommissie centrale kas predikantstraktementen het beleid om deze in eerste instantie toe te voegen aan de algemene reserve. Als deze de norm van 5% van de begrote uitgaven van het komende boekjaar heeft bereikt, worden eventuele verdere overschotten toegevoegd aan de bestemmingsreserve, waaruit de middelen aan de gemeenten kunnen worden gerestitueerd.

De overige reserves met een algemeen karakter blijven voor de doelstelling beschikbaar.

De stand en het verloop van de voorzieningen is als volgt:

Voorzieningen (9) (x € 1.000)	Balans 1-1-2022	Bij	Af	Vrijval	Balans 31-12-2022
<i>(Groot) onderhoud:</i>					
Onderhoud PLD	133			133	0
Onderhoud Hydepark	596			596	0
Onderhoud overige gebouwen	133			133	0
	862	0	0	862	0
<i>Predikanten, personeel en pensioenen</i>					
Reorganisatiekosten dienstenorganisatie	472		352		120
Jubileaverplichtingen	62	11			73
Werkhervatting ged. arbeidsgeschikten	140			10	130
Wachtgeldten predikanten	2.439	722	876		2.285
Pensioenreglementen GKN	76	20	21		76
Pensioenvoorz. Ned. medewerkers	36				36
Pensioenvoorz. Indon. medewerkers	5				5
Fonds Bekker en Wagter	10				10
	3.240	753	1.249	10	2.734
Totaal voorzieningen	4.102	753	1.249	872	2.734

Voorzieningen dienstenorganisatie Protestantse Kerk

Met uitzondering van de voorziening wachtgeld predikanten, betreft het hier voorzieningen van de dienstenorganisatie. Een toelichting hierbij is terug te vinden in de enkelvoudige jaarrekening.

Wachtgeldten predikanten

Deze worden voor de maximale duur uitgekeerd, zonder rekening te houden met sterftekans.

- De verplichting wordt berekend op basis van het prijspeil 2023.
- De totale verplichting wordt met 27% verminderd vanwege de verwachte verrekening van inkomsten uit arbeid of bedrijf. Het percentage van 27% is het gemiddelde van de laatste drie jaren.
- De totale verplichting is met € 201.777 verminderd vanwege de kostenbesparing die naar verwachting zal worden bereikt door voortijdige beëindiging van wachtgelduitkeringen. Het bedrag van € 201.777 is het gemiddelde van de laatste drie jaren.

Schulden op lange termijn (10) (x € 1.000)	Balans 1-1-2022	Bij	Af	Vrijval	Balans 31-12-2022
Inschrijvingsrekeningen SKG	172.601		1.605		170.996
Leningen o/g	400		17		383
Verplichtingen steunverlening aan gemeenten	3.480	3.322	2.143	892	3.766
Totaal schulden op lange termijn	176.481	3.322	3.765	892	175.145

Toelichting inschrijvingsrekeningen SKG

Het bedrag van € 170.596k bestaat bij SKG uit inschrijvingen € 121.474k van 1 tot 5 jaar en € 49.122k van meer dan 5 jaar.

Leningen o/g (x € 1.000)	Looptijd/ percentage	Balans 1-1-2022	Bij	Af	Vrijval	Balans 31-12-2022
PKN: Overige leningen	>5 jr./0%	2			2	
PSHB: Diaconie Den Haag*	>5 jr./5,3%	398		17		381
Totaal leningen o/g		400	0	17	0	383

* De aflossingsverplichting PSHB 2021 van € 17k ultimo 2021 is verantwoord onder de schulden op korte termijn.

Een specificatie van de verplichtingen steunverlening aan gemeenten is terug te vinden in de enkelvoudige jaarrekening.

Schulden op korte termijn (11) (x € 1.000)	Balans 31-12-2022	Balans 31-12-2021
Rek.couranten SKG, maximaal 1 maand opvraagbaar	77.987	65.271
Spaarrekeningen SKG	144.816	149.921
Termijndepositorekeningen	25.744	25.459
Diverse kerkelijke stichtingen en fondsen	339	273
Studentenpastoraat	0	211
Rente egalisatierekening inzake ruilresultaten	10	22
Depot inzake leningen	8.106	3.125
Rente inzake inschrijvingsrekeningen/termijndeposito's	1.212	1.549
Crediteuren	3.032	1.468
Administratie en accountantskosten	199	112
Personeel/premies/heffingen	9.491	5.767
Projectverplichtingen/contributies/bijdragen	1.901	2.308
Vooruitontvangen posten	406	197
Transitie- en mobiliteitsvergoedingen	71	460
Diversen	534	676
Totaal schulden op korte termijn	273.848	256.819

De kortlopende schulden hebben een looptijd korter dan 1 jaar.

Niet in de balans opgenomen activa en/of verplichtingen

Protestantse Kerk in Nederland

Deze zijn in dit document opgenomen in de enkelvoudige jaarrekening.

Protestantse Stichting Hydepark Beheer

Huurovereenkomst

Er is een huurovereenkomst afgesloten met de Protestantse Stichting Hydepark, voor het gebruik van het complex Nieuw Hydepark. De huurovereenkomst is per 2016 aangegaan voor een periode van 60 maanden en loopt van 01-03-2016 tot 28-02-2021. Het contract is in 2021 verlengd voor een periode van 60 maanden tot en met 28 februari 2026. Huurbedrag per jaar € 628.985 (prijspeil 2022). Ingaande 6-2-2020 is een huurovereenkomst afgesloten met de TeKa groep BV voor het gebruik van de Oranjerie voor de duur van 3 jaar (tot en met 5-2-2023). Huurbedrag per jaar € 86.468 (prijspeil 2022).

Stichting Kerkelijk Geldbeheer

Bankgaranties

Ultimo 2022 en 2021 betreft dit afgegeven (bank)-garanties voor een totaalbedrag van € 179.697.

Protestantse Stichting Diaconaal Vakantiewerk (PSDV)

Operational leasecontracten

Ten bate van de bedrijfsvoering zijn drie auto's in gebruik. Met betrekking tot deze auto's zijn leaseverplichtingen aangegaan. Het verschuldigde bedrag voor het jaar 2023 bedraagt circa € 26.718.

Ten bate van de bedrijfsvoering zijn leaseverplichtingen aangegaan voor kopieermachines/printers.

Het verschuldigde bedrag bedraagt

0 – 1 jaar € 10.620

2 – 5 jaar € 42.480

Borgstellingen

Door PSDV Beheer is een borgstelling afgegeven inzake de betaling van de erfpachtcanon voor Stichting de Heerenhof voor een periode van maximaal vijf jaar, zijnde € 538.558. Door PSDV Beheer is een borgstelling afgegeven inzake betaling van de huur voor Stichting groepshotel IJsselviert voor een periode van vijf jaar, zijnde € 5,-, en de verwachte kosten voor groot onderhoud voor geschat bedrag van € 30.000 per jaar.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum.

3.6 Toelichting op de geconsolideerde staat van baten en lasten

Baten

Baten uit vrijwillige geldwerving (12) (x € 1.000)	Rekening 2022	Rekening 2021
Collecten lokaal kerk-zijn (kerkopbouw)	1.340	1.603
Collecten, giften e.d. Kerk in Actie	22.258	21.216
Giften regionaal	310	107
Nalatenschappen Algemeen	105	184
Nalatenschappen Kerk in Actie	1.828	1.605
Nalatenschappen Zendingswerk	51	99
Totaal baten uit vrijwillige geldwerving	25.892	24.814

Het totaal van de (bruto-)opbrengsten uit vrijwillige geldwerving is verminderd met de kosten fondsenwerving ten bedrage van € 2.837k (2020: € 3.167k):

Baten uit verplichte heffingen (13) (x € 1.000)	Rekening 2022	Rekening 2021
<i>Centrale kas predikantstraktementen</i>		
Basisbijdragen van gemeenten	477	0
Bezettingsbijdragen van gemeenten	109.515	107.549
Vacaturebijdragen van gemeenten	-56	1.929
Beschikbaarheidsbijdragen van gemeenten	-2	161
Bijdragen van predikanten	4.477	5.393
Tijdelijke-dienst-opslagen	246	34
Bijdragen voor wachtgeld van gemeenten	7	0
	114.664	115.066
<i>Bovenplaatselijk werk en steunverlening gemeenten</i>		
Kerkrentmeesterlijk quotum	10.675	10.755
Diaconaal quotum	2.524	2.542
Solidariteitskas	3.300	3.406
	16.499	16.703
Totaal baten uit verplichte heffingen	131.162	131.769

Baten uit subsidies en bijdragen (14) <i>(x € 1.000)</i>	Rekening 2022	Rekening 2021
<i>Overheden</i>		
Subsidie ministerie VWS	0	70
Rijksdienst cultureel erfgoed inzake monumenten Hydepark	28	81
RVO inzake zonnepanelen	6	16
	34	167
<i>Andere organisaties</i>		
Samenwerkende hulporganisaties (SHO/giro 555)	11.000	400
EO Metterdaad	291	341
Stichting het fonds Jurrewitz	984	0
Overige organisaties	1.999	1.829
	14.274	2.570
Totaal baten uit subsidies en bijdragen	14.308	2.737

Baten uit dienstverlening (15) <i>(x € 1.000)</i>	Rekening 2022	Rekening 2021
Bijdragen uit dienstverlening dienstenorganisatie	6.541	6.462
Protestantse Stichting Hydepark Beheer	83	-23
Brutomarge De Werelt / Roosevelthuis	552	978
Opbrengst provisie SKG	288	264
Diversen	0	1
Totaal baten uit dienstverlening	7.464	7.682

Financiële baten (16) <i>(x € 1.000)</i>	Rekening 2022	Rekening 2021
Protestantse Kerk in Nederland	133	2.168
Herwaardering beleggingen Protestantse Kerk in Nederland	-11.575	7.502
Prot. St. Hydepark Beheer	-14	-15
St. Steunfonds Prot. in het Zuiden	6	6
Stichting Kerkelijk Geldbeheer	4.253	3.742
Protestantse Stichting Diaconaal Vakantiewerk	21	24
Totaal financiële baten	-7.176	13.427

Overige baten (17) <i>(x € 1.000)</i>	Rekening 2022	Rekening 2021
Vrijval verplichtingen	104	140
Opbrengst publicaties	376	357
Diversen	345	139
Totaal overige baten	825	636

Lasten

Personeelskosten (18) <i>(x € 1.000)</i>	Rekening 2022	Rekening 2021
Bruto salarissen	17.957	16.423
Sociale lasten	2.727	2.494
Pensioenpremies	2.031	1.934
Ontvangen uitkeringen	-63	-86
Reiskosten woon-werkverkeer	258	156
Externe deskundigheid en uitzendkrachten	2.296	2.206
Reiskostendeclaraties	634	433
Overige personeelskosten	654	-208
Transitiekosten	97	0
Subsidie NOW	-96	-189
Totaal personeelskosten	26.495	23.163

Apparaatskosten (19) <i>(x € 1.000)</i>	Rekening 2022	Rekening 2021
Huisvestingskosten	2.038	1.946
Inventariskosten	4.204	4.877
Bureaunkosten	1.272	834
Bestuurskosten	700	442
Administratie- en accountantskosten	1.060	793
Dotatie aan voorzieningen	-723	1.407
Diversen	254	460
	8.805	10.759
Waardevermindering vaste activa	2.217	0
Totaal apparaatskosten	11.022	10.759

Honoraria KPMG accountants N.V. <i>(x € 1.000)</i>	Rekening 2022	Rekening 2021
<i>KPMG accountants NV:</i>		
Onderzoek van de jaarrekening 2022 (2021)	186	139
idem, aanvullende werkzaamheden	pm	82
Andere controleopdrachten	0	0
Adviesdiensten op fiscaal terrein	0	0
Andere niet-controlediensten	0	0
	186	221

Financiële steun en hulpverlening (20) <i>(x € 1.000)</i>	Rekening 2022	Rekening 2021
Programma's Kerk in Actie	26.981	19.692
Overige programma's dienstenorganisatie	4.657	1.715
Totaal financiële steun en hulpverlening	31.638	21.407

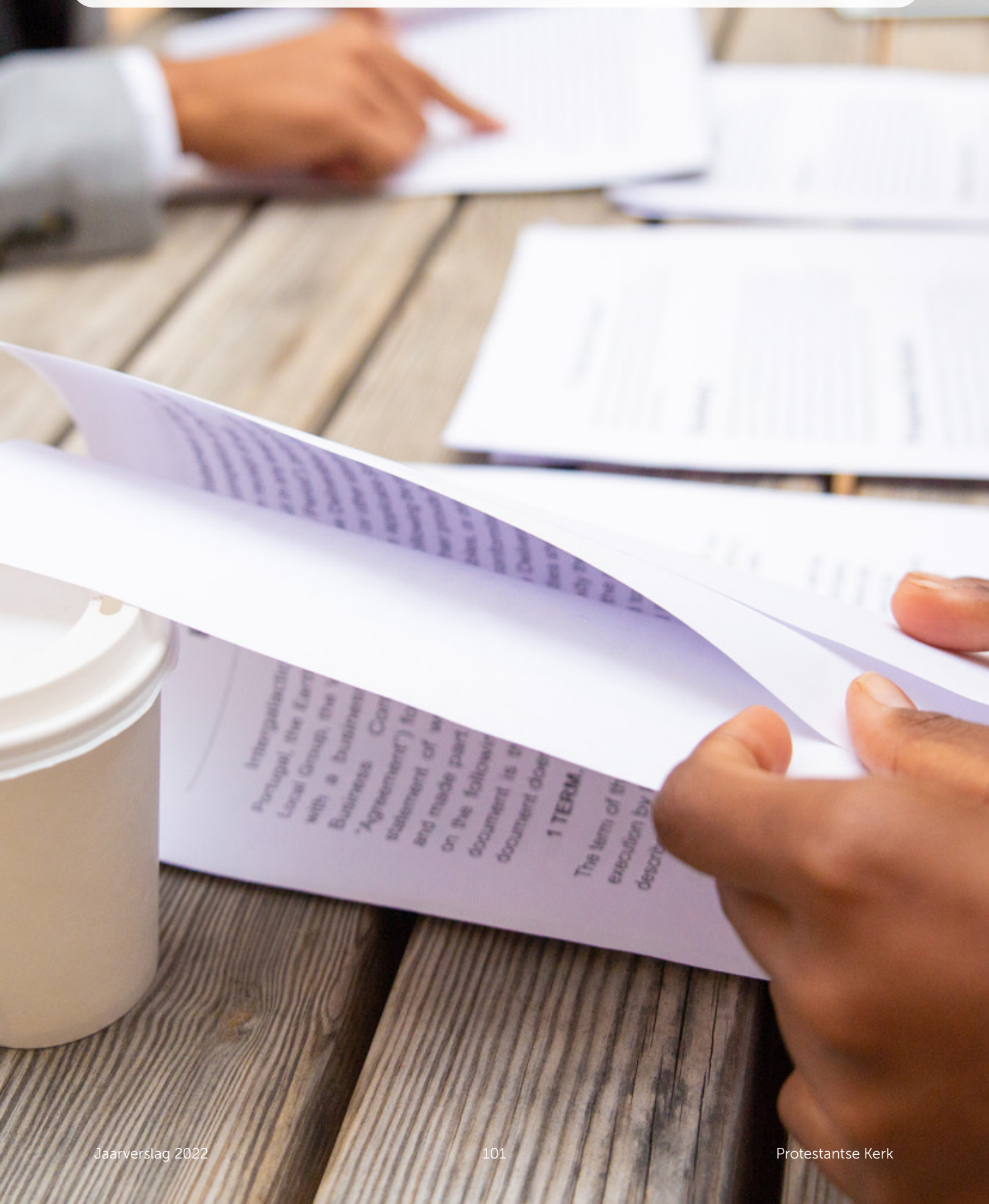
Specifieke kosten (21) <i>(x € 1.000)</i>	Rekening 2022	Rekening 2021
Predikantstraktementen	116.496	118.185
Activiteiten PKN	6.084	6.790
Kosten verbonden aan publicaties	741	873
Diversen	935	1.162
Totaal specifieke kosten	124.256	127.010

Utrecht, 29 juni 2023

mr. drs. G.H. van der Waaij, voorzitter
 drs. J.M. van Lieshout RA, secretaris

4. Overige gegevens

Controleverklaring

Deze controleverklaring is op de volgende bladzijden weergegeven.

Statutaire bepalingen inzake resultaatbestemming

In de statuten zijn geen bepalingen opgenomen ten aanzien van de bestemming van het saldo baten en lasten.

**Protestantse
Kerk**

Dienstenorganisatie Protestantse Kerk

Postbus 8504

3503 RM Utrecht

t (030) 880 18 80

f (030) 880 13 00

info@protestantsekerk.nl

protestantsekerk.nl

Bezoekadres: Joseph Haydnlaan 2a, Utrecht

Vindplaats van |
geloof, hoop en liefde |